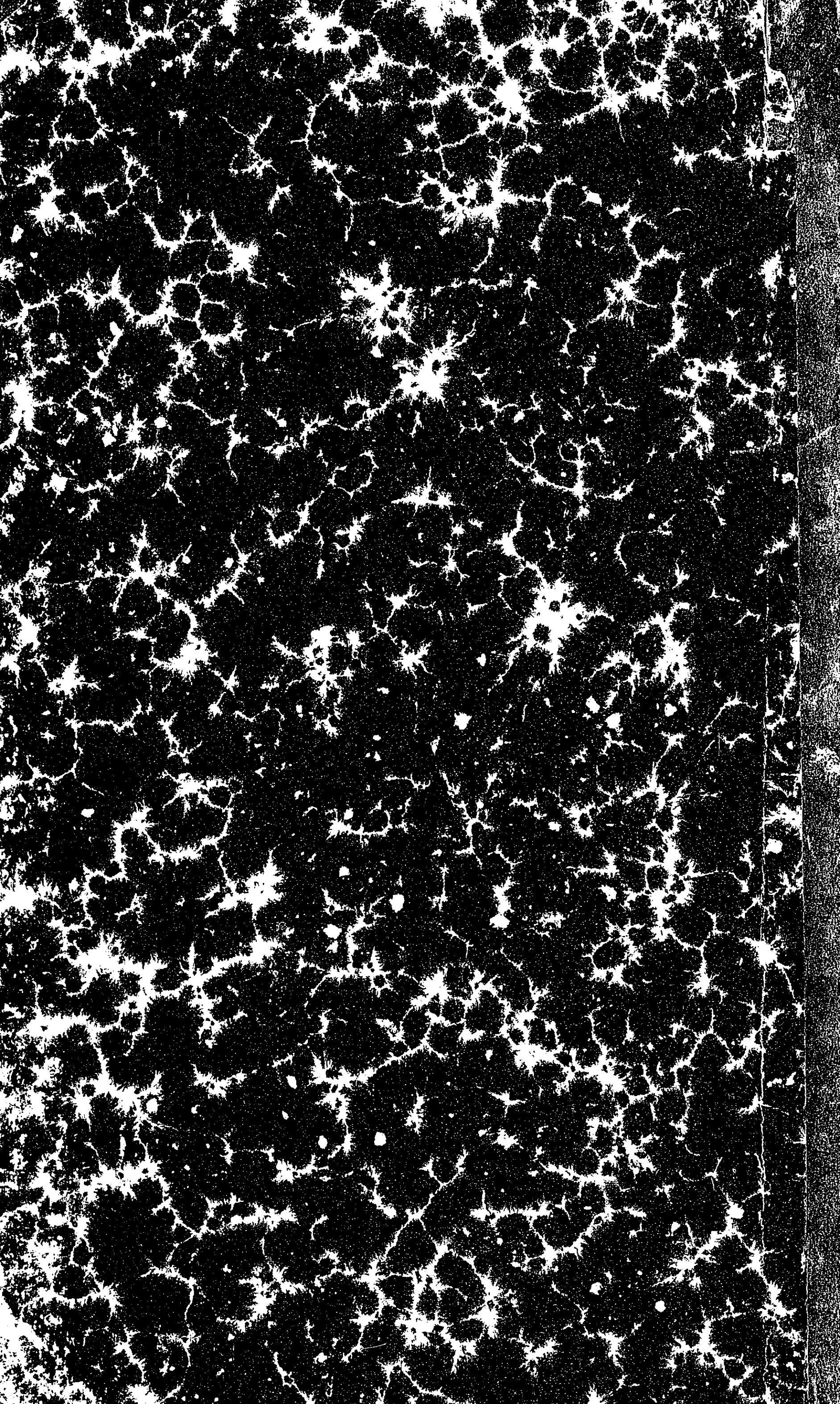

м Ново Ков.

נְקַם בְּרִית

מעשה שהיה והוה ויהיה בכל מקום ובכל זמן

ואצרך ואתנך לברית עם לאור גוים לפקוח עינים עורות
להוציא ממסגר אסיר מבית כלא יושבי חשך.
(ישעיהו מ״ב.)

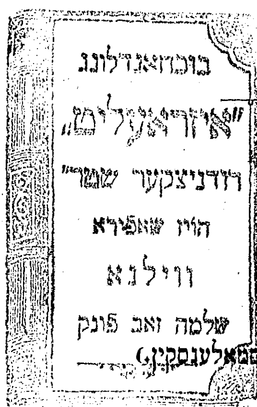
יְסֻפַּר לעד לדור

מאת

צנ״ה.

(ראה אור בפעם הראשונה ב ה ש ח ר שנה העשתי עשרה חוברת י׳, י״א וי״ב.)

וויען, תרמ״ד.

בדפוס של געארג בראג, (המנהל פ. סמאלענסקין).

א.

סוד בַּחוּרִים.

גם חוזה בחזון הרוחות לא יגיד לרוח דרכו מראש; הוא ידע כי אם צפון וימין נפגשו אז מלחמת תנופה ביניהם, איש על רעהו יתגבר ובסערת סופתם ישביתו יחד את הסערה אשר תחולל הארץ במרוצתה ולפני זעמה לא עמד כל חי. אבל קצר כח כל חכם לב לחשוב ולמצוא חשבון לא־אכזב לכל המעוררים והמניעים לרוח להתוות לו דרך, וכן מי יגיד לרוח האדם דרכו? רוח חדש עבר על פני בני הנעורים תלמידי בתי הספר בעיר הבירה, רוח אשר זר היה להם ולאבותיהם ויעירם ויעוררם וישם דברו בפיהם כאשר נחזה עתה באספת התלמידים שֶׁחֻבְּרָה יחדו מהמון תלמידים המתעתדים לרפאות או להמית חולים; לבנות ארמנות ולהעמיד גשרים על הארץ ובמים או — ברוח; להוציא דין אמת לאמתו או לעות דין, איש כאשר יביא המקרה בידו אחרי אשר יצא מבית המדרש וחכמים סמכו ידיהם על ראשו.

בני הנעורים, חמדת כל העמים והארצות ותקות כל לאם ועם. אליהם יביטו הזקנים אחרי שֶׁבָּלוּ ימיהם בהבל ומטרת חזון חייהם עוד מהם והלאה; כי אל זה הֶחָפֵץ להיות לאור מאיר לא הביטו בני עמו ונהרו ותקות חזון חייו עם חייו אבדה, וזה אשר כמלאך הגואל הוציא כל רוחו הבוער כנחל אש בחֹם העלומים כְּלָא שפתיו בימים הבאים במסגר־אסיר או בבית כֶּלֶא של משמרת ופקודה ונפשו בכל אלה תאבל כי מחזה חייו בימי עלומיו היה לאכזב, ורעהו אשר רק משרה אִוְּתָה נפשו ועל כן הרעים נפלאות על בעלי המשרה למען יסכרו פיו, אף הוא נסוג אחור לעת זקנותו בְּהִוָּדְעוֹ כי גם זאת לא תצלח. וכלם יחד, אשר יום יום ראו קברות התאות והתקות, ישאו עיניהם אל בני הנעורים ועל סף קץ־החיים תשוב התקוה ותחליף כח בהתבוננם אל יורשי נחלתם אשר יוסיפו ללכת בדרכיהם, יאסרו מלחמה ויקלעו למטרה והמה אולי לא יחטיאו . . .

בַּצַּר לגוי כי הֻכָּה על מרומי שדה ויהי למס עובד ועל גבו ידרוך מנצח ברגל גאוה ובצואר עתק יצבור אליו חילו, וְהַמְעֻשָּׁק יבין כי אזלת ידו לקום לקראת עושקו הנה בני הנעורים יהיו למעוז מבטחו ולנחומים לנפשו. בהם

לו . . . וכן חלק בניהם אחריהם הלא אף המה כמהם יחיו בלי אחרית ותקוה, כי מה תקות בודד אף אם כח אלהים לו? ואם האבות תעו במדבר וַיְקַבְּרוּ בערבות חול באין דרך ומסלה ויהיו טרף לשני רשעים, הנה בניהם אשר למדו ידיהם לשחות בים הדעת, אף המה יסערו ממקומם ואיש לעברו ינשאו על גבי גלי המים הזדונים ויחגו וינועו כשכורים וכל חכמתם תתבלע כי לא להם דרך, וטרם ימלטו מגלי העברה בלתי אם יפלו על פי תנין או תחת הגלים יכרעו יפלו ויעלו בים הגדול ויאבדו מתוך קהלם . . . זה הוא שיח ושיג האבות לבניהם ותקותם הם מה היא? ככל בני הארץ הן בני היהודים לא יחשבו. עם הארץ לא יביט עליהם בגאון ולא לו יהיו לתפארת. בהם לא ישגב לעתות בצרה ואף בעת חסן ישועות תצר עינו לתת להם חלק ולמי יעמלו אלה נושאי דגל החיים? האם לאבותיהם אשר גם בחייהם כתבו על ערש בניהם „אתם הבאים הנה עזבו כל תקוה"? או ליתר עם הארץ אשר כקוץ מונד בעיניהם חייהם ועמלם וחפצם גם יחד? ואם יבקשו כבוד אז ינחלו קלון משנה, ואם יחכמו אז חרפה תהי משכרתם, ואם יאמצו לבם להגן על כבודם אז כעזי מצח יְדֻחוּ מהקהל. ואם לשלום מר להם מר כי בני מורא ומרך לב המה. ואיה איפו היא היתד אשר עליה יתלו משא החיים וחפציהם? ובכל זאת הנה החיים יחיו גם אם לא יַרְבּוּ מחשבות כאשר המתים ימותו מבלי דעת. בלב בן הנעורים יולדו המון רעיונות וחפצים גם מבלי כל חשבון ומטרה. וגם אלה שנועדו היום הֵנָּה רוח בני הנעורים הוא קבצם וגם המה ידברו וישיחו היום כמו לוא היו חמדת עמם ומשוש תקות הדור כלו. גם קול אדיר וחזק ישמע פעם מפי האחד ופעם מפי משנהו כְּרֵעוֹ בעֹז רגשותיו.

— על פני כל חברינו אגיד לך כי גדולות פעלת, כי כגבור השיבות חרפה לחיק חורפיך וחורף אותנו כלנו ועד עולם יזכר פעלך — קרא אחד התלמידים בלהבות אש ועיניו השחורות הבריקו וכל עצמותיו אמרו כי לא בשפת חנף התגלע רוחו. בשומו פניו אל אחד היושבים אצל השולחן ולפניו כוס שכר אשר בה שם עיניו בכל עת אשר דבר האיש אליו. האיש אשר אליו נשא המדבר את מדברותיו הוא איש כבן עשרים ושתים יפה תאר עד להפליא, לחייו המלאות והעגולות כמו חטבו מאבן שיש טהור ועל לבנת פניו תוֹסיפנה הוד שערותיו השחורות היורדות על רקתו עד הכתפים ומפנים עד חצי המצח ועיניו השחורות אשר תפיצינה שלום ומנוחה וטוב לב, כשחוק מרחף על שפתיו האדומות אשר רק שפם קטן שחור יכסה עליהם, ובהתנשאו עתה לענות להדובר בו נראתה גם קומתו המחטבה, כי אם גם לא גבה הקוֹמה היה אך חסון מאד, עיני כל הנאספים אשר נמשכו יחד אליו כמו בקסם העידו כי הוא האיש אשר רוחו קבצם הנה. אבל כמו תוחלת נכזבה נראתה עד מהרה

ימלא את אשפתו בחזון רוחו ולא יבוש בהם, כי יאמין לראות את ידם הרוממה יד נוקמת נקם עולם . . . ובכל מצור ומצוק אשר יציק לגוי ולאדם עריץ ומחבל אוכל שאר נקיים ושותה דם עמלים ביגון וחשך, והעשוקים אך בסתר אהלם יאנחו ולא יְשַׁוְעוּ מזרע רבים פן ישמע קולם ונאשמו ונפשם ירעה להם לנשות חיקיהם וטפיהם פן ינוח גם עליהם שבט הרשע בגללם ועל כן יראו חתת וייראו ויאנקו דם, אבל בבני הנעורים יחזו בני אלהים מלאכי מרום כלם שירדו לנקום דם נקיים בטרם עוד עלה עליהם עול אשה ובנים ולא יפחדו מדבר הות כי רק את נפשם יביאו לקרבן. בני הנעורים יהיו לתפארת לעם יושב בטח ולא שבט עריץ מבית אף לא יד אויב מחוץ תנחת עליו, ובהם יבטח כי ישגיאו פעלם ויפליאו לעשות וירימו את עמם למרום מראשון. כי הלא אלה המה חקות החיים לראות מקור חיים חדשים במקום אשר שם שת המות קציר להולכים לפניהם. ובן הנעורים יודע זאת ורחב לבו והמה כמו יין לכל דבר נעלה וְיִמָּשֵׁךְ בכח אחרי כל אמר נשגב ויבטח בכחו לעשות נפלאות לרבים, על כנפי רוחו ידאה ויעבור עד מרחקי אין קץ מבלי ראות כל שטן ומכשול כי עוד טרם רְתֻקָּה נפשו ברתוקות חמר אל המקום והזמן, הפגעים עוד טרם עִנּוּ נפשו בעמל הדרך, תקוה נכזבה עוד טרם השחה ראש תאותיו ואור דעת החיים ומסבותיהם ותהפוכותיהם עוד טרם הביא חשך ומשאון בבתי נפשו . . . גם פה נקבצו ובאו המון בני נעורים מלאים חיים ותקוה, גם המה ידיעו בקול ויתעוררו ברגש ושאון ובכל זאת לא כדברות כל אספות בני נעורים דברות אלה. לא גאוה וגדל לבב מפתח שפתם. אף לא להשגיב בכח יגבירו חיל בשפתותיהם. כי אף אמנם פניהם יגידו לכל כי חפצים המה לעשות גדולות ונצורות. בכל לבם יתאוו תאוה ונפשם תלהט גחלים לעשות אחת מאלה הנפלאות, או גם כלן יחד, אשר להן יחכו כל העמים לראות בבניהם בדור יבא, אבל רוח נכאה תפגע ברוח העלומים ותכריעהו זאת תחזה כל עין בם, יודעים המה מרת נפשם כי איש לא ישים בהם מבטחו, לא להם נשואות אלפי עיני הדור אשר יְפַנֶּה מקום להם, ובעת קץ כאשר ילך ולא ישוב אז תהי לו קבורה ולכל תקותיו יחד אם לא הבין קברן בעוד בחיים חיתו . . . מי המה אלה אשר כח העלומים יסתתר בחבם, וכמו הזקינו בלא עת יבקשו רק עצות להשגב ולהנצל מצרה ולא להריע ולהצריח ולהתגבר? בני יעקב המה! בני זה העם אשר נלאה לשוב ולהקים את התקוה אחרי נפלה שבעתים, אשר יחזה בבני הנעורים את אשר חזה בנפשו ובאבותיו, רק נושאי סבל החיים ומצוקותיהם מבלי לעשות גדולות, אשר כתועים בודדים בערבות מדבר איש איש אך את נפשו ישמור ויבקש להחיותה כל עוד אשר לא הביאהו המקרה עד מתלעות כפיר, ובהגיעו עדיהן אז חלף ועבר ואין זכרון

בקש להשפיל כי אם את העם כלו, כמו העם כלו אָשֵׁם אשם אם אתה לא כְלִבּוֹ דברת, או כי נועזות לדבר חלקות אל אשה אשר הוא נתן עיניו בה, ובדבר הזה הראה במראה ולא בחידות כי כחקות הטבע קימים עד עולם, כן חרפת ישראל לעולם עומדת, וכאשר קצרה ידך מהיות מלמד להועיל לחתול לבל יארוב לעכבר אף אם תמלא בטנו בברבורים אבוסים, כן לשוא כל עמלך לתת לעמך כבוד לעיני עם הארץ —

— ואם אך הבל ניגע ללמד את החתול דעת נעזבנו ונלך לנו — אמר אחד התלמידים.

— לא כן — קרא המדבר — כי אם נלמד את העכברים לעמוד על נפשם או אז נביא חכמה בלב החתולים לבל יצודו לטרף, ובן הגרי הורה הלכה למעשה ועל כן ירומם —

— ובכן ניסד בית ספר לעכברים — קרא אחד מהאספה.

— אל נא אחי, אל נא תתלוצצו, כי לא לזאת נאספנו כלנו הנה — השמיע דברו איש צעיר לימים כבן עשרים — הן זאת לא יְכַחֵד איש ממנו כי רוח חדש בא פתאם בקרבנו מבלי אשר נדע מאין בא הרוח הזה, זה כמה נחוש כלנו כי עת לעשות לעמנו הוא, כי לא טוב עשו החכמים שהיו לפנינו בהנזרם אחור מעמנו האמלל וישישו על כל נתח טוב שבא לידם בעת אשר כל עמם גוע לעיניהם ביגון וצרה מאין כמהם, המה היו כבני העמים ובדבר הזה הוסיפו אף הם חרפה על עמם האמלל ויהיו כבורחים משדה המלחמה להספח על צבא האויבים, ואנחנו לב אחר ורוח הדש נתן לנו, כי נחפוץ לעשות למען עמנו ואחינו, והמקרה הזה קבץ אותנו כלנו יחד, הבו איפו אל נבלה העת בדברי הבל, כי אם עוצו עצה איש איש מה עלינו לעשות ואקוה כי כל אחד מאתנו נכון לעשות כחובה וכמצוה — הנה בן יעקב אמר כי כעכברים בתוך חתולים הננו, ומי אשר לא יבחר בשקר יכזיבנו על פניו? האם לא כן הוא? האם לא נבדלים הננו מקהל יתר התלמידים? . . .

— לא כן הוא, כי אם נתקרב עליהם אז יקרבונו — קרא התלמיד אשר אמר ליסד בית ספר לחתולים.

— אל נא אל נא תדבר דברים לא־המה, או אולי לא תבין מה רב הדרך בין ל ה ת ק ר ב ובין ל ה ת נ ג ש, אם נתקרב לא ישימו אלינו לבם ואם נתנגש ונבא בקהלם אז י ס ב ל ו אותנו כל עוד לא העלנו אף אחד מהם, אך כי למשא הננו להם זאת נראה אם אך נחפוץ לראות . . .

— ומה תאמר אתה לעשות? — קרא אותו התלמיד.

— אני אומר כדברי בן־יעקב נלמד את העכברים לעמוד על נפשם ואז תבא חכמה בלב החתולים לבל ישחרו לטרף —

על כל פנים כאשר ענה בהניעו בידו: אל נא, אל נא, אל תרבה להשגיא פעלי כי לא גדולות עשיתי, הוא נשא עלי חרפה ואני הכיתיו לחי וכה תם הדבר, ומה לנו להרבות עוד דברים? — ובכלותו דבריו שב אל מקומו, וכחץ מקשת התנשא פתאם אחד מהנאספים איש רם הקומה כבן עשרים וארבע ובקול חוצב להבות אש פתח פיהו וידבר אף הוא בשפת הארץ כהמדברים לפניו ויקרא: אדוני! הנה דבר גדול הביאנו הנה, דבר גדול אשר בכחו לשנות פני כלנו ולפלס לנו נתיב חדש ולתת בקרבנו חיים חדשים ורוח חדש. עת רצון לנו העת הזאת וחלילה אל ירף רוחכם גם אם בן־הגרי ימאן לשאת בסבל הכבוד אשר יעמיסו על שכמו. לא אדע מה הניע אותו לדבר כדברים אשר היו כמי שלג להשקיע את אש הרגשות אשר נצתה בלבנו על ידו. לא אדע אם ענות לב היא, או אולת הקשורה בלב כלנו מימי נעורינו להאמין בעתידות, כי יבא יום אשר חלקנו יהי נכון בידנו וכל יד בליעל לא תבאנו, כי יפרח כשושנה ישע לעמנו וכבודו מעפר אשר עפרוהו בו כציץ יציץ, אני לא אדע את אשר בלבו גם אחת היא לי מה יחשוב כיום הזה. אבל זאת אדע כי רב הגדולות אשר פעלו בני האדם לרבים ואשר בעבורם היו לאנשי השם עד דור אחרון לא במחשבה תחלה בלבם היה סוף מעשיהם, כי המה עשו דבר אשר אולי עד מהרה נשכח כמת מלב לולא שת המקרה עליו נוספות או שנה פניו ובכן היה ליסוד מוסד לארמון נשגב. וכן גם אנחנו נשגיא פעל בן־הגרי גם אם ימאן לראות בו כראותנו אנו. די לנו לדעת כי הנסיך נ. אוהב ורע לבן הגרי מאז. קרא לו בתוך קהל ועדה בחרות אפו בו: יהודי נמבזה! ובן הגרי הכהו מכת לחי לעין כל, והדבר הזה גדול ונכבד מאד, כי בידו לפקוח עינינו לדעת ולהבין מצבנו, לראות ולשפוט משרים כי שוא כל עמלנו לבקש אהבה, הבל תקותנו לראות את החַיִץ אשר הקימו בינינו ובין עם הארץ נופל תחתיו, כי השנאה לעולם תהיה והחרפה ובוז מנת כוסנו מאלה שיתימרו בהדעת לאלה שיבקשו דעת כמו מאלה אשר מאסו בכל דעת לאלה אשר מדעת רחקו, והיום הזה יהיה לראש דרך חדש ולקץ הדרך אשר בו בחרנו עד כה, ועל כן נרומם את פעל בן־הגרי גם אם ימאס בתהלתנו —, רבים מהנאספים ספקו בכפם לאות תודה ואחרים הניעו אחריו ראש, ובן הגרי הרים ראשו ושחוק קל כלעג עבר בין פתחי פיו ומבלי עזוב מקומו ענה בנחת: ואם כן יאתה התודה גם להנסיך ויחד נחלק שלל —

— אל נא בלעג — קרא האיש ויוסף אמץ בדברו — הלא הוא אשר אמרתי כי יש אשר יפעל איש גדולות ולא ידע, ואמנם כן הוא גם להנסיך יאתה תהלה כי הוא היה כמליץ לרגשות אלפי אחיו אשר המה יסתירום בְּחֻבָּם והוא גִלָּה לבו, בקצפו עליך לא אך בך שלח לשונו, לא את כבוד שמך

חפנים נחת עת יראו אותנו אוכלים בשר החזיר ולובשים מלבוש לא כחק לישראל —

— ומה תאמר אתה לעשות? הלשוב אל בתי המדרש ולסחור את עם הארץ ביין דגן וכאלה? —

— הן לא שליח קהלות עם ישראל הנני כי אומר מה לעשות להגוי כלו, כי אם כחבר לתלמידי בתי הספר העברים אשר יבקשו לעשות דבר מה לעמם אחוה דעי ואף אני אומר כי טוב מאד להרבות עלים לעתים בשפת הארץ, אבל לא למען נהפוך את אחינו לעם הארץ, כי אם למען יהיו ללוחמי מלחמתנו, כי יגידו לפושעים פשעם על פניהם ויעמדו בפרץ בכל עת להשיב המה מעל העם האמלל על לא חמס בכפו —

— וגם זאת תועיל כעלוקה למת — קרא בן־יעקב.

— ומה תאמר אתה? — שאל הרופא.

— אני אומר כי עלינו להורות את העם דעה לבל ילך אחרי ההבל ויהבל להאמין כי בידו להציב לו יד, כי יראה וידע את אשר לפניו לבל תבא עליו שואת פתאם, כי כל עמלנו שעמלנו עד היום עלה בתהו, כי עתה רק אם נשוב לאחד את עמנו לבל יתעו איש לעברו ולבל יוסיפו להתגרות מלחמה איש ברעהו אז עוד לא פסה כל תקוה כי נציל נפשנו ואם אין נפול ברעה מבלי משים, כי הנה תחת שואה תתגלגל הרעה המתעתדת לבא עלינו ובאפס יד נשבר, כי בידינו הרסנו בתינו ונשכב בחוצות ועוד מעט ואין עוד מקום גם בחוצות — —

— הנה בדברי הסופר העברי הפלמוני ידבר היום — קרא אחד מתוך הקהל — אבל הצר עוד לא יצור עלינו ואין לנו חפץ בנביא כירמיה —

— וכאשר תפלו בידי צר אז לא יועיל לכם עוד נביא כירמיה, שמעו אחי ועליכם המצוה לשים לבכם לדבר הזה, צדק הסופר הזה אשר יחזה רק רעה ותוכחה, כי אמנם אך הוא יחזה נכוחות וכלם הכו בעורון, ומי יתן והיה את לבב עמנו להבין דבריו ולשמוע בקולו כי אז אולי לא תגדל הצרה בבֹאה, הנה עלינו בני הנעורים ל ח ו ש את אשר לא יחושו הזקנים, עלינו לראות אור ולא לעצום עינים, עלינו אשר אש קנאת הדת לא תאכלנו וכל יתר חפצי הזקנים לא יטמטמו את לבנו, עלינו להקשיב ולשמוע מה בפיו גם לבקש עצתו, כי יותר מאשר ישמיענו גלוי בספר יביע פיו, והיה כאשר יקשיב וישמע איש למוצא שפתיו אז כל עצמותיו תאמרנה: דבר אמת שמעתי היום —

— ואותך השמיע דברו ממקום שבתו במרחק שלש מאות מיל? — קרא אחד בקלסה.

— אף עוד זאת! ולא תבושו ולא תכלמו! הנה הסופר הזה מתהלך

— אולם אחי כל אלה אך דבר שפתים הוא — אמר אחד מהיושבים איש תאר כבן שלשים, אשר כבר השלים חקו בבית המדרש ורופא אמן נקרא, אך יתערב בכל אספות התלמידים במקדם וכלם יכבדוהו — עתה לא ישחרו לטרף אותנו ולא יגעו בעצמנו ובשרנו, ואם אמנם לא נכחד כי עוד לא שלם לבם עמנו כאחים ורעים, אך הן לא יתעמרו בנו כאבותיהם ועל כן יש תקוה כי הדור הבא יחכם גם מאבותיו אלה וייטיב מהם, בן־הגרי הנה כְּשֶׁלֶךְ היתה כל האספה הזאת חַוֵה דעתך בראשונה מה נעשה כיום? —

בן הגרי קם על רגליו ויפתח שפתיו במנוחה ויאמר: את דברי ועצתי אני כבר השמעתי והמקרה הזה לא שנה דעתי ורוחי אף במעט, זה דברי מאז כי אך עלינו החובה להתקרב, כי אנחנו התרחקנו מעל עם הארץ ועל כן היינו לנדה, רק אנחנו במנהגינו ובגדינו ותעתועינו נָתַנּוּ על נפשנו חרפה בעיני העמים עד כי יראו מפנינו או שקצונו, בכל דרכי חיינו, בחקי המאכל והמשתה, בבגדינו, בתפלותינו אשר נתפלל כמשגעים ובכל דרכי חיינו נרחיק כל לב ממנו, ואחרי כל אלה נבקש כי יכבדונו ויקרבונו! את אלה אשר יוכלו לקרב יקרבו, ואת אלה אשר שקץ המה למו הן לא יוכלו לקרב. ואין לנו לעשות דבר בלתי אם ללמד לאחינו לדעת ערך עם הארץ, לאהבו ולכבדו, ללמוד שפתו ומנהגיו, לדבר בשפה ברורה כמהו, ועל כל לשכוח גם כי בשבבר הימים היה קיר מבדיל בינינו ובין עם הארץ או אז נתבולל בהם ונהיה כמהם ובדור אחד ישכחו כל דברי השנאה והשטנה, כזאת חשבתי מאז וכזאת אחשוב גם היום, ולדבר הזה עלינו להרבות "עלים־לעתים בשפת הארץ למען נורה את העם את השפה ונחנכהו להחשב כעם הארץ, וכל עוד אשר יבחר בדרכים זרים וכל עוד אשר ידבר בשפה אחרת וכל עוד אשר יתפלל בשפה אחרת אין תקוה כי יהיה כעם הארץ —

— ואני אוסיף על דבריו — קרא התלמיד הצעיר — וכל עוד אשר יתפלל בבתי תפלה אחרים ולאל אחר —

— וגם אתה תדמה כי בעבור האמונה ישנאונו? — שאל בן הגרי.

— לא רק בעבור האמונה, כי אם גם בגלל האמונה, המה ישנאונו יען כי ישנאונו, יען כי כן נחלו מאבותיהם ואבותיהם מאבותיהם, המה ישנאונו כי יאמינו כי ידנו היתה במשיחם, המה ישטמונו יען כי אנחנו המעטים נעיז מצח לבלתי שמוע בכל דברי הרבים ולעשות ככל אשר יצוו, המה ישנאונו כאשר ישנאו כל בני האדם את כתה או מפלגה נפרדה מהם ויבקשו בה עונות, וכל אשר יראו בנו יהיה בעיניהם לתבל ותועבה, ואם גם לא ימצאו בנו כל דבר אשמה ופגול גם אז די יהיה כי לנו אמונה אחרת ומה זה ימריצם לעזוב את השנאה אשר עִמָּה נולדו וְגָדְלוּ לשוב ולאהוב אותנו? האמנם ישבעו מלא

מעמי הארצות יצדקו, כי מוריהם והוריהם וכהניהם ושופטיהם גם יחד גדרו דרך הדעת בגזית ויתנוה כמפלצת לעין כל. לא כן בנו אשר לרדוף הדעת היתה חובה ומצוה לנו. מאז ומקדם צִוו אבותינו ללמד לבניהם תורה, ומאז ומקדם בקשו אבותינו דעת, כי מה היא דעת כל עם הלא לחקור ימים מקדם אשר עברו על עמו וארצו להתבונן אל דרכי אבותיו ולדעת מה טוב לו, ואת הדעת הזאת דרשו בכל לבם והדעת הזאת היתה כמקור חיים וכבוד לכלם. ואם בהם העון כי קם דור חדש אשר ימאס בדעתו ויבחר בדעת נכריה, האם אבותינו פשעו כי להם היה עמם כשבור להגיונם וחפציהם כי על כן שמו אך בו כל מעיניהם וככל העמים בקשו בתחלה דעת נפשם ואחרי כן גם דעת זרה, או בניהם אשר שכחו את עמם ויחשבו לדעת רק את אשר זרה היא להם ורוחם וכל הנוגע בנחלת עמם אולת וחרפה היא להם? לא לסגת אחור מהדעת יורה איש אוהב עמו כי אם כה יעשה אז בגוד יבגוד בעמו וברוחו. אבל כה יקרא בקולו: השכל וידוע אשר לו וגם לדעת את אשר יכיל לבו. אבל אל יאמר איש ישראל הבדל יבדילוני בני הנכר לטובה בגלל דעתי, אל ישלה נפשו בתקות הבל להשכיח חרפת אבותיו ולכבם חלאת שמו במי הדעת, כי לא בישראל אשר ימאס דעת ימאסו המה כי אם בשם ישראל. ואם אין בו דעת יפקדו עליו עון הסכלות, ואם אוצרות דעת אצר אז תחשב לו דעתו לחטאה. השנאה לא תבקש משפט, העלילה לא על עמודים חזקים תוסד ושתיהן לא אמת תדרושנה. אבל צופינו העורים שמעו דבר צוררינו ויאמינו כי דבר פיהם הגיון לבם. ואלה הצופים המאמינים הדיחו את הגוי כלו באמונת שוא ותפל, באמונה אשר קשה היא מכל האמונות בשדים ומזיקים הלא היא האמונה בשונאים. אם נאמין בשדים ו נ ר ח ק מהם אז לא רבה הרעה אבל אם נאמין במזיקים ו נ ל ך אחריהם אז אבדנו אבדנו. משפט יהי דברנו אם נאמר כי יותר מכל האמונות הרעות והכוזבות הֵרְעָה לנו האמונה בצדקת בני האדם ובישר המאה התשע עשרה. והצופים החכמים האלה בעלי האמונה הכוזבה במה בלו ימיהם ומה היתה תורתם? הלא המה אשר השליכו שקוצים על כל תפלה ותחנה אשר בהן שפכו אבותינו את לבם, גם המה השמיעו אך תפלה ותחנה; בתחלה קמו מעוררי שחר שומרים לבקר ויחד פצחו רנה: יַחֵל ישראל! יחל לסבלנות ולחסד לאומים! יחל לאהבה, יחל לכבוד, יחל עד שתצא נפשך! ואחריהם קמו מתפללי תפלת המנחה ויורו לעם להעביר המנחה על פניהם לאויביהם מאז, ויקריבו למנחה מכל הבא בידם, כל נחלת אבותיהם ומשוש חמדתם. אולם כל אלה לא הועילו ועתה נחזה כי לנו להתפלל תפלת מעריב, כי רד היום וכל עמלנו עלה בתהו, יגענו ולא הונח לנו ועת היא לשוב איש לאהלו אולי נמצא שם את המנוחה אשר בקשנו לשוא —

בקרבכם זה ימים אחדים ואיש מכם לא ידע גם דבר באו. הן הרבים בכם רק על פי דבריו הייתם את אשר הנכם כיום ולולא הוא שפקח עין לכם או לאבותיכם כי אז ישבתם עד היום בישיבה או סחרתם בבלויי סחבות. ואתם תחפצו לנחול כבוד בני אדם אם ברגלכם תרמסו כבודכם לעפר. לוא היה הסופר הזה סופר לעם אשר ידע להוקיר כבודו כי אז נשא שמו על שפת כל בני העיר ואתם . . .

— אבל אנחנו לא נדע אותו ואת שיחו — קראו שנים שלשה — ומה תדבר אלינו? יכבדוהו אלה שיבינו שפתו —

— גם אני נכון הנני לתת כבוד לסופר הזה — קרא בן הגרי — אם כי משפטיו כיום הזה לא טובים בעיני, אך את אשר עשה לפקוח עיני עורים אדע, וגם עתה כבד אכבדנו מאד כאיש אשר ידבר כהעולה על רוחו מבלי נשוא פנים, וזה דבר יקר מאד בנו ומאד נכספה נפשי לשמוע מה דבר בך הסופר הזה —

— האיש הזה יצק רוחו עלי עד כי בשעה אחת נהפכתי לאחר. הן כלכם תדעו כי גם אני יצאתי לישע עמי ככל המושיעים הרבים בבקשם לשנות את טעמו או לשים מסוה על פניו. ובאמונתי זאת חייתי ורויתי ענג וארמה היות אהיה כמושיע ורב. אך באתי עדיו לְהִוָּכֵחַ עמו על כי היתה רוח אחרת אתו להסיר את לב בני הנעורים מאחרי ההשכלה כאשר הרבה לפנים למשכם אחריה ואבהל לראות כי אך דברים אין רוח בהם דברתי עד היום. ראשית דברי היה אליו: ומה תחפוץ כיום הזה כי נשוב לדרכינו הראשונים להסתר במסתרים ולהבדל מעם הארץ ולמזוג כוס יין־דגן לאכרים בסבאם סבואים אנחנו ונשינו ובנינו ובנותינו? — ועל זה השיב: לא אדע עוד מה יכשר אם כי נִסָּתֵר וְנִבָּדֵל אנחנו או כי בחשך יסתירונו ויבדילונו בחזקת היד. ומה טוב לנו אם ללמד לבנינו למזוג כוס יין־דגן להאכרים או ללמד את בנינו תורת האכרים לסבוא יין־דגן אנחנו ונשינו ובנינו ובנותינו? הן בדעת לא נופלים אנחנו מעם הארץ גם בצדקה ומשפט ורוח אמונים וכשרון ומה יחסר לנו עוד אשר בעבורו נֵחָשֵׁב כבני נכר הארץ, הלא אך כי לא כדרכי העם דרכינו, ואלה הן דרכיו, ועל פיהם אין לנו לעשות דבר בלתי אם להורות התורה הזאת — כה ענני ודבריו העתיקו מפי מלים כרגע ובכל זאת חשבתי מלים לענות אותו ואאמץ רוחי ואומר: אולם הן לא תאמר כי עלינו לעזוב כל דעת אשר רכשנו לנו יען כי עוד לא ננחל כל כבוד במחירה — כאנחה התפרצה מלבו ואחר ענה: הלא כה המה דברי כלם! אבל שובו ואל תהי עולה, חלילה לכם ללבוש גאות כמדכם לקחת כל הכבוד והגדולה אך לכם כי רק מכם יצאה התורה לרדוף דעת ולבקשנה. אם כזאת ידברו בני הנעורים

המטרה, כי פני רב השומעים העידו בהם כי עד לבם נגעו ונכונים היו להשמיע ברגע: נעשה ונשמע. אולם בן הגרי אשר אם גם בפניו הכירו כי לא עוד כמנצח יפתח פיו בכל זאת אמץ לבו להוסיף מלחמה ויתנשא ולא עוד בנחת כבתחלה השמיע דבריו: לוא גם כלנו יחד נודה כי הסופר הוא הנביא ואתה בת קול לדבריו, אבל הלא תודה גם אתה כי עתה אין דורשין בנביא ואין משגיחין בבת קול, וכל עוד אשר לא יתן אותות כי משרים תחזינה עיניו את הרעה אשר נגד פנינו, או כל עוד אשר לא תשמיענו אתה בשמו אות ומופת אשר גם אנחנו נבין כי כן הוא. הן אך שוא תאמר להפחיד אותנו בדבריו כי ימי הפחד ומרך הלב עברו לבלי שוב, ואנחנו לא נראה כל רעה וחשך —

— אות ומופת תבקשו — קרא בן יעקב ויניע בראשו ויגד שפתיו בלעג ועצב יחדו — איש אשר עין רואה לו הוא יחזה את הנראה מבלי כל מַרְאֶה באצבע, ולאשר עיניו עצומות שוא כל דבר שפתים. אותות תבקשו ואותן הן נתן הסופר כבר מראש לא בסתר. או האמנם לא די בהאותות אשר נתן לפקוח עיני החפצים לראות כמו? או מי הוא אשר יכזב את האות הגדול והנאמן אשר נתן כבר, כי אין בַּטוּחות לנו מפני חמת אויב וכי יד המשפט תנחת רק עלינו ולא תסוך לראשנו ביום עברה, או מי זה יעיז לאמר כי לא כן הוא? האם לא נראה בעינינו יום יום שמנו מנֹאץ בכל נאצה בכל העלים־לעתים. גם מגלות עפות וספרים יכתבו עלינו אנשי ריבנו, ובהם ישימו לנו ולאבותינו ודתנו עלילות נוראות אשר תסמר שערת בשר כל שומען, ובספר המשפטים הלא כתוב מפרש אשר העושה זאת ישא עונו, כי בדבר הזה הפר חק „לבלתי שלח ריב ומדנים בין עם לרעהו ובין אמונה לרעותה", והן גם לחרף מערכות אמונה אחת גם מבלי שלח לשון בהנשבעים בשמה ומבלי להפיח משטמה בין יושבי הארץ גם הוא עון פלילי על פי דתי הארץ, ואם יפר איש חק לאמונה אחרת וְנִקָּה? ועל פנינו ישליכו כל חלאה ושקוצים באין מוחה, ואם לא אות נאמן הוא כי המשפט ושומריו לא עלינו יפרשו כנפיהם, ואם כל עושי רעה לנו בלשון רמיה לא יאשמו, למה זה יפחדו לשלוח בנו גם יד חמסים? ואם עוד טרם תהיה כזאת בארץ לא מאהבת העם לנו ולא יען כי גם אנחנו כתושבים בעיניו נחשבנו, כי אם יען אשר עוד לא עלה על לבו לעשות זאת, עוד טרם נִסָּה לשלוח יד בחיל אחרים ובנפשם לעין השמש. והיה כאשר אך ינסה פעם אחת לעשות כזאת אז לא ישוב עוד ממנה ואז לא יהיו עוד דלתים ובריח לרוחו כי יפרץ וישים שמות נוראות, ומי זה לידנו יתקע כי יקומו שומרי משמרת המשפט לשמור גויתנו וחילנו יותר מכבודנו? ואם גם יקומו מי יודע אם לא יעמלו לשוא? שנים רבות תעבורנה בטרם אשר יחל ההמון להאמין בדבר, אבל עת שבעתים

— כל אלה דברי דרשנים או בדחנים המה — קרא אחד האספה.

— אלהים יחנך על רב חכמתך — קרא בן־יעקב — ואף אני כזאת אמרתי בשמעי, אבל הוא לא נבוך ויאמר: ומי זה יצר חק כי דברי האמת נשמעים אך בסופה וסערה, בבכי והרם קול? לנו לדעת אם נאמנים הדברים או אין, ואשר עמי לא אכחד כי יקר בעיני בדחן מתהולל אשר יגיד לשומעיו דרכם על פניהם באמת ובתם לבב ממטיף וכהן בבית ה' אשר ידיע ויצריח ויתעורר וישליך מדברותיו כאבני אלגביש ולבו מלא חנף וכזב. כי ישפיל גאות עני־תם־ויודע ויחפה על דרכי עָוֶל־כביר. השיבני דבר והוכיחני כי לא בן בַּדִּי או אז אף אני אודך, אבל זאת לא אחשוב למשפט אמרך כי כדרשן או בדחן אדבר — הלא אלה המה דבריו ואותם אקרא לכל שומע: הבינו משפט ואחר תדברו —

— אבל את כל אלה הדברים כבר נדע — קרא בן־הגרי כאיש אשר נלאה שמוע להג הרבה — הן בכל אלה נשמע אך לא־תעשה, ומה לעשות? האם גם זאת השמיעך? —

— אמנם גם זאת שאלתיו — ענה בן יעקב — ויענני דבר: על המורה להורות את אשר לא יֵעָשֶׂה, כי את אשר עלינו לעשות יורונו חפצי החיים והמקרים, עלינו להורות בדברים אחדים כי לנשוק את היד הַמַּכָּה אולת היא וכלמה; כי להפיק נפשנו בתודה ותהלה לחומס, אשר יחמוס כל עמלנו וישאיר לנו אך שארית למען תמצא ידנו לשוב ולעשות חיל בשארית ההיא וידו לשוב ולחמוס אותנו, חרפה היא ורעה רבה לנפשנו; כי לנום אל מערכות הצר ולמאן להיות לו עבד עולם אך לב חסר דעה יהגה הגיון כזה; קנצי למלים אם שלום אמת שלום עולם תבקשו אז חדלו מְדַבֵּר שקר והצמד חנף ואמרו מלה בשפה ברורה: רב לנו ללחום מלחמה אשר לא נוכל בה, הננו הננו לעזוב מקום עמדתנו ולפול אל מחנה האויב להיות ל ע ב ד י ם לו עד עולם, אבל אל תוסיפו לדבר שוא והבל לאמר כי בחרבכם על ירכם וקשת הרובים בידכם תפלו אל מחנה האויבים ומבלי הִכָּנַע לפניהם יקבלו אתכם במאור פנים ויעשו שלום לכם, חרב על זרועכם והוא שם ישראל וקשת הרובים בידכם והיא האמונה אשר בשמה תקראו אם בלב נאמן או רק במו פיכם, וכל עוד אשר לא תשליכו הלאה את כלי המלחמה האלה, אשר רק בגללם יקראו עליכם מלחמת־תמיד אל תעיזו לגשת אל מחנה האויב ולבקש שלום... הנה אלה המה דבריו ולבי ירום כי הבנתי לשכל מליו ובלבי נדרתי נדר לשמור ולעשות אותם. וזה הדבר הָיָה רוחי לבקש אף אני לאסוף אספת תלמידים למען נלכה יחד אל הסופר הזה ונשמע דברים חיים, כאשר לא נשמעו עד היום בְּמחנה ישראל —. דברי בן יעקב לא החטיאו הפעם את

כי כלם געו בבכיה בהספד, וכן הוא הדבר אשר דברת באזננו, עד לב כלנו נגע במדקרות חרב, כי על אלה הלא דאבה נפשנו יום יום, ואך זה הוא אבן הנגף אשר כל היום נחשוב מחשבות להסירו מעל דרכנו, אבל לא אות ומופת הוא כי גם בידם יתנונו למשסה כאשר יתנונו לזעם לשונם ולעגם. עלינו לזכור כי ימים רעים ונוראים מאלה היו לנו, כי היו ימים אשר לא נתנונו אף להֵרָאות בבית אחד מעם הארץ, ימים אשר כלנו יחד היינו כשקץ נתעב ולא הבדילו בין חכם ובין כסיל, בין ישר דרך ובין נתעב ונאלח, והנה זה שנים אחדות הוסרו גבולות, וגם אנחנו נחל לראות ארחות חיים ויש בנו אנשים אשר כבר מצאו ארחות חיים ומקומם יכירם ואיש לא יקרא עוד באזנם: השפילו רדו, גשו הלאה! — גדופי מכתבי עמל הלא המה רק שארית הפלטה מהשנאה האיומה אשר הבדילה כקיר ברזל בינינו ובין עם הארץ, והנה עתה נפל הקיר ונשאר עוד במקום ההוא אבני נגף וערמות חול, אשר אמנם עוד יְעַוְּרוּ עינינו כאשר רוח ישאם ויהיו להמעד רגלינו. אבל חזון שוא הוא אם יאמר איש כי האבנים וערמות העפר האלה תהיינה פתאם לאבני קלע ולמפץ בידי שונאינו להכותנו נפש. כל יודע משפט ישפוט משרים כי בתחלה נפל הַחַיִץ וניתר במקום ההוא מעי מפלו, וברבות הימים יזרה הרוח לאט לאט גם את שארית הפלטה ובעזרת ידים עמלות בחפץ ובכשרון יטהרו גם את מקום המהפכה ולא יהי לה עוד זכרון, אם אך לא נקום אנחנו לגדור פרץ החיץ ההוא המט לנפול ולשוב להעמידו על תלו —, ידים רבות הרימו כוסות למעלה ויקראו: יחי בן הגרי! — ויביטו בקלסה בבן יעקב כמו הֻכָּה בחרפה אחור עד לבלי קום, ובן יעקב עוָה פניו ויקמוט מצחו כמו חשב מחשבות אם להשיב דבר או לחדל, ובראותו הלעג על פני רבים לא משל עוד ברוחו ויאמר: וזה הדבר אשר אמרתי בתחלה כי לעורים לא יועיל כל אות ומופת, או הזאת חשבת למשפט אמרת כי נפל הקיר ונמוט החיץ ותפקד על הרוח לזרות את האבק הלאה מעל גבולנו? הנה החכמה הזאת היא חכמת העוף המסתיר ראשו בשלג בנוסו מפני רודפיו, ובכל אשר אמרת אין אף דבר אחד נאמן, רק חזון מתעה ומקסם כזב הוא ויקח לב אוהבי קסם, אתה הזכרתנו הימים אשר בהם נדחים היינו ותשכח כי בימים ההמה לא חפצנו אנחנו להתנגש, אבותינו חכמו ממנו ויבינו דבר לאשורו, כי כאשר יתנגשו ויבאו אז יהדפום אחור בזרוע ובכתף ועל כן נכבדו וישבו בביתם ועל פני עמם נכבדו, ובניהם הסכלים לא הבינו זאת ויהיו לחרפה בעמים ומנוד ראש לאחיהם, הסכלים האלה יעפילו זה כימי דור אחד לעלות ההרה אל מקום מושב עם הארץ ויום יום יהדפום אחור ויתגלגלו אל תהום רבה, בחרפה יָכּוּם אחור ואין להם מעמד כי מנחלת אחיהם נתקו כפות רגליהם ועד מחוז חפצם לא באו וישובו להעפיל

תעבור בטרם יצליח להסיר לבו מאחרי אמונה אשר דבק בה. הנה על פי משפט הסופרים אשר כֻּלָּם יתנפלו עלינו תמיד החל כיום העם להאמין, כי נופלים אנחנו מיושבי הארץ, כי רעים וחטאים אנחנו, כי מאשר להם עשינו כל החיל, כי על כן לא כמשפט כל הארץ יֵעָשֶׂה לָנוּ. ואות ומופת הוא כי איש איש יגיד לנו דרכנו על פנינו ולא יאשם, וכאשר אך יחל ההמון לשמור ולעשות את חקי האמונה הזאת, אז תקצר יד כל שופט ושוטר מהסיר לבו מאחריה, ומה גם כי מראה עינינו יוכיח לנו, כי אין כל שופט ואין כל שוטר אשר יחפץ זאת. ואת כל אלה הן כלכם חזיתם ותחזו כל היום ואותות תשאלו?! — רגע החרישו כל הנאספים, כי לא נמצא עוד איש ובפיו תוכחות על הדברים האלה עד שקם בן הגרי ובפעם הזאת דבר רתת: ואת אשר עמך לא אכחד כי קלעת אל המטרה בדבריך אלה, כי הדברים אשר המה לך למופת יגעו אל עצמנו ובשרנו, ועל כן נחוש הפצע בגעת בה יד איש, וברב מכאובנו נשכח גם משפט ונאמר אות ומופת גם לאור מתעה או לצל עובר, וכל מדבר כאלה ימצא לו אזן שומעת ויקח לב. עוד אזכרה בהיותי ילד קטן באתי את אבי אל בית התפלה לשמוע הספד, אשר נשא מגיד על מות אחד הרבנים הגדולים והוא היה קרוב לאבי אבי, כי על כן בא גם אבי אל בית התפלה כאשר לא עשה זה שנים רבות וגם אותי לקח עמו, על אף אמי אשר מאנה לתת אותי לבא בקהל האנשים אשר כפראים ירוצו וישתגעו ויצהלו קולם כסוסים בָּאֻרוֹת בבית אשר בית אלהים לו יקראו. רבות דבר המגיד והוכיח לכל כי החובה והמצוה לבכות להולך ההוא כי גדול בדורו היה, וגדול הדור שמת אין לו תשלומים, וכי אך בעון הדור נאסף הצדיק בשנת השמונים ושלש לימי חייו, והדמעות אשר יבכו במות צדיק יספור הקב"ה וישים בנאדו למזכרת, ולא נלאה להבטיח העוה"ז והעוה"ב בשכר הבכיה אשר יבכו השומעים למות הצדיק, אך שערי דמעות ננעלו בעת ההיא, ואל נכון בשל אבי מְגֻלָּח הזקן ובשלי אשר באתי במלבוש אחד השקצים אל בית ה' היתה זאת, ובראות המגיד כי להבל כִּלָּה כחו, לשוא הפיק נפשו, גם ילל ויצריח מרה ואת ממפחתו העביר על עיניו אחת ושתים כי כל אלה לא הוציאו אף אגל דמע אחד, שִׁנָּה פתאם קולו ויעזוב את שיחו בהצדיק וגדולת תורתו ויקרא בקול גדול: הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום! — הנער הקטן מישראל ילך לעבוד עבודת הצבא כפר אלף אחיו והצעיר יְשֻׁלַּח אל ארץ רחוקה אל גוי עצום, אל גוי אשר לא ישמע לשונו — וכמו יד אלהים נגעה בכל עין ותזיל דמעות וקול אנחת שבר עלה עד לשמים. הנשים נתנו קול מר צורח והגברים אחריהם כי מי היה בכל הקהל אשר לא נפקד ממנו בן או אח או אשר לא חלה ורגז כי עוד מעט יבא יום הפקודה? — וחפץ המגיד הצליח בידו

— אני? האם מורה הנני לאדם רב. או רוחי אני הוצאתי בדברי? הן אנכי אך בת קול הייתי לרוח הסופר אשר באמריו השיבותי, ואם עצה תבקשו פנו ולכו אליו ותקשיבו עצה אם אך תחפצו בה —

כל בני האספה נפלגו למפלגות ואיש איש חוה את דעתו; אחדים אמרו כי אין להם לבקש דעת מאיש אשר יהפוך הקערה על פיה ויסית את בני הנעורים מאחרי הדעת וינבא להם רעות לא היו ולא תבאנה, כי רוח הדעת עלה למעלה ולא ירד שנית מטה וגלגל העת לא יסוב אחורנית, כי ימהר במרוצתו הלאה הלאה. ואלה אשר יפגרו מלכת בם העון, ולעמתם קמו אחדים אשר נטו אחרי בן יעקב, ויקש דבריהם עד אשר חוה הרופא את דעתו, כי אם גם אין להם ללכת לבקש תורה מפי הסופר ההוא אבל טוב וכשר הדבר בעיניו להתאסף ולתת לו כבוד, ואחרי כי לדבר הזה הניע גם בן־הגרי בראשו לאות כי ישר בעיניו מהרו ויחליטו לעשות כדבר הזה בתוך קהל ועדה ביום החג הבא לקראתם.

ב.

חֲבוּר עֲצַבִּים.

בן הגרי התגודד וירתע לאחוריו ועוד מעט נפל מכסאו בהביטו מבלי משים בראי המלטש הקטן אשר עמד על השלחן כי נבעת מפניו מאד. גם הוא בבוגדים! — רעו ואיש בריתו היה ראי המלטש מאז ישב בחדר הזה, ומאז הכירו הפיק ממנו רצון ולא עֲצָבוֹ אף פעם אחת, וגם ביום הזה בבקר כאשר קם ממטתו וייטיב פניו וישם שמלותיו עליו ויעש שמו לצאת לברך את בעלת הבית ליום החג, נגש בתחלה אל רֵעוֹ זה ופניו אורו, ובשובו אחרי הברכה ולחייו אדמו יותר מבתחלה גם אז פנה אל רעהו זה ולא עד מהרה עזבו, כי בו ובכל אשר בבית, אף כי לא לו הוא כי גר היה פה, מצא נחת מאז ישב פה עד — עד אשר בא נושא המכתבים זה כשעה ויתן בידו שני מכתבים, והמה שִׁנּוּ פני כל הדברים אשר נוכח פניו, וגם אשר רק בדמיונו חזה אותם, וגם התבל כלו הנראָה לעינים ואשר תעלה על הלב היתה כרגע למהפכת זרים, ועתה חזה מבלי משים כי גם הנעלה והנשגב מכל נעלה ונשגב היה לשַׁמָּה — גם הוד פניו נהפך למשחית . . . מה היה לו?

בחדר הזה ישב זה ארבע שנים מעת אשר בא לעיר המלוכה להקשיב בלמודים, בעיני בעלת הבית, אלמנת שר־אלף, אשה יפה כבת שלשים מצא חן מאד. לא רק ביפי תארו ובהליכותיו ותנועותיו אשר כלם הפיקו חן, כי אם גם באהבתו למשטר ונקיון בחדרו כאשר לא פללה לראות ביהודי . . . לא.

לעלות עדי יִכּוּ שנית אחור ולזאת יקראו: נפל החיץ! נערים שובבים אחדים יתפרצו לעלות בגדר ולגנוב פרי מגן עושה פרי ויתנו את לבם כאדוני הגן! אולם הוא כתפשו אותם בכף יְשַׁבֵּר כל עצמותם! כנערים שובבים המתפרצים אל גן זרים לגנוב פרי כן הננו אנחנו בעיני בני הארץ, עוד לא נטה הקיר ולא נפל החיץ כי אם השומרים את הגן הביאו אבן וחול וערמות עפר למכביר וישימו דיק סביב הגדר והיה כאשר יגש אחד ממנו אל הגדר ימטירו עלינו אבני קלע ויזרו פרש על פנינו וערמות חול בעינינו עד כי נלאה למצוא דרך מפלט. האבנים וערמות העפר האלה אשר תחזה, אחי, לא מהחיץ הנה הֵנָּה, הוא על עמדו יעמוד ואותן שמו נוספות עליו לבל יקרב זר אליו. הימים אשר אתה רעים להם תאמר אמנם היו רעים ומרים, אך הימים האלה רעים הרבה יתר מהם. אז אמנם לא כמשפט כל הארץ נעשה לנו, אך גם לנו נתנו משפטים וכל ההמון ידע כי המשפט יסוך עלינו. ואיש לא נועז לעשוק את המשפט המעט אשר נִתַּן לנו, ועתה ירים כל איש את ידו לעשות משפטים בנו כהעולה על רוחו. אז לא רבו שונאינו בקרב הגדולים בעם, ורב השרים וְרַבֵּי המלך שמו עיניהם לחמלה עלינו וידברו עלינו טובות ובכל לב בקשו להביא חכמה בלבנו, גם אמצו ידינו לדעת ותושיה וישמחו בראותם כי לב מכין לנו ועל פנינו הללו כשרוננו למען אַמֵּץ רוחנו ועתה כלם ישנאונו, ושיחם והגיונם כל היום הוא אך להרחיקנו ממבועי הדעת ולתתנו נבזים ושפלים, ומה רע ומר עתה חלקנו מאז! אז כאשר היינו נבזים ושפלים למדנו מנעורינו למצוא לחם לפי ערכנו ונשבע לחם בכל ימי חיינו. ועתה נאבד דרך בנעורינו ברדפנו אחרי אור מתעה ונקוה לארמנות מבטחים ובהיותנו לאנשים גם לחם נבזים ושפלים לא נמצא עוד. אז כאשר נדכים נבזים ושפלים היינו נמצאו אנשי חסד אשר דברו על לב העם ל ס ב ו ל אותנו ולרחם עלינו. וילמדו זכות על תארנו המשחת ועל דרכינו העקלקלות כי בחזקת היד הובילו אותנו בהם וינבאו עתידות טובות לנו ולעם הארץ עת יסירו העל מעל צוארנו והמועקה מעל מתנינו. ועתת גם לא סבלנות ורחמים יִשָּׁמַע בכל הארץ כי אם משטמה וחמת נקם, ורק להרחיקנו כל מגמת פניהם. אז ימי תקוה היו לנו ועתה גם תקותנו נכזבה ובכל זאת ימצאו בקרבנו עורים אשר לא יבושו לאמר בקהל כי אז היו ימים רעים ועתה באו הימים הטובים! שישו בהימים הטובים אם אך יתנו לכם לשיש כאהבכם! אבל מה נדבר לעורים וזאת הלא נדע כי העורים לא יראו את הקיר ורק בבאם עדיו ובהכותם ראשם בו או אז ידעו כי עוד לא נפל תחתיו —

— ומה תאמר עתה לעשות? — שאל הרופא אחרי פנותו כה וכה וירא כי אין עונה לבן יעקב.

אף הוא חג כמהם, ומצת פסחא לעם הארץ וחזיר־רך מְמֻלָּא אשר לפניו על שלחנו הן יתנו עדיהם כי יחֹג את החג לכל משפטו וחקתו, ועל כל אלה שמח לבו מאד, ולא אך מהשפה ולחוץ היתה הנשיקה אשר נשק לבעלת הבית בברכו אותה בברכת החג ובענותו על דבריה בדברים היוצאים מהלב: ואמנם־שב־לתחיה! כאשר יענו כל שלומי אמוני בני הארץ בשמעם את הקריאה: המשיח שב לתחיה! — לבו רחב מאד לכל אלה ולהתקוה הטובה כי עוד אחת מעט יחזה בעיניו את כ ל המון בית ישראל, אשר יעשו כיום את הפסח לבד ויהיו בעיני עם הארץ כטמאים, מְטַהֲרִים מחלאתם וישליכו גלולי אבותיהם: פסח, מצה ומרור וישישו על הגאולה והתמורה יחד . . . חזיונות נעימים כאלה הנה לבו בבקר היום ההוא וַיַּרְא אורה ושמחה ויקר, ואף כענן קטן נראה על פניו כאשר הזכירהו החג הזה כי היום יום החמישי לחג הפסח לבני ישראל וביום הזה נועדו יחדו באספת התלמידים לבא ולקבל את פני הסופר העברי בכבוד. כעת זכר את הדבר, כי אז כאשר גמרו אמר לעשות כזאת חשב וימנה בלבו וימצא כי כשר היום ההוא לפניו כי הוא יהיה גם יום הראשון לחג עם הארץ ולא תשתאה בעלת הבית בראותה אותו לובש מלבושי החג ולא תעלה מחשבה על לבה פן לכבוד חג העברים עשה כזאת, ועל כן עתה כאשר לבוש היה בבגדי יום טוב בשובו מהברכה, זכר את מוצא שפתיו וכענן יגון כסה מצחו. הן הוצאתי דבר מפי ועלי להקימנו, אבל היתכן הדבר, כי גם אני אלך לבקר את פני הסופר ההוא אשר יתקומם להחריב כל העולמות אשר נבנה למען השלום? הן בלכתי שמה אֵרָאֶה לכל כי גם אני כבד אכבדנו, ואם אוכל לְכַבֵּד את איש אשר יְרַחֵק את הקץ וישים מכשולים בדרך הגאולה הנאמנה?! הן לולא הוא ורעיו כי אז רַבּוּ כיום אלה אשר כמני עשו, ועתה נמצא בין התלמידים, אלה אשר התעתדו להיות לאור לכל העם, חבר מורדי אור אשר קימו וקבלו לחג את חג־הפסח כמשפט היהודים כאשר לא עשו זה שנים רבות ולבקר בבית התפלה. אחורנית ילכו! ותקותנו מה היא אם גם בני הנעורים ילכו אחורנית ויחזיקו בהבל ודברי כזב לאמר: ע ם אנחנו ועלינו לחג חג־עמנו! לא, לא אעשה שקר בנפשי ולא אלך! הנה גם הסופר הזה היה כאחד מורדי האור להסיר לב בני הנעורים אחורנית ולא לאנשים כמנו לחלק לו כבוד ברבים. הנה הוא עושה גם רעה גדולה בהנבאותו לרעות לא תהיינה ובהביאו מורא ומרך בלב שומעיו ויפריד בין אחים. אמנם רעה גדולה היא בהשמיעו חזון לבו כדבר אמת, ופתאים יאמינו בדבריו, וכי מי זה עמד בסוד העתים ויגל צפונות מני חשך? העתיד לנו הוא ולבנינו והכסילים בחשך יִדָּמּוּ, עוד נחזה בעינינו שלום כל הארץ, עת יהודה בעם הארץ יתבולל ויהיו לאחדים ונביאי ההבל האלה והשומעים בקולם בַּחוֹרִים יָחְבָּאוּ וישכבו בבשתם, כי העת

בתלמיד בתי המדרש — מהרה להיטיב את אשר עותה בהגידה לו תהלתו על פניו — ואהבתו למשטר ונקיון והתהלה אשר שמע בגלל האהבה הזאת הוסיפו לשים עליו. משמר לבל יפריע אף רגע המשטר בכלי החדר וכמו לוא כלי קדש היו כן ירא לשלוח ידו ולגעת באחד הכלים ולהניעו ממקומו. ואם קרה מקרה רע כי הביא במנעלו גרגיר חול או עפר אל החדר (צרה כזאת לא באה עדיו אף פעם אחת בשנה, כי לא מהר לעזוב את המקום אשר בו ינקו את המנעלים מבוץ וטיט חוצות) או אז סגר את החדר על מסגר ובמטפחתו נקה את הרצפה עד היות לה ברק כבתחלה. וזה הדבר עצרהו מהביא אל ביתו את חבריו, גם אלה אשר לא ממקור מחצבתו יצאו, וכפעם בפעם כאשר בקשו רעיו לבקר אותו בביתו היה דברו: בית התלמידים הוא בית המשתה, כי רק שם יש בידם לעשות מה שלבם חפץ, ומה להם להפריע מנוחת זרים? ובכן הרחיק כל רעיו מביתו. אף כי הוא לא כזר כי אם כאדון נחשב בהבית אשר הוא גר בו, וכאחד מבני הבית התערב בכל שמחה ובכל חג אשר חגגה בעלת הבית ולא רק כאחד מראשי הקרואים כי אם כאדון הבית נחשב תמיד, ובגללו הרחיקה מביתה גם את הנסיך נ. אשר גר בביתה בהצותו את בן הגרי ובנשאו מאיש ריבו זה מכת לחי, והדבר הזה נתן משנה שמחה בלבו, כי הוא הפיק רצון כל באי הבית, והמה הן כלם מעם הארץ המה ואנשי השם נקראו. ואף עוד זאת כי במקום הזה ראה עין בעין כי תמה נכרתה כל שנאת הדת, כי אף אותו, אשר בלבו ידע כי יהודי הוא, יקרבו באהבה וכבוד כאחד מהם. ואם אמנם בלשונו ודרכיו לא הכירהו איש ואף הוא היה נזהר מאד מאד להסתיר הדבר כאשר אך מצאה ידו, ואף פעם אחת לא עלה שם יהודי על שפתו, בכל זאת הלא לצדקה תחשב לכל באי הבית אם גם יקרבו איש כמהו כאחד מבני חברתם, ואם לא אות נאמן הוא כי רק היהודים אשמים בדבר כי לא יקרבו אותם כאחים ורעים נאמנים, כי למה זה יַרְאוּ לכל את מקור מחצבתם? למה זה יבדלו בדרכיהם ומאכלם וחגיהם מיתר עם הארץ? למה זה י ז כ י ר ו כפעם בפעם כי עוד יש יהודים בארץ? הן לוא עשו כמהו כי אז כבר נשכח השם הזה אשר היה לזועה ואיש מרעהו לא נפרדו. הן אף הוא יצא מבית מלא תורה ויראת אלהים לפנים, מבית אשר היה לכבוד ופאר בישראל ובו התברכו תמיד ואביו נועד מימי נעוריו להיות לגדול בישראל ובכל זאת לא פנה אל רהבים וַיֵּשְׁטְ מִשָּׂטֵי כזב ויהי לאור מאיר לכל מבקשי אור, וגם את בניו הדריך במעגלי הדעת, עד כי עתה יהיה הוא וביתו למופת לכל מבקשי אור ודעת. ואף הוא תורת אביו ואמו ישמור כי על כן בבאו הנה לקרית מלך ובמצאו משכן בבית אשה נכבדה מעם הארץ הוסיף ללמוד דעת דרכי עם הארץ וחפציהם. והיום יום הראשון לחג הפסח לעם הארץ קרא

— אני? האם מורה הנני לאדם רב. או רוחי אני הוצאתי בדברי? הן אנכי אך בת קול הייתי לרוח הסופר אשר באמריו השיבותי, ואם עצה תבקשו פנו ולכו אליו ותקשיבו עצה אם אך תחפצו בה —

כל בני האספה נפלגו למפלגות ואיש איש חוה את דעתו; אחדים אמרו כי אין להם לבקש דעת מאיש אשר יהפוך הקערה על פיה ויסית את בני הנעורים מאחרי הדעת וינבא להם רעות לא היו ולא תבאנה, כי רוח הדעת עלה למעלה ולא ירד שנית מטה וגלגל העת לא יסוב אחורנית, כי ימהר במרוצתו הלאה הלאה, ואלה אשר יפגרו מלכת בם העון, ולעמתם קמו אחדים אשר נטו אחרי בן יעקב, ויקש דבריהם עד אשר חוה הרופא את דעתו, כי אם גם אין להם ללכת לבקש תורה מפי הסופר ההוא אבל טוב וכשר הדבר בעיניו להתאסף ולתת לו כבוד, ואחרי כי לדבר הזה הניע גם בן־הגרי בראשו לאות כי ישר בעיניו מהרו ויחליטו לעשות כדבר הזה בתוך קהל ועדה ביום החג הבא לקראתם.

ב.

חֲבוּר עֲצָבִים.

בן הגרי התנודד וירתע לאחוריו ועוד מעט נפל מכסאו בהביטו מבלי משים בראי המלטש הקטן אשר עמד על השלחן כי נבעת מפניו מאד. גם הוא בבוגדים! — רעו ואיש בריתו היה ראי המלטש מאז ישב בחדר הזה, ומאז הכירו הפיק ממנו רצון ולא עֲצָבוֹ אף פעם אחת, וגם ביום הזה בבקר כאשר קם ממטתו וייטיב פניו וישם שמלותיו עליו ויעש שפמו לצאת לברך את בעלת הבית ליום החג, נגש בתחלה אל רֵעוֹ זה ופניו אורו, ובשובו אחרי הברכה ולחייו אדמו יותר מבתחלה גם אז פנה אל רעהו זה ולא עד מהרה עזבו, כי בו ובכל אשר בבית, אף כי לא לו הוא כי גר היה פה, מצא נחת מאז ישב פה עד — עד אשר בא נושא המכתבים זה כשעה ויתן בידו שני מכתבים, והמה שִׁנּוּ פני כל הדברים אשר נוכח פניו, וגם אשר רק בדמיונו חזה אותם, וגם התבל כלו הנראָה לעינים ואשר תעלה על הלב היתה כרגע למהפכת זרים, ועתה חזה מבלי משים כי גם הנעלה והנשגב מכל נעלה ונשגב היה לשַׁמָּה — גם הוד פניו נהפך למשחית . . . מה היה לו?

בחדר הזה ישב זה ארבע שנים מעת אשר בא לעיר המלוכה להקשיב בלמודים, בעיני בעלת הבית, אלמנת שר־אלף, אשה יפה כבת שלשים מצא חן מאד, לא רק ביפי תארו ובהליכותיו ותנועותיו אשר כלם הפיקו חן, כי אם גם באהבתו למשטר ונקיון בחדרו כאשר לא פללה לראות ביהודי . . . לא.

לעלות עדי יְכּוּ שנִית אחור ולזאת יקראו: נפל החיץ! נערים שובבים אחדים יתפרצו לעלות בגדר ולגנוב פרי מגן עושה פרי ויתנו את לבם כאדוני הגן! אולם הוא בתפשו אותם בכף יְשַׁבֵּר כל עצמותם! כנערים שובבים המתפרצים אל גן זרים לגנוב פרי כן הננו אנחנו בעיני בני הארץ, עוד לא נטה הקיר ולא נפל החיץ כי אם השומרים את הגן הביאו אבן וחול וערמות עפר למכביר וישימו דיק סביב הגדר והיה כאשר יגש אחד ממנו אל הגדר ימטירו עלינו אבני קלע ויזרו פרש על פנינו וערמות חול בעינינו עד כי נלאה למצוא דרך מפלט. האבנים וערמות העפר האלה אשר תחזה, אחי, לא מהחיץ הנה הַגָּן, הוא על עמדו יעמוד ואותן שמו נוספות עליו לבל יקרב זר אליו. הימים אשר אתה רעים להם תאמר אמנם היו רעים ומרים, אך הימים האלה רעים הרבה יתר מהם. אז אמנם לא כמשפט כל הארץ נעשה לנו, אך גם לנו נתנו משפטים וכל ההמון ידע כי המשפט יסוף עלינו, ואיש לא נועז לעשוק את המשפט המעט אשר נִתַּן לנו, ועתה ירים כל איש את ידו לעשות משפטים בנו כהעולה על רוחו. אז לא רבו שונאינו בקרב הגדולים בעם, ורב השרים וְרַבֵּי המלך שמו עיניהם לחמלה עלינו וידברו עלינו טובות ובכל לב בקשו להביא חכמה בלבנו, גם אמצו ידינו לדעת ותושיה וישמחו בראותם כי לב מבין לנו ועל פנינו הללו כשרוננו למען אַמֵּץ רוחנו ועתה כלם ישנאונו, ושיחם והגיונם כל היום הוא אך להרחיקנו ממבועי הדעת ולתתנו נבזים ושפלים, ומה רע ומר עתה חלקנו מאז! אז כאשר היינו נבזים ושפלים למדנו מנעורינו למצוא לחם לפי ערכנו ונשבע לחם בכל ימי חיינו, ועתה נאבד דרך בנעורינו ברדפנו אחרי אור מתעה ונקוה לארמנות מבטחים ובהיותנו לאנשים גם לחם נבזים ושפלים לא נמצא עוד. אז כאשר נדכים נבזים ושפלים היינו נמצאו אנשי חסד אשר דברו על לב העם ל ס ב ו ל אותנו ולרחם עלינו, וילמדו זכות על תארנו המשחת ועל דרכינו העקלקלות כי בחזקת היד הובילו אותנו בהם וינבאו עתידות טובות לנו ולעם הארץ עת יסירו העל מעל צוארנו והמועקה מעל מתנינו, ועתת גם לא סבלנות ורחמים יִשָּׁמַע בכל הארץ כי אם משטמה וחמת נקם, ורק להרחיקנו כל מגמת פניהם, אז ימי תקוה היו לנו ועתה גם תקותנו נכזבה ובכל זאת ימצאו בקרבנו עורים אשר לא יבושו לאמר בקהל כי אז היו ימים רעים ועתה באו הימים הטובים! שישו בהימים הטובים אם אך יתנו לכם לשיש כאהבכם! אבל מה נדבר לעורים וזאת הלא נדע כי העורים לא יראו את הקיר ורק בבאם עדיו ובהכותם ראשם בו או אז ידעו כי עוד לא נפל תחתיו —

— ומה תאמר עתה לעשות? — שאל הרופא אחרי פנותו כה וכה וירא כי אין עונה לבן יעקב.

אף הוא חג כמהם, ומצת פסחא לעם הארץ וחזיר־רך מְמֻלָּא אשר לפניו על שלחנו הן יתנו עדיהם כי יחג את החג לכל משפטו וחקתו. ועל כל אלה שמח לבו מאד, ולא אך מהשפה ולחוץ היתה הנשיקה אשר נשק לבעלת הבית בברכו אותה בברכת החג ובענותו על דבריה בדברים היוצאים מהלב: ואמנם־ שב־לתחיה! כאשר יענו כל שלומי אמוני בני הארץ בשמעם את הקריאה: המשיח שב לתחיה! — לבו רחב מאד לכל אלה ולהתקוה הטובה כי עוד אחת מעט יחזה בעיניו את כל המון בית ישראל, אשר יעשו כיום את הפסח לבד ויהיו בעיני עם הארץ כטמאים, מְטַהֲרִים מחלאתם וישליכו גלולי אבותיהם: פסח, מצה ומרור וישישו על הגאולה והתמורה יחד . . . חזיונות נעימים כאלה הנה לבו בבקר היום ההוא וַיַּרְא אורה ושמחה ויקר. ואך כענן קטן נראה על פניו כאשר הזכירהו החג הזה כי היום יום החמישי לחג הפסח לבני ישראל וביום הזה נועדו יחדו באספת התלמידים לבא ולקבל את פני הסופר העברי בכבוד. בעת זכר את הדבר, כי אז כאשר גמרו אמר לעשות כזאת חשב וימנה בלבו וימצא כי כשר היום ההוא לפניו כי הוא יהיה גם יום הראשון לחג עם הארץ ולא תשתאה בעלת הבית בראותה אותו לובש מלבושי החג ולא תעלה מחשבה על לבה פן לכבוד חג העברים עשה כזאת. ועל כן עתה כאשר לבוש היה בבגדי יום טוב בשובו מהברכה, זכר את מוצא שפתיו וכענן יגון כסה מצחו. הן הוצאתי דבר מפי ועלי להקימנו. אבל היתכן הדבר, כי גם אני אלך לבקר את פני הסופר ההוא אשר יתקומם להחריב כל העולמות אשר נבנה למען השלום? הן בלכתי שמה אֵרָאֶה לכל כי גם אני כבד אכבדנו. ואם אוכל לְכַבֵּד את איש אשר יְרַחֵק את הקץ וישים מכשולים בדרך הגאולה הנאמנה?! הן לולא הוא ורעיו כי אז רַבּוּ כיום אלה אשר כמני עשה, ועתה נמצא בין התלמידים, אלה אשר התעתדו להיות לאור לכל העם, חבר מורדי אור אשר קימו וקבלו לחג את חג־הפסח כמשפט היהודים כאשר לא עשו זה שנים רבות ולבקר בבית התפלה. אחורנית ילכו! ותקותנו מה היא אם גם בני הנעורים ילכו אחורנית ויחזיקו בהבל ודברי כזב לאמר: עם אנחנו ועלינו לחג חג־עמנו! לא, לא אעשה שקר בנפשי ולא אלך! הנה גם הסופר הזה היה כאחד מורדי האור להסיר לב בני הנעורים אחורנית ולא לאנשים כמנו לחלק לו כבוד ברבים. הנה הוא עושה גם רעה גדולה בהנבאותו לרעות לא תהיינה ובהביאו מורא ומרך בלב שומעיו ויפריד בין אחים. אמנם רעה גדולה היא בהשמיעו חזון לבו כדבר אמת, ופתאים יאמינו בדבריו. וכי מי זה עמד בסוד העתים ויגל צפונות מני חשך? העתיד לנו הוא ולבנינו והכסילים בחשך יִדָּמוּ. עוד נחזה בעינינו שלום כל הארץ, עת יהודה כעם הארץ יתבולל ויהיו לאחדים ונביאי ההבל האלה והשומעים בקולם בַּחוֹרִים יֵחָבְאוּ וישכבו בבשתם. כי העת

בתלמיד בתי המדרש — מהרה להיטיב את אשר עותה בהגידה לו תהלתו על פניו — ואהבתו למשטר ונקיון והתהלה אשר שמע בגלל האהבה הזאת הוסיפו לשים עליו. משמר לבל יפריע אף רגע המשטר בכלי החדר וכמו לוא כלי קדש היו כן ירא לשלוח ידו ולגעת באחד הכלים ולהניעו ממקומו. ואם קרה מקרה רע כי הביא במנעלו גרגיר חול או עפר אל החדר (צרה כזאת לא באה עדיו אף פעם אחת בשנה, כי לא מהר לעזוב את המקום אשר בו ינקו את המנעלים מבוץ וטיט חוצות) או אז סגר את החדר על מסגר ובמטפחתו נקה את הרצפה עד היות לה ברק כבתחלה, וזה הדבר עצרהו מהביא אל ביתו את חבריו, גם אלה אשר לא ממקור מחצבתו יצאו, וכפעם בפעם כאשר בקשו רעיו לבקר אותו בביתו היה דברו: בית התלמידים הוא בית המשתה, כי רק שם יש בידם לעשות מה שלבם חפץ, ומה להם להפריע מנוחת זרים? ובכן הרחיק כל רעיו מביתו. אף כי הוא לא כזר כי אם כאדון נחשב בהבית אשר הוא גר בו, וכאחד מבני הבית התערב בכל שמחה ובכל חג אשר חגגה בעלת הבית ולא רק כאחד מראשי הקרואים כי אם כאדון הבית נחשב תמיד, ובגללו הרחיקה מביתה גם את הנסיך נ. אשר גר בביתה בהצותו את בן הגרי ובנשאו מאיש ריבו זה מכת לחי, והדבר הזה נתן משנה שמחה בלבו, כי הוא הפיק רצון כל באי הבית, והמה הן כלם מעם הארץ המה ואנשי השם נקראו, ואף עוד זאת כי במקום הזה ראה עין בעין כי תמה נכרתה כל שנאת הדת, כי אף אותו, אשר בלבו ידע כי יהודי הוא, יקרבו באהבה וכבוד כאחד מהם, ואם אמנם בלשונו ודרכיו לא הכירהו איש ואף הוא היה נזהר מאד מאד להסתיר הדבר כאשר אך מצאה ידו, ואף פעם אחת לא עלה שם יהודי על שפתו, בכל זאת הלא לצדקה תחשב לכל באי הבית אם גם יקרבו איש כמהו כאחד מבני חברתם, ואם לא אות נאמן הוא כי רק היהודים אשמים בדבר כי לא יקרבו אותם כאחים ורעים נאמנים, כי למה זה יֵרָאוּ לכל את מקור מחצבתם? למה זה יבדלו בדרכיהם ומאכלם וחגיהם מיתר עם הארץ? למה זה יזכירו כפעם בפעם כי עוד יש יהודים בארץ? הן לוא עשו כמהו כי אז כבר נשכח השם הזה אשר היה לזועה ואיש מרעהו לא נפרדו. הן אף הוא יצא מבית מלא תורה ויראת אלהים לפנים, מבית אשר היה לכבוד ופאר בישראל ובו התברכו תמיד ואביו נועד מימי נעוריו להיות לגדול בישראל ובכל זאת לא פנה אל רהבים וַיֵּשְׂטְ מִשָּׂטֵי כזב ויהי לאור מאיר לכל מבקשי אור, וגם את בניו הדריך במעגלי הדעת. עד כי עתה יהיה הוא וביתו למופת לכל מבקשי אור ודעת. ואף הוא תורת אביו ואמו ישמור כי על כן בבאו הנה לקרית מלך ובמצאו משכן בבית אשה נכבדה מעם הארץ הוסיף ללמוד דעת דרכי עם הארץ וחפציהם, והיום יום הראשון לחג הפסח לעם הארץ קרא

הן אך במשפט יעשה זאת כי אך מִשֶּׁלּוֹ עשיתם כל החיל הזה ובפרי מעלליכם יעשה לכם —. כגלגל סבב החדר והאנשים אשר בו סביבי כאשר הקשבתי אמריו הנעימים. כאלפי קולות המו באזני ורבו רבבות זקי אש בצבעים שונים ומשונים עפו מול עיני ואהי כמשגע ממראה עיני. ברגע הראשון גבר חֹם חמתי ויצת מוקדי אש בלבי עד כי כמעט נהפכתי לנמר טורף ועוד מעט התנפלתי על הדובר בי לעשות עמו כלה. אך הדברים האחרונים השליכו קרח בלבי וכעלה נדף רעדתי תחתי ולא עצרתי כח לעמוד על עמדי ואף כי לפתוח פה. ותחתי פתח בן יוסף את פיו ודבריו בנחת נשמעו. והדבר הזה הוסיף שממון בלבי. אני ארגז ולא אמצא מלים, ובן־יוסף אשר בלה רב ימיו במסחרו ובבית המדרש לא נבעת וידבר במנוחה! וכה ענה להשר: ואם כן אין עזרתה לנו בך, ועתה אין לנו דרך אחרת בלתי אם לבקש עזרה מעיר המלוכה! — לדבר הזה התגעש השר וירקע ברגליו ויקרא: ואם תעיזו מצח לעשות כזאת אצמית בבור חייכם! — אבל בן יוסף לא נחת ויאמר: אם בידך להצמית בבור חיינו או אין, זאת טרם נדע, אבל זאת נדע נאמנה כי עליך החובה להגין על העיר. ואם לא תעשה אתה כזאת ותגד בפה מלא נודה לך, כי רבים היהודים מעם הארץ ודם אחיך יחול על ראש אלה אשר הפיחו קריה ואשר לא יעשו כחובה וכמצוה עליהם. לא אכחד כי תמצא יד המתקוממים לעשות לנו רעות, לחמוס ולשלול גם להרוג נפש, אבל גם אנחנו לא נחבא בסתר אהלנו. אנחנו נעמוד על נפשנו ונכה את אויבינו אחור —. אף כי כל עצמות השר רחפו מכעיש ואף כי הוסיף להפיל פחדים כי אם המצא תמצא ביד יהודי כלי מות אז יתלה על העץ, בכל זאת קרא: ועל כן לכו לבתיכם, עם הארץ צדק מאד בחפצו לעשות בכם שפטים ואם לא אתננו לעשות כזאת, לא למענכם אעשה זאת כי אם יען כי אמאס בכל מרד, שובו לבתיכם ושלום העיר אני אערבנו — ובערב היום ההוא החל הנגף כי בא המשחית בכל הבתים ויהרום אותם מבלי השאיר אבן אל אבן וישבר ויפוצץ לרסיסים כל הבא בידו אשר כבד ממנו לשאת הביתה ויכלה את חמתו בנו כל הלילה וביום הבא ואיש לא קם לעזרתנו, לא השוטרים ולא אנשי החיל מלבד אם נקבצו מאחינו חבר אנשים להגן על נפשם ובתיהם, אז מהרו שוטרים, כמו פתאם עלו מעמקי שאול, לגרשם או לשים אסורים על ידיהם. וכן הלכו מבית לבית וישמו ויהרסו ויכו ויפצעו ויעשו כל נבלה בחוצות לעין כל רואה וגם על ביתנו התנפלו ויהרסו וישסו כל אשר בבית, וגם מעל צואר רְחָמָה גזלו את העדי, ולולא השכנים אשר מהרו לעזרתה ויסגרוה במרתף כי אז ראינו עוד צרה ויגון הרבה יתר. אמך והילדים נסגרו במרתף אשר הגין עליהם כי שערי הברזל לא נפתחו לפני המרצחים וישכבו שם שני ימים ושני לילות

תלך קדימה ולא תשוב ורוח החיה באפני ההשכלה תרוץ ולא תכשל ותשחק לכל שטן! לא אלך, וזאת תהי תפארתי בימים הבאים כי לא נתתי ידי לנלוזי דרך אשר יהיו באחריתם לדראון! — ובעודנו מאמץ את לבו לבלתי הקם את דברו והנה נושא המכתבים מביא את שני המכתבים.

— מכתב מהורי! — קרא בשמחה — המה יברכוני לברכת החג — המה הן יחגו גם את שני החגים, לישראל ולעם הארץ, קרבן הוא לאבי אבי, אך אותי יברכו לחג עם הארץ! — ובעודנו חושב קרע את המעטפה ובהלה אחזתו בקראו את הדברים הראשונים: „בני מחמדי! השמועה על ידי קו־הברזל אל נכון הבהילתך מאד, ולא כי האשם . . . השמועה על ידי קו־הברזל? אבל הן לא באה עדי כל שמועה! — קרא כמשתומם ויוסף לקרא: אני לא שלחתי לך את השמועה ההיא, כי אמרתי: דיה לצרה בשעתה ועוד תשמע את הצרה אשר באה עלינו, אך רבים הפצירו בי להשמיעך את הדבר למען תמהר להשמיע זאת בעלים לעתים, וגם לעלים לעתים אשר לא על צוררינו יחשבו שלחנו כזאת וכבר תדע כל אלה, אמנם בני! העולם חשך בעדנו, קוינו לאור והנה חשכת צלמות, יִחַלְנוּ לשלום והנה בְעָתָה! על ידי קו הברזל לא השמענו הדבר כמו כי יראנו פן ישלחו בו יד, אבל במכתב אנסה לתאר לפניך את המחזה האיום והנורא ההוא, מחזה אשר למראהו יִמַּל גבר בטרם עוד נגעה בו יד חמסים. ביום הראשון להחג העבירו שמועה בכל העיר כי עם הארץ יכין נפשו לקום עלינו ולהכריתנו, ויפול לבב כל העם, אבל אנחנו לעגנו להם ולמרך לבבם, ובכל זאת גמרנו אמר, אחרי אשר הפצירו בנו רב יושבי העיר, לבא אל שר הפלך ולבקש ממנו כי ישים משמר על העיר. כאשר תבין בנפשך הייתי אני ראש המדברים, ומה נבהלתי וכלמה כסתה פני, כאשר נתן אותנו בתחלה לחכות כשעה תמימה ואחרי כן כאשר הובאנו לחדרו שם אלי פניו כמו לא הכירני, כמו לא אכל בביתי זה עשרה ימים וכמו לא שחק עמי שלשום בקלפים, על עמדו עמד וישאל בפנים נזעמים: מה חפצכם? — מלים נעתקו מפי בשמעי קולו ואך אחרי עבור רגעים אחדים אמצתי לבי לאמר לו כי השמועה אשר מעבירים בעיר הרגיזה לב רב יושביה כי יהודים הם, ואני אף כי לא אאמין בדבר כי אדע נאמנה אשר מושל העיר לא יתן לגעת בנו לרעה, בכל זאת נאותי להיות למליץ להם למען הרגיע רוחם —

— ומה חשבתם אתם? — קרא השר ברגז קולו — כי עד נצח תינקו דם עם הארץ ולא תאשמו? לעולם תהיו הגבירים ותעלו מעלה מעלה ועם הארץ ירד מטה מטה בנכליכם ובמרמתכם אשר תשיתו להתמימים האלה, כי תביאו אליכם חיל עובדים נקיים ואתם תאכלו ותפושו בכחש ובמרמה?! נלאה העם להכיל אתכם ואת מרמתכם ואם יקום לשוב ולקחת מידכם את אשר לו הוא

הוא אחד מבני המעלה אשר אדעהו וגם אתה תכירהו. מר לי מר בני! ולא על הבית והכסף אשר היו למשסה אף לא על כבודי וכחי אשר עלו רגע אחד בתהו לבי דוי, כי אלה וכאלה תקרינה בחיים, אך כי כל אלה היו למשסה בידי מרצחים בחוצות באין מפגיע, והמה אלה אשר להם הקדשתי כל חיי לקרוא להם אחי! לזאת תבכה נפשי ותריד בשיחה עד עולם. חזיונות חיי אבדו ועד נצח — — עד היום חשבתי כי דרכי נכון לפני ומטרת חיי לעיני ועתה אראה כי חלום מתעה היה ומהשבר הזה אשר נשבר לבי לא אֵרָפֵא עוד. גם התנחומים וההצטדקות אשר שמעתי היום מפי אנשי בריתי לפנים מעם הארץ נשארו מעל, כי אדע כי שקר וחנף תחת לשונם . . .

הִנָּחֵם בני כי עוד מעט אשוב לאיתני ואז אולי נקרא לך ויחד נלכה לחוץ לארץ להחליף כח מעט".

נבהל נפעם ונדהם אחז בן הגרי בראשו בכלותו את הקריאה כאיש אשר שב אל נוהו והנה הוא וכל אשר בו היה למאכלת אש; כאיש אשר אין ברוחו נכונה רץ הנה והנה בחדר וישכח רגע גם את בעלת הבית ואת הסדרים אשר אהבה, וידרוך ברגליו על הטפיטים היפים ועל הרצפה אשר אתמול מֹרטה בשעוה למען היות לה ברק כראי מלטש, גם בכלים הרבים אשר עמדו על השלחן שלח כפעם בפעם את ידו וירם כלי אחר כלי ויאחזהו בידו ויתבונן בו ויציגהו על מקום אחר, כמו אך זה היה חפצו להפוך החדר וכל אשר בו על פניו, ופתאם כמו נבעת מפעל ידיו סגר את הדלת על מסגר וישב על הכסא, שתי ידיו העמיד על השלחן ואת פניו שם בכפותיהן וישב זמן כביר כנכבר נדהם. לבו הגה מחשבות רבות ורגשות לאין ספורות המו ויתגעשו בקרבו, אבל כלן יחד עברו לפניו במסוה עד לבלתי הַכֵּר פניהן, מפח נפש ומכאוב לב חש כאשר לא חש מעודו, אבל אם פצעי אביו ואבדן ביתו ושלומו עשו אלה לו, או פתרון החלום, אשר חלם עד כה לאַחד בית יהודה עם בית עם הארץ והיו לאחדים, אשר הלך לא אחר פיו כי אם אחר יד מקראיו וּמְקֻדָּשָׁיו אשר נתנם למופת לעמו, או נֹחם אכל בבליותיו על כי נתעה עד היום ולא שמע בקול דוברי משרים, או אולי בוש באביו, כי שב מדרכו ויהגה נכאים כאשה מצרה ולא עמד לבו להוסיף אמץ בדרכו ואך ראה חתת וייֵרא וישב אחור ואף הוא כאחד מֵהַחֲשֻׁכִּים מורדי האור ידבר! זאת לא ידע בנפשו וגם לא בקש חשבון לדעת זאת בעת ההיא; לבו היה פתאם כמֹץ קל וינשא על כנפי רוח וכעננֵי עבות עפו עשתנותיו על פניו ואף הוא לא הכיר מראיהם רק זאת חש כי נפשו עליו תאבל ובשרו עליו יכאב כמו זה עתה נחתה בו יד הַמַּכִּים. אולם לאט לאט רפו כנפי הרוח ובמעוף עין שב אחור ובית אביו וכל אשר בו וכל זכרונות ימי נעוריו וגם הימים אשר היו לפניו

מבלי כל מאכל ומשתה. אני הֻבֵאתִי, אחרי אשר כָּלָה כחי בידי ההורגים והתעלפתי, אל בית השכן, אך מכותי לא נאמנות היו ורק שבר ידי עוד ירבה מכאובי, וכל הארבעים הנפצעים נפצעו יותר ממני ושנים עשר כבר מתו מהמכות מלבד השלשה אשר הומתו ברחוב. בביתנו לא נשאר אף כסא לשבת, ולא רק החלונות והדלתות נשברו לרסיסים כי אם גם בגג שלחו ידם, וכעת הננו אני ואמך ואחיותיך בבית אבי. אשר בו לא שלחו המשחיתים את ידם, באמרם כי הוא לא עשה רעה לאיש וגם הרבה טובות לעניי עם הארץ. ובדבר אבי נצלו רבים ובתיהם, כי הוא לא חת מפני כל ויצא ויבא בתוך המהפכה וידבר על לב המשחיתים להשיב חמתם מהשחית. ובכל עת אשר קרא להם: הלא טוב יותר כי תקחו כל אלה לנפשכם מאשר אם תשחיתו וגם לכם גם לנו לא יהיה! — בכל עת קראו הידד! ויקחו את אשר היה בידם לקחת ואת היותר לא החרימו, ורק כעבור שני ימים ולא נותר עוד להשחית והמשחיתים הַעֲוֵה נלאו אז יצאו שוטרים ואנשי חיל מיוזנים על פני חצות להשיב השלום על כנו.

מה אומר לך בני? הן תבין בנפשך את רגשות לבי בראותי המון אחי עשרים אלף איש ובהם נשים ועוללי טפוחים נתונים למרמס כטיט חצות; את אשתי ועוללי הקטנים נסגרים כחיתו טרף במרתף בלי אור ומצע ומכסה ומאכל ומשתה; את בתי בידי מרצחים אשר חמסו עדיה מעליה ועוד מעט גם את כבודה; את ביתי נהרס עד היסוד וכל אשר בו נתון למשסה ואין אומר השב; את נפשי בידי הורגים אשר לא בחמלתם עלי נצלתי ממות; אבל כל אלה כאין המה מול השממון אשר השליך קרחו בלבי למראה השוסים והמשחיתים. אשר התהלכו פרועי ראש ורק הכתנת והמכנסים כסו מערומיהם, בצואר עתק ובצעדי און ובזרועות חשופות התהלכו למאות ושירי הידד על לשונם כמו פרצו אל עיר נצורה אחרי מלחמה נוראה, כל פנים יפיק רצח ודם ושכרון, העינים דמים מלאו כעיני חיתו טרף ולפניהם יֻרְדְּפוּ מבית לבית ומרחוב לרחוב המון נקיים ופחד ושממון על פניהם כאשר תקצר יד חבלי שאול מברֹא כאלה; כל חמדה וכל קדש נרמסים בחוצות, עלמות רכות נדרסות לעיני הוריהן, המחזה הזה דכאני ולא אוסיף קום. כי לא רק מרצחים ושדודים, לא רק חמס נקיים וגזל משפט ראיתי בו. כי אם כי אין אדם בארץ, כי חיתו טרף המה אם אך יפתחו לפניהם הכלוב. כי חזון חיי ותקותי לקרב לבות אחינו אל עם הארץ נטבעו ביון הרצח והזמה. כי לוא גם תעלה בידינו לקרב את אחינו גם אז חלילה לנו מעשות כזאת כי רק לחיתו טרף נקרא רֵעַ ואחים נהיה לתנים. כי לא רק ידי בני בלי שם דלת עם הארץ היו בנו. רבים בהם היו מבני האזרחים וגם האצילים. והאיש אשר גזל את העדי מעל צואר רחמה

פדות לנפשה לולא אהבה מאד את אישה היפה באנשים בתארו וחכם הלב מאין כמהו בכל הגברים אשר ראו עיניה, והוא על כפים נשאה וינחמה בסתר כי עוד מעט יבא הקץ לימי הַסְגָּרָה כי עד מהרה יכין לו ביתו ושם אין איש רואה אותם. וגם הקים את דברו, כי בביתו הכין הכל כפי מנהג המדינה ולא הרבו שאלה במאכל ומשתה ובקדושת יום השבת, ואם כי כחד זאת מאבותיו ואף היא לא ערבה לבה לאמר לחמיה כי בביתה לא יֵעָשֶׂה הכל כדת. ככל זאת נודע זאת להזקן, ומעת אשר מֵאֵן לאכול שם לחם אף כי הרבתה כלתו לדבר על לבו מני אז קם כפרץ בין הזקן ובין בנו וכלתו. והפרץ הזה רחב מיום ליום כי בבית בנו הלכו קדימה ומיום ליום הסירה אשתו המסוה מעל פניה וגם אותו הוליכה אחריה בקסם שפתיה עד כי גלח את זקנו וביום השבת היה בית מועד לרעים מעם הארץ, ועברי לא בא עוד אל הבית, ויכינו מאכל ומשתה ויעלו עשן לעין כל. ימים רבים אבלה נפש הזקן על בנו וימאן הנהם ועשות שלום עמו. אך כאשר נולד להם הבן הזה ואמו השמיעה חפצה כי תמאן להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. רק אז כִּלָּא הזקן את המתו ויבא אל בנו ליסרהו מעשות זאת כי בנפשו הוא. וכלתו נאותה לבקשת הזקן, גם הוסיפה להרגיע רוחו כי מעולם לא עלה על לבה לעשות כזאת, ורק על כן אמרה את הדבר הזה יען כי ידעה מראש אשר בהודע הדבר להזקן אז ישיב חמתו וימהר לבא לביתם ונפשה נכספה מאד לראות את פניו. ולדבר הזה ארו מאד פני הזקן ומה גם אחרי אשר השמיעה כי להמשתה יביאו כלים חדשים, כי היא לא תערוב עָרְבָּה אם כשרים המה כלי ביתה למדקדקים במצות. ועל חכמתה זאת הללוה כל בני העיר, כההולכים קדימה כן גם היראים, כי בין כה וכה רבו כמו רבו הצעירים אשר הפרו חקי הדת ביד רמה והרבים בהם מרו ועצבו את רוח אבותיהם בזדון וגדל לבב. ותהי כלת שלמה בן־הגרי למופת בחכמה ובישר לבב כי היא לא הרחיקה ללכת כרעותיה. כל אלה כאשר שמע בן הגרי הצעיר בשחר טל ילדותו עברו עתה על פניו ולבו רחב בחכמת אמו. גם זאת זכר כאשר עשו אבי אביו ואמו שלום ביניהם אחרי המריבה אשר רבו בתחלה כאשר חפץ הוא לחנך את הנער על פי דרך היהודים והיא מאנה שמוע לדבריו ואף לבית ספר מעם הארץ חפצה לשלוח אותו ואחרי כן התפשרו כי יבקר בבית ספר לעם הארץ, אך כי מורה עברי יורנו שפת עבר ותלמוד. גם המתנות הרבות אשר חִלֵּק אבי אביו לו כאשר הגיד לפניו פרשה בכתבי הקדש או פרק בתלמוד זכר לאחד אחד, והתהלה אשר פזרו לו בכל מקום באו על עצמת דעתו בתלמוד גם אותה זכר, כי היא העירה רוחו ללמוד. אף כי אמו לא הללה אותו אף פעם אחת על דעתו זאת, ואף לא את אחד מבאי הבית בקשה לנסות חילו בלמודים האלה כאשר עשתה לכל השפות

בטרם גיחו מרחם (כאשר שמע בשחר טל ילדותו אבותיו מספרים ונחרתו על לוח לבבו כמו כל אלה חזו עיניו) עברו לפניו בחזיון לבו חליפות; בית אביו הזקן, הגדול והיפה בבתי העיר ואביו הזקן כמו חַי הָעֳמָד לעיניו, איש תאר מאד זקנו הלבן יורד על מדותיו וכל מדברותיו בשובה ונחת, אליו אחיו גם עם הארץ ידרשו בעצתו ולעזרתו ייחלו ומכלם ישא ברכה, מלבד מאמו אשת אביה, רק נפשה לא תמצא כבוד ונחת בביתו. כאשר השמיעה כאלה כפעם בפעם במו פיה, כי סכו דרכיו בסירי חקי הדת ויראת אלהים שם מצאה קן לה ותפליט ביציה ותשגה ותגדל ותרבה חק על חק ואסר על אסר. כמועקה חשה במתניה זאת הבת העדינה והיפה מאד, אשר בבית אביה כרעו רוזנים לפניה ברך, בעשר וכבוד גדול גְדֻלָּה וחורי ארץ ושרים זהב להם היו בני ביתם, בתים להממשלה בנה אביה ויד ושם היו לו תמיד בין רַבֵּי הארץ ואיש נדיבות היה למכביה, כי על כן הִלְוָה גוים רבים ולשרים זהב בקשו להם לא הגביה פתחו, ואף אחרי כן לא בקש מהם חשבון ולא היה להם כנושה ויאהבוהו ויברכוהו ויהי נִשָּׂא על כל שפתים וביום החשבון בבאו על שכרו מאת הממשלה הכירו אף המה דרכיו כי ידעו כלם מראש כי אין עולתה בו, כל ימיה היו משתה ושמחה ולמודים אשר בהם השגתה חיל ותהי לשם ותפארת ומה גם בדעתה בחכמת הזמרה בה לקחה נפשות שבי, וכל אלה הסכינה לשמוע תמיד, ואם כי גם בבית אביה לא פרצו חומת הדת ביד רמה בכל זאת קרה מקרה כי גם ביום השבת פרטה על פי הנבל ואביה לא ידע, גם בהיותה קרואה למשתה ושמחה לבני הארץ לא הרבתה שאלה אם נמלח הבשר כדת כאשר לא בקשה חשבונות רבים אם התומך בימינה בחוללה במחולות זרע קדש מצבתו, וגם זאת לא ידע אביה ואיש לא גלה את אזנו, יען כי כל בני הבית ידעו נאמנה אשר אם יערב איש את לבו לעשות כזאת אז ישא ברכה מאת אדוני הבית הרבה יתר מאשר יוכל שאת, כי כה קרה לפנים כאשר הרהיב עז בנפשו אחד מבני משפחתם ירא אלהים, אשר הורה להבנים תלמוד, להוכיח להנערה כי לא כדת עשתה דבר, כי פתאם כחוץ הכינו מושבו ועד עולם לא שב אל הבית ההוא, הן אמנם ירא אלהיו היה מרדכי האיגרי, אבל כאשר במשלח ידו לא נתן לאיש לבקש חשבונות כן גם בדרכיו את אלהיו כחטאת לא יוכל כפרה חשב לאיש אשר אמר להתערב בינו ובין אלהיו, ובכן לא חשה בתו כל מועקה במתניה בנעוריה בית אביה, ורק יען כי אהבה את אביה ותכבדהו מאד לכן אטמה אזניה משמוע בקול האסירים בחבלי אהבתה, אשר כלם יחד נשבעו שבועי שבועות כי ממותי תַחֲלֻאֵי אהבה ימותו אם לא תשלח דבריה ותרפאם . . . ומה צר לה המקום בבית אבי אישה ששם היו עינים פקוחות על כל הליכות הבית ותורה אחת היתה להאבות והבנים יחד, ומי יודע אם לא עד מהרה חשה

ממנו! אביך יחזה חזיונות נוראים ויכזב באמונתו בהדעת ואחדות, ויבא רעות לנו; וכה נגעה בו יד המורא עד כי יאמין כי ראה בעיניו דברים אשר לא המה, השב אתה אל לבך: הוא השמיע במו פיו כי בן האציל בן־שבמה חברך בבית הספר, אשר כאחים וכרעים נאמנים הייתם, כי בן הנדיב הנכבד הזה שלח בעשק ידיו והוא חמס את עדי רחמה! וכל תשובותי נשארו מעל, רוח העועים אשר נסך הפחד עליו הראהו זרות ובהן ישגה גם היום, ולדבר הזה תאבל נפשי מאד, בית תמצא ידי לבנות וכלים אחרים נמצא שלומים לכלי הבית, אך כי רוח אביך היתה זרה לרוח העת על זאת תאבל נפשי מאד, ועל כן אמץ לבך בני, לבל תעלה גם על לבך מחשבה זרה לשוב אחורנית, רק סרטן ילך אחורנית ולא בן־אדם אדון הדעת. אמץ לבך וגם תאמץ את לב אביך, אשר אולי תראה עד מהרה פניו ופני כלנו כי יש את נפשנו לעזוב את העיר עדי נשוב ונבנה ביתנו, ולב אביך נוהה אחרי חוץ לארץ, כי בין רגע היתה לו ארץ משושו לזועמה, ואני ואחותך נפתנו כי נלך לעיר המלוכה ושם נחזה את פניך, כתוב גם אתה לו ובקשהו לבא שמה וְהַרְאֵה לכל כי בני אתה! — אמך אוהבך כבבת עינה".

— אך זאת היא חכמת לב! תפארת נשים! רב כח לבה גם מכח לב אבי! התלמוד לא מסך בקרבה רוח עועים בימי חרפה ועל כן לה לב מלא עז ואמץ, מה רמו מחשבותיה! היא משרים תשפוט כי אך מקרה היה, רוח רעה עבר בארץ ועד מהרה תטהר ממנה, ואם בית אבי היה למפגע לה העל כן תמוטנה אשיות הדעת וכל מותר הדור הזה יהי לאַיִן?! מי יתנך פה אמי ואנשקך כאם רחמניה וכמורה נאמנה, אך בך רוח דעת ואמץ! ומרוחך נסכת גם עלי, ואף אני אראה לכל כחפצך כי ב נ ך הנני בנויה ורוח — המכתב הזה חִיָה רוחו עד כי שכח שנית את החדר ואשר בו ויתהלך לארכו ולרחבו ויסיע כל כלי הבית ממקומם, ופתאם התחלחל כגנב כי יִמָּצֵא, יד דפקה על הדלת ויזכור כרגע את בעלת הבית וימהר להציג את הכסאות על מקומם וגם לישר הדורי המצע על הרצפה ואת מטפחתו העביר על הרצפה להעביר כתם שהשאירו המנעלים אחריהם, כל אלה נעשו כמו רגע עד כי כאשר התדפקו שנית על הדלת פתח אותה במנוחה כמו לא שמע בפעם הראשונה, אך נרתע לאחור כאשר ראה כי לא בעלת הבית כי אם שנים מהתלמידים אשר נועדו ללכת לבקר את פני הסופר העברי עומדים לפניו, רגע נבוך ולא ידע מה לעשות אבל פתאם אחז בידם ויביאם החדרה וישאל: מה הביאכם הנה? — שני התלמידים הביטו בפניו כמשתאים ואחד מהם אמר: האם שכחת כי נועדנו ביום הזה אל בית התפלה לתת כבוד להסופר? —

— נמלכתי ולא אלך — ענה בן הגרי.

והמדעים. כל אלה עברו לפניו ויום בר המצוה אשר קרא במפטיר ואבי אביו נתן לו תפילים ומנחה יקרה. התפילים איה הם? . . . והמנחה עודנה בידו כיום הזה. כבוד ושלוה ונחת היתה מנת גורלו תמיד. כבוד רב נחל מכבוד אבי אביו אשר איש לא נמצא בעיר בישראל ובעמים אשר ערב לבו לבלתי נשוא אותו על כפים. ואף אמו השמיעה כפעם בפעם לאביו בסתר אהלם. כי כמלאך אלהים הזקן בעיניה ולא פללה מעודה כי יתן ויוסיף ויתן כסף להם. אחרי אשר מטה ידם בעת ההיא כי כספם היה למאכל לאחד האצילים. מבלי דבר דבר. ועתה כאשר אך בנדבת ידו יחיו לא יזכיר להם אף דבר מה בדבר אמונה ודת. ואת חסדו זה זכרה תמיד גם אחרי כן כאשר היה אישה לסוכן באוצר המדינה ומשכרתו רבה מאד ולא צִפָּה עוד לחסדי אביו. ותוסף לשנן להבנים לבל יחללו שבת לעיני הזקן ולבל ישמיעו באזניו בשר חזיר וכל טרפה. כל אלה זכר ואף עוד זאת כי רעים רבים רעו לו מעם הארץ, וכי בבית הנסיך מ. היה כבן בית גם את יעל אשר קרבה אותו כאח לה זכר . . . ופתאם נהה לבו אחריה הן זה חמש שנים אשר לא ראה פניה . . . האמנם חמש שנים כבר עברו? כיום אחד . . . וברגע ההוא הבית בראי המלטש וַיִּבָּהֵל. עתה קם שנית מכסאו וידבר לנפשו: זאת לא זאת! רק יד חבל פוחזים וריקים היתה במעל הזה. לעם הארץ לב תם וישר. ואיזו ארץ בתבל אשר אין בה ריקים ופוחזים ומפני יד המשפט יִבָּהֲלוּ כמו רגע וְתִשָּׁבֵר זרוע עולה . . . אך אם באבי. באיש אשר תפארת הוא לבני האדם כלם. באיש אשר שר המדינה אמר לו: לוא היו כל היהודים כמוך כי אז כבר היה שלום אמת בארץ והוא מצא און לו לענות: ולוא היה כל עם הארץ כמני כי אז עוד רבה הטובה. וכל השומע מענה פיו הללהו. אם באיש כזה נחתה יד חמסים ושר הפלך מלא פניו קלון! אכן רופפו עמודי השלום והאחדות! — קרא לנפשו וַיֵּאָנַח מרה וַיָּשָׁב וַיֵּשֶׁב אל השלחן ויחפוץ לשוב ולקרוא את מכתב אביו אך עתה ראה כי מכתב שני. הוא מכתב אמו. על השלחן ואותו לא ראה עד כה. בתאות נפש קרע את המעטפה בחפזון ויקרא בו: „בני מחמדי! צר לי מאד כי האדיבו לבך בשמועה לא טובה ולוא על פי יצא הדבר כי אז לא הודעתיך מאומה מכל אלה. כי למה זה נרבה דברים במקרה רע. אשר אל נכון כענן כלה יעבור ולא יזכרוהו. ובהודע לעם הארץ כי אנחנו מעבירים השמועה בכל הארץ הן אז תהי להם הצדקה לשנוא אותנו כי נשמיע בשתם בקהל. ובאמת בוש יבושו ממעללי ריקים ופוחזים אחדים. ולולא נסך המקרה הרע הזה רוח יגון בלב אביך כי אז כבר לא זכרתיו. אבל אביך היה פתאם לאחר. יד היראה היתה בו לרעה. הן יהודים אנחנו. ואף אם נרבה דעת וחכמה לא תעצר ידנו כח לתת אמץ תחת מרך בלבנו. מי יתן ותהיו אתם בני הדור הבא מְאֻשָּׁרִים

ג.

נָקָם וְשִׁלֵּם.

לא הרבה שמח בן־הגרי בימי הַבַּטָּלָה בבית אביו; לא זה הבית שהיה לפנים ולא זאת המנוחה אשר שררה בו תמיד. כדבר מלך היה מוצא פי אביו לאמו וכדת־אל חֶפֶץ אמו לאביו ועתה . . . אם אמנם דברי ריבות לא נשמעו בבית ובתים רבים בישראל נחשבו לבתי שלוה ונחת לוא היה שם שלום כשלום הבית הזה גם עתה. אולם רק עני וגוע מנֹער ישיש בארוחת ירק ובן בלי בית — באהל דל, לא כן בן שלוי עולם הבוטח באוצרות אבותיו כי יאספו אליו כל חפצי הלב ואם אחד מהם נעדר כמו רגע יחוש מועקת המחסור, הוא לא יאמר הון בדי שארית הפלטה ולאשר הלך ולא ישוב יבכה בלי הפוגה. בן חש בן הגרי בנפשו ובבית אביו חסרון לא יוכל להמנות. אביו אמנם שב לאיתנו אך רוחו לא נכון בקרבו למן היום אשר הָהְפַּךְ עליו בלהות־חֲמָסִים וירא חתת, מני אז ירא לנפשו ולעירו וגם לכל עדת בני ישראל; לרגעים יאנח כילד חולה ויביט סביבו כמו תרועת שודדים יקשיב מרחוק ואל בתו יביט ויתפלץ, אך גם כל אלה כאין נחשבו כי אך חלי הרוח הוא וישאנו ואף בני ביתו ישאו אתו משא־נפשו באהבה, אבל שם ישראל יעלה על דל שפתיו לרגעים, וכאשר לפנים לא נשמע אף פעם שם ישראל בבית ההוא, כן יזכור כיום בשם ישראל כפעם בפעם ומדי יזכרהו כן אליו ירגז ויפחה, והדבר הזה היה לשבט־מוסר לאמו הרבה יתר מכל השבטים הנוראים אשר חָלוּ בה בימים האלה, כי מה תקות דור יבא אם הנאורים בעם, אלה שהיו למאורי־אור בחשכת האפלה לגרש חשך, גם המה ישובו וישחרו הבלי אבותיהם? ומה חיי אשה כמה, לְמוּדָה לראות ולְהֵרָאוֹת, לשמוע ולהשמיע מדברותיה ולשאת מאת כל שומעיה ורואי פניה ברכה, אם דלתי ביתה לא תפתח לאורחים ממרום עם הארץ? עצובת רוח היתה האם בשבתה לבדה ואישה אין עמה, ונאנח ונדכה היה האב בהנזרו מהמון הבית, וגם רְחָמָה אשר לפנים רוח חיים מלאה ואור תמיד הופיע מבין שמורות עיניה השחורות אף היא נאנחה לרגעים בהביטה אל אביה וכמו צעיף יגון כסה הוד מצחה ויעב את ברק עיניה, כל אלה האדיבו לב בן הגרי הצעיר מאד. לעשות שלום בין אביו לאמו ולקרב לבותיהם קצרה ידו, כי הן לא גלו רוחם ולא התגלע ריב ביניהם וכמו לפנים כן גם היום ישיש האחד לעשות חפץ רעהו, ולהשיב לאביו משוש רוחו ואמץ לבו, מעשות זאת קצרה כל יד, זאת ידע מראש כי לא בדברי אהבה ונחומים יתנו מרפא ללב, ובגלל כל אלה לא מצא בבית אביו נחת כאשר קוה בימי הבטלה אשר נשא בפעם הזאת את נפשו אליהם בכל עזוז רגשותיו, ויותר מבית

— האמנם?! הן אם אז נתת ידך לנו ואף כי עתה! —

— ומה הוא עתה יותר מאז? — שאל בן הגרי בלי חמדה.

— האם לא הגיעו עדיך השמועות הנוראות מהערים הרבים ומהכפרים אשר בהם קם עם הארץ לבלע ולהשחית את אחינו פעם אחת — ענו שני התלמידים ויקראו בשמות כל הערים מלבד עיר מושב אבותיו — ולא בסתר ידברו כי כלה המה עושים את שארית אחינו, ונבואת הסופר באה ונהיתה ואולי עוד קרבה לבא כאשר לא עלה גם על לבו —

— גם שם היתה כזאת! — קרא בן הגרי ופניו נפלו מאד וידיו שפלו.

— גם שם? ואם כן שמעת כי גם בערים אחרות מלבד הערים אשר זכרנו היתה כזאת, ואחרי כל אלה תאמר לחדול כיום מלכת אתנו! —

— אמנם אחרי כל אלה ו ב ג ל ל כל אלה! — קרא בן הגרי ויתאושש — עתה עלינו החובה יותר מאז להראות כי בנים נאמנים הננו להארץ. כי הנה הפרעות האלה הנן אך כשלהבת פתילת השנאה אשר תעלה אל על בטרם תדעך לנצח. הפרעות האלה באו כְּתֹּמֶן וכן תתמנה ואחריהן יצא השמש בהדרו. כי יהי לנו משפט אחד בארץ, וחלילה לנו להתקצף עד מהרה ולהשליך שקוצים על כל הארץ ויושביה בגלל חטאת פרעים אחדים מפריעי חק . . .

— לא מפריעי חק אחדים כי אם עם הארץ כאיש אחד קמו להרוג ולאבד ולשלול שלל — קראו שני התלמידים יחד.

— וכשאנו לעצמנו ואין זר אתנו עלינו להודות, כי רַבּוּ פשעי עמנו. כי כשל כח הסבל, עם הארץ יראה את הונו בידי זרים, בידי מוכרי יין ושכר עצלים אשר לא יעשו כל מלאכה ויפושו מחיל זרים וירבו אוצרותיהם ולמה זה יפלא בעינינו אם קמו לעת קץ להשיב להם הבזה אשר בזזו אותם. יעשו נקמות בבני בליעל ויחדלו מעשק ידיהם או אז ישובו וִירֻחָמוּ. לא אלך עמכם ואף אתם לא תלכו אם יש בלבבכם דעת ומשפט. כי בזה תעלו אף עם הארץ, כי תֵּרָאוּ לכל את איבתכם ותאותכם לנקום נקם. הנה ימי הבחינה באו לנו לעמוד במשפט אם יִמָּצֵא לבנו תמים את העם והארץ ולא נשמיע חרפתם בחוצות, או נֵרָאֶה לכל כי גרים הננו בארץ ובחרפתה יגיל לבנו —

— אחד ממנו משגע הוא — ענה אחד התלמידים — ואחרי אשר אנחנו כלנו בעצה אחת היום ואף אלה אשר זה כשבעה ימים לא היה לבם כלבבנו גם המה שבו מדרכם ויבושו מאולתם ולבד בך עוד יפעם הרוח הזר אשר לקח לב כל עִוְרֵי עינים וערלי לב לכן רק אתה המשגע ותיסרך אולתך ביום זעם בעת אשר יֵאָמֶר גם לך: יהודי, א פ ר י ם ולא אדון בן־הגרי — ובכלותו דברו הסבו פניהם וַיֵּבְּוּ בהדלת עד כי רעשו הספים.

— יהודים! — קרא אחריהם בן הגרי ולבו רגז ויפעם מאד.

כאשר קראה לו העלמה ביום השני והשלישי ללותה בדרך כי יצאה לרכוב על הסוס והוא על יד ימינה ויעברו הרים ועמקים מרהיבי עין, זה כמה לא ראה בן הגרי תפארת השדה; בעיר המלוכה ראה אך פשעים צצים כעשב השדה ועריצים כארזי אל; מרמה תוציא לחם ובדמעות עשוקים יפרצו היקבים יין, אבל הארץ כי תוציא צמחה וגנה את זרועיה תצמיח כבר נשכחו מלבו ותרוהו עינו נחת בכל אשר מסביב לו; גבעולי הפשתים אשר נשאו ראשיהם המבריקים לעין השמש ויגדלו מאד עד כי בעברו בין שורותיהם עם העלמה היו עליהם סתרה מזה ומזה; שדמות הדגן והחטה אשר נשאו יבול למכביר והמה הֵשַׁחוּ ראשיהם כמו שָׁחוּ איש את אחיו באהבה וכגלי מים עוברים על פני כל הככר נראו מרחוק; שדמות החציר לבהמה אשר השתרעו עד קץ מראה העינים כמו כֻסּוּ בירקרק חרוץ ובהם משבצים כל אבני חן בצבעים מאליפות מרבבות; גם שריקות העדרים וקול הרועה בחלילו עם משק גלי הנחל על פי חלקי האבן, כל אלה דברו אך בשפה אחת שפת אהבה. גם שפתי בן הגרי נעו ונפתחו כמעט כשפתי ילד קטן אשר ינסה לשנות בדברי הדובר בו; בכל העת אשר עבר את העלמה בתוך שדה הפשתים ויהיו נסתרים מעין כל רואה ומהתבל כלה רחש לבו דבר ויעירהו להשמיעהו באזני בת חברתו. אולם אף כי לבו חש את השפה אשר שמע בכל זאת קצרו שפתיו מהביע כמֹה באזני העלמה ויהי כשכור מיין רגשותיו בכל העת אשר רכבו וגם אחרי כן כאשר שבו וישבו אל השלחן ואף גם אחרי כן — כאשר יצאה העלמה אל חדרה לנוח ואותו יעצה לשבת בגן . . . והוא עשה כדברה וירא את גן העדן ועץ הדעת ועץ החיים בתוך הגן רק נחש אין בקרבו . . . האמנם הנחש כבר היה עפר לחמו ואל גן עץ החיים לא יבא? ומי הוא זה אשר ילחש באזניו: ומה אם העלמה תאהבך ואם תתן ידה לך ואם גם אבותיה? . . . לא מכשול לב ולא ריב משפחות רק שלום ושלוה, חזון־לב כל חכמי לב ודבר נביאי השלום והדעת יקום לעולם . . . מפרי עץ הדעת תאכל והיית כאלהים והיית למופת לכל בני אחיך הנתעים אשר רוח תועה אחז בהם ביום וינערם ויעתיקם ממקומם . . . — אכן לא קול הנחש הוא כי אם קול המאה התשע עשרה המחלקת פרי עץ הדעת ביד נדיבה והיא תוסיף אמריה: הַחֲזֵק בעץ הדעת ואל תרף . . . — בחזון רוחו שלח ידיו להחזיק בסנסיני עץ הדעת כמו לפניו יעמוד. אבל העץ הרענן ההוא לא בגן כי אם בחדרו שכב על הערש ואחרי כי פֶּה היה לו לכן נשמע קולו בדברו: אכן יפה הוא עד מאד, נחמד ללב ותאוה לעינים, אבל צר לי כי יהודי הוא . . . ומה יאמרו אַחַי? ומה יאמר האציל בן־שבמה? הוא יקנא בו, טוב הדבר, אקרבהו ויקנא קנאתו בו, הקנאה תוסף אהבה . . . ומה נעימים שפתיו. אך לנשיקה נוצרו וידו רכה

אביו היה לו בית אבי אביו למחתה; עד הנה יצא ובא בבית ההוא וישבע מלוא חפנים אהבה ונדיבות. ועליו היה אך לשמור מצות אמו לבל יכעים לב הזקן ולבל ישא על שפתיו חרפה או לעג לאחת ממצות התורה או מנהגי בני ישראל. ואך אם שם לפיו מחסום אז בטח לבו כי בשלום יצא מהבית כאשר בא בו ויפיק מהזקן רצון. אבל עתה ישמע שם אך דבר הרעמים ופחד היום הבא וגם קללה להשודדים בצהרים וכל אלה ירגיזו רוחו בלי מרגוע. ויותר מכל אלה הרגיזה רוחו השמועה כי נועדו המון תלמידי בתי הספר ויאגדו אגודת־הלאום לאמר: לקרוא נדבות־כסף ותרומת אנשים למען לשוב ולבנות הריסות ציון, ואליהם נספחו גם רבים מהזקנים ויברכום על פניהם. ובבית אביו הזקן נדברו בדבר הזה והוא האיר פניו אליהם וירם גם תרומה גדולה, לבנות הריסות ציון! אוי להן לאזנים שכך שומעות! הנה כה שובב פתאם העם הזה משובה נצחת עד לקרוא בקול בשם ציון ואדמת יהודה! הן על זאת הֻכּוּ תמיד כי יבדלו משכניהם וכעם הארץ לא יתחשבו והנה הם שבים על קיאם להרחיב הפרץ ולהבדיל בהבדלת עולם בינם ובין אחיהם בני הארץ. הה, איך נפלת פתאם המאה התשע עשרה עם כל כהניך וחוזיך יחד! הנה זאת היא פעולתך! מאז קראת בשם מקֹראיך ולעת קץ כאשר עוד מעט תפני ערף להמאה אשר תירשך סָרַתְּ פתאם כפרה סוררה ותרקעי ברגליך ותהפכי הקערה על פיה ותשפכי את חלב דדיך על פני מַחֲלִיבָיִךְ! אמנם אין חפץ בחיים כאלה — דבר לנפשו — ומה רב מכאוב לבבי כי אדע צרת נפש אמי, כי היא האחת אֲשר תחזה נכוחות וגם עפעפי אבי כֻּסּוּ בצלמות! — ובשפכו נפשו בחיק אמו היתה עצתה כי יבקש נחומים לו בחברת אוהביו מאז בארמון האציל מ. ושם ינוח לו מעט מזעף רוחו. כדבר אלהים היתה עצת אמו בעיניו, הן בבית האציל יצא ובא בעודנו ילד כמו בבית אביו וגם הוא וביתו בקרו בבית אביו תמיד, ואת הבנים הלא יחד הקשיב לקח בבית הספר ויהיו לו לא כחברים כי אם כאחים, כי כל העת אשר חפשה נתן להם מבית הספר בִּלּוּ בבית אביו. ובת האציל הן אך אחי קראה לו תמיד, זאת הנערה השובבה כבר היתה עלמה. זה חמש שנה לא ראיתי פניה ואל נכון גדלה ותיף, נראה איך תדבר אלי עתה? האם גם כיום הזה תחזיק בימיני ותתערב עמי במרוץ... שם ינוח לי...

ושם נח רוחו מזעפו כאשר האירה העלמה אשר גדלה ותיף את פניה לו ותושט לו ידה באהבת רעים ואחים ותביע שמחתה בפה מלא לראות אותו בתפארת אדם כי היה ל א י ש. וגם אמה הראתה אותות אהבה ושמחה לו ותבקשהו כי ישב ימים אחדים אתם עד אשר ישובו הבנים וחבריהם מהשדה כי יצאו אתמול לצוד ציד. ומה מלאו כל חדרי לבו גיל עד כי חשב להבקע

חורו פתאם פניו כפני מת, ידיו רעדו ורגליו נמוטו. עיניו כמו נתעו ושפתיו צללו? מה היה לו? גם העלמה נבעתה רגע בהביטה בפניו. אך עד ארגיעה נח רוחה ושחוק קל עבר על שפתיה בהביטה בו בעין אהבה ובאמרה: מה לך? —

— גברתי, עלמה עדינה! — קרא בן הגרי בקול כחולה והעלמה הניעה ראשה כמו בקשה לאמץ לבו כי יוציא כל רוחו.

— גברתי — הוסיף לקרוא כנלעג לשון בכבדות — מה זה על לבך? — כמשתאה הביטה העלמה בפניו כי לא פללה לשמוע זאת מפיו. אולם ברגע עבר שחוק קל על שפתיה באמרה: הלא תראה כי משבצת זהב היא לצל־צלם־איש —

— גברתי! — הוסיף בן הגרי אמץ לקרא וקולו הביע יגון אין קץ — הסירי את העדי הזה והשליכי אותו ארצה. אך לא! אל תגעי בו. בידיך הטהורות, השליכי ורמסי אותו ברגליך כי חרם הוא! — העלמה הביטה בו בשממון ותתבונן מאד אם לא הסתתרה בינתו ותאמר: לא אבין דבריך, כחדות תדבר! ופתאם שבה ותאר פנים בחן ותאמר: או אולי צל־הצלם לך למורת רוח כי תבקש לשים שם משכן לצל צלם איש אחר? . . .

— אמנם לא תביני דברי ומה ידאב לבי להבינך פשר הדברים. ברצח בעצמותי אשא כזאת על דל שפתי. אך דעי כי העדי הזה גזול הוא . . .

— אין זאת כי אם אין ברוחך נכונה — ענתה העלמה ותסוג צעדים אחדים אחור.

— ומי יתן והיתה כזאת ולא ראיתי אותך, תפארת עלמות, נושאת על לבה זהב חמסים. לכן דעי כי את העדי הזה חמסו לעין השמש מעל לב עלמה עבריה . . . ביום הזעם . . .

— יהי שם ה׳ מבורך! — ענתה העלמה ותשאף רוח — הבהלתני רגע בדבריך . . .

— אמנם כן הוא — הוסיף בן הגרי מבלי שמוע דברי העלמה ויקרא — אני אדע את העלמה העבריה ואכיר את העדי ואני אתן עֵדַי כי העדי הזה לה הוא ולעין השמש חמסוהו ממנה —

— מה לי ולהעלמה היהודי . . . העבריה? אם לפנים לה היה או אין? לי נִתַּן העדי למתנה מידי איש אציל ונכבד! — ענתה העלמה ותנע בידה לאות כי הבל יפצה פיהו.

— אבל אני אומר לך כי העדי גזול הוא . . .

— במה נדברתם? — שאלה בעלת הבית בראותה פני בתה המפיקים קצף ופני בן הגרי אשר הפיקו עצב ותחנה ושממון ותמהון גם יחד.

כיד עלמה עדינה, אקרבהו . . . — האם פה דברה לשון הנחש? לא! גם פה אך רוח המאה התשע עשרה מתהלכת בגן הדעת לרוח היום . . .

אולם אם גם לשון נחש לא נגעה בהגיון לבו אך כמו רעל חש בקרבו. כמו הָרַעַל דמו ויהי פתאם כאש צרבת וירתח כסיר נפוח ויסערהו עד מאד ויתנשא עד הראש וישב וירד עד הלב וכן שב על סביבותיו ולא חדל רגע וכחולם ישב ויבט סביבו ויאנח וישחק וירגז ויקם וישב וַיִשָׁעֵן וישכב ויקפץ ממקומו עד כי נקרא אל אולם הגבירה, ואור שבעתים הכה עינו בבאו ובהביטו אל פני העלמה וכמו קרנים מפניה ומהוד מצחה יצאו . . . הוא בא אל חדר גדול אשר ארבעה חלונות לו וקירותיו מצופות לוח ארז עם מעשי צעצועים כזר סביב מתחת להמכסה, בַּתָּוֶךְ עמד שלחן גדול וּסביבו המון כסאות גדולים מעשה אמן כלם, מצע יקר יכסה על כל הרצפה. ועל השלחן מיחם גדול מאד אשר מֹרט לְמַעַן היות לו ברק ולאור הנרות הרבים יבריק הוא והטס הגדול אשר עליו יעמוד, וכל הכלים אשר עמדו על השלחן התנוצצו ויפיצו קרני אור. העלמה ישבה על כסא וראשה נשען אל הקיר מאחריה ובבאו הניפה ידה לו בחן לאות כי יקרב וישב על צדה וכאשר נתן ידו לה החזיקה בה וחם עובר עבר על כל בשרו מכף רגלו עד קדקדו. הוא ישב על צדה ולא ידע אם בהמיחם או בלבו ירתח וישמע קול רתחיו ובטרם עוד פצה פיהו נפתחה הדלת ושני אחי העלמה חבריו מנער באו הביתה ואחריהם גם בן־שבמה, אשר אף הוא היה ברעי בן־הגרי לפנים. כשכור מלל בן הגרי בשפתיו ברכתו אל בני הבית ואל בן שבמה ולא התבונן בפניהם מדי דברו בם. כי פני בני הבית הפיקו תמהון ופני בן שבמה חורו ואדמו חליפות עד כי כנלעג לשון ענהו על ברכתו וידו היתה קרה ככפור באחזו בידו. כל אלה לא ראה ויהי כצולל במצולת אור עיני העלמה אשר הרבתה לשיח עמו. רק כאשר באה גם בעלת הבית החדרה וישבו איש איש על מקומו וכוס חמים בידם והבנים ספרו לאמם ולאחותם מה הביאו עמם מהציד, והאשה שאלה את בן הגרי על אודות עיר המלוכה, אז שקטה מעט המית רוחו וישתאה על נפשו כי לא ידע מה היה לו עד כה ויתאמץ מאד להשיב המנוחה אל לבו למען ישמע כל אשר ידברו אליו ויכלכל דבריו במשפט בהשיבו. בן שבמה הביט כפעם בפעם בעין זועמת בבן הגרי אשר ישב לימין העלמה, והעלמה מדי ראותה זאת כן הוסיפה לדבר אל בן הגרי ולהביט בו בפנים שוחקים. הבנים לא שמו לבם לכל מדברות יתר היושבים כי רק בצידם דברו ואך קמו מהשולחן אחזו בידי אמם ויובילוה אל חדרם לראות את הציד וגם בן שבמה יצא עמם להראות גם את צידו ופניו העידו בו כי למורת רוחו יעשה זאת, וַיִּוָּתֵר בן הגרי עם העלמה לבדה וכאשר קמה ממקומה קם גם הוא וילך אחריה. אולם מה זאת? למה זה

בראשו ויאמר: עשה כחפצך, אך הן לא תשכב כל הלילה תחת העץ — גם על השאלה הזאת לא השיב בן הגרי כי אם קם וירחק מעט ללכת וכאשר הפנה השוער את ערפו וילך לו הוציא קנה רובים קטן מצלחתו וישם כדורי מות בו. בתתו ידו בצלחתו להוציא כסף מצא את קנה הרובים וכמו חיים חדשים באו בקרבו. כי חם לבו מאד ויחל לחוש מכאוב בבשרו ובקומו ובלכתו בחשך כרבע שעה שב ויזכור לאט לאט את אשר עבר עליו ויעמוד ויקרא: בדמו אכפר חרפתי! —

זה כשתי שעות סֻגְּרוּ שפתיו כמו נאלם דומיה ועתה כאשר נפתחו כן הוסיף לדבר ולשנות ולשלש אך דבר אחד: בדמו אכפר חרפתי — ובכל עת אשר שנה בדברו לקח את כלי המות בידו ויערכו למול פני הארמון. שעות רבות עברו והוא לא חשב כל מחשבה. לא בקש חשבון מעשיו רק התהלך הנה והנה בחשך כצופה על המשמר ויחכה לאור בקר לעת אשר ישוב ויראה פני הורפו. בטרם אור בקר כסה טל את כל הככר ויחש קרה בעצמותיו ועתה זכר כי מלבושו העליון נותר בארמון, ומבלי דעת את הנסבה מדוע עלה פתאם זכר העלמה על לבו לרגלי המלבוש. החל לבקש חשבון מעשיה ומעשי אמה ואחיה: האם נשמע גם קולה בין קול השוחקים? זאת לא זאת! אבל... לא תהיה כזאת! היא נעלה בבנות! אולם העדי... עדי יהודיה... היא לא השליכה אותו... מתנה הוא בידה... שאול ואבדון! — קרא פתאם ויתר ממקומו והד קולו נשמע ביער — הלא אלה היו דברי אבי כי בן שבמה היה החומס את עדי רחמה ואמי שמה לאל מלתו וַתְּשַׁכַּח מקרב לבי. בן שבמה איפו הוא השודד בצהרים והוא יבא אל הבית ומידו תקח מתנות ולא תזרה אותן הלאה גם בשמעה כי גזלה היא יען כי אך מ י ה ו ד י ה נגזלה, את השודד תחלק אף היא את הגזלה! הנה כן המה כלם, אלה המה דרכיהם ומחשבותיהם ועלילותיהם, והמה השליכוני בחרפה... המה השודדים... ואם בגוי כזה לא תתנקם נפשי, נקם אקח, נקמה אחת, וכאשר אכרע לטבח בידי ממיתים הנה זאת תהי נחמתי כי השיבותי נקם לצוררי, משפט לחומסים וגוזלים לגבלים חרפת בני האדם... מרגע לרגע גברה סערת רוחו ולבו הלם מאד. ידו הורמה מעת לעת אל המקום אשר שם היה הארמון, ואך נקם נקם דובבו שפתיו בלי הפוגה. קרני השחר נראו בפאת מזרח אדומים כדם וכמעט לא עצרו כח להבקיע מבעד הטל אשר פרש מעטהו על השמים והארץ ובן הגרי הוסיף להתהלך ולדבר ברוח כים נגרש. לאט לאט פרצו להם קרני השמש דרך בין מפלשי עבי הטל וַיֵּרָאֶה הככר בכל הדרו. מנוחה שאננה בכל אפסי הארץ, אל כל המקום אשר תבטנה העינים תֵּרָאֶה אך יד הטבע הנדיבה אשר לא תבדיל בין משפחה ובין שבט ולשון, ורוח מלא ממראה עיניו בא גם

— האדון הזה אמר — ענתה העלמה בשומה אל אמה ואחיה ובן שבמה פניה — כי העדי הזה אשר על לבי . . . גזול הוא מעלמה יהודיה! —

— ואמנם כן הוא! — קרא בן הגרי בקול עז — כי על כן זרי אותו הלאה ואל יתעב יפיך, כי האיש אשר מידו הוא לך הוא שודד בצהרים . . .

רק קול מכת לחי אשר הד קולו נשמע מכל פנות הבית היה המענה על כל דברי בן הגרי, ואת המענה הזה השיב לו בן שבמה, וּכְמֻכֶּה מרעם עמד בן הגרי על מקומו, אלפי רעמים המו באזניו ורבו רבבות חזיזים עפו מול עיניו בכל מראה וצבע וכמו לא הוא כי אם אחר הניף ידו להשיב חרפה למחרפהו, רק זאת חש כי ידו הורמה לְכַפֵּר חרפתו וברגע ההוא אחזו בו שש ידים ויגלגלוהו מהמעלות וקול שחוק אדיר וחזק פרץ מהחדר והוא השביח גם את שאון אלפי הרעמים.

— יהודי! המוב בעיניך מחיר העדי? ואם מעט ואוסיפה! — נשמע קול מהחלון אשר נפתח וקול שחוק אדיר הריע שנית ממרום. אבל כל אלה לא נגעו עוד בלב האמלל אשר היה לאבן, גם כי כל מלבושיו נגאלו משפך מים אשר נשפך בעד החלון על ראשו לא ידע, כי כמו נשברו פעם אחת כל עצמותיו כן לא עצר כח לעמוד על רגליו אחרי אשר נסחב החוצה וישען תחת העץ מבלי בקש עוד חשבונות אם עץ הדעת הוא, וכמו עזבתו בינתו ישב ויבט בחשכה לפניו מבלי חשוב מאומה כי כל חפץ וכל רעיון עזבהו ויהי כבול עץ.

כבר חדל שאון מהבית, שחוק העליזים לא נשמע עוד וגם אור נר לא נראה עוד מבעד החלון אשר סגרו על מסגר ובן הגרי לא שמע ולא ראה כל אלה וכמו ישכב על מטתו במנוחה כן לא עלה על לבו רעיון לקום ולבקש מנוחה לו. פתאם נבהל כמו הקיץ מתרדמה איומה לקול כלב אשר נבח בחזקה, כלב השוער הוא אשר סבב על הארמון מחוץ בטרם יסגור את השער ויקפוץ עליו בחשך והשוער מהר ויגרש את הכלב ויחזק בידי השוכב כי אמר אך גנב־מסתתר הוא ויקימהו, ומה נבהל בראותו לאור העששית הקטנה אשר בידו כי בן הגרי הוא ויהי כמתעתע כי לא ידע מלים יערוך להצטדק, אף היה כמשגע ממראה עיניו לראות את האדון יושב תחת העץ, וכה עמד על עמדו ויגרד את בדל אזנו וגם את פדחתו. פתאם אורו עיניו ויאמר: אבין אבין ארון, בלי ספק תארוב פה לאחת . . . מקום המועדה פה . . . ומה לך לשדה? בא לביתי, איש אין שם ופי קבר לכל בחורים ובתולות . . . חדרי לפניך . . .

עתה פקח בן הגרי עיניו ויבט בהדובר בו וכמו אך דבר מה מכל הנעשה זכר ויתחלחל ורעדה עברה על כל בשרו ויתאושש ויביא ידו בצלחתו ויתן להשוער מתנת כסף מבלי דבר דבר רק הניע בידו כי ילך לו. השוער הניע

נפשי, את חיי, את בינתי ומשפט־לבי הקרבתי להם והמה בחרפת צוררים הדפוני אחור! ומה יקוו המה ממנו כי נשלם להם אהבה תחת איבתם? — שחוק מוזר התפרץ מגרונו ועל פניו נראה כלעג ושאט נפש בהוסיפו לדבר: אבל להם גם אהבתנו גם שנאתנו כאין, ומה ישימו לב לקצפנו באין ידים ולנקמתנו חסרת האונים ולכל רגשותינו אשר כנפל טמון לא תראינה אור וכאבני קשת רמיה לא המטרה כי אם לב הקולע תפלחנה. מי יקום לנו עם מרעים? לנו דק הצדק והמשפט אבל אלה דלים הם ויאבדו דרך ולפני אגרוף וזרוע יחבשו פניהם בטמון. ההו מי יתן לנו אגרוף ולא צדק, כח הזרוע תחת הישר או אז נשמע גם קולנו . . . אגרוף! אמנם כן אגרוף מי יתן לנו להכות בחרפה לחיינו א נ ח נ ו, כן יֵעָשֶׂה לנו! אנחנו פשענו ומרינו, אנחנו כלנו; אבותינו חטאו במוסרם, אמותינו בתורתן ואנחנו הרימונו ראש בגאון ותהי תפארתנו כי בני ממר היינו! . . . הן כל אלה שמעה אזני כבר, טהור עינים ראה כל אלה ויקרא בגרון בלי חשך: את תקראו לתנים וָרַע לצפעונים אשר יפרישו עוד מעט ומלאה כל הארץ רעל ומרורות . . . ומה לנו צדקה לזעוק? הן המה עושים אך מעט ואנחנו עשינו הרבה, המה יקומו למותת את הבשר ואנחנו כבר כלינו את הנפש ונבער אחרי הרוח . . .

יהודים אחדים יחפי רגל ראשיהם כפופים כאבלים עברו על פניו ויפריעוהו ממחשבותיו: מה זאת? מה זאת? האם גֹרשו מנויהם ואת בתיהם הֻשַּׁמּוּ? אבל הן לא במנוסה ילכון ואחרים יבאו אחריהם וכלם אל מקום אחד ילכו! מה היה להם? אֶבל ליהודים! התבינו אמללים באמללים מה רב שברכם? הן יד בניכם ובני בניכם היתה בכם! — קרא אחריהם ויניע ראש. זמן רב התהלך ברחובות ויבט סביבו ועוד טרם יסור אל בית אביו אשר בקצה העיר כי מאן להפריע שלום הבית בבקר, גם חש מועקה במתניו לזכר אמו, כי מה יגיד לה ומה מפיה יקשיב? פתאם התחלחל כי קול יללה מרגיז רוח ונורא מאד שמעה אזנו, בקול אלפי מטים להרג, קול אנשים ונשים וגם ילדים התלכד יחד וירגיז שחקים. לבו היה רגע לאבן אבל עד ארגיעה התעורר ויקרא בקול נורא: טובחים! הנה שבתם להכין מטבח, קול אָחי הוא, עיפה נפשם להורגים, אף אני אליכם! אשיב נקם לצרים! איפה הוא כלי הרובים? גם זה לאסוני! ככלי אין חפץ בו השלכתיו וממנו משפט לעשוקים יֵצֵא, וִיהִי מה! אמותה הפעם מות ישרים ותהי אחריתי כאחרית כל אחי שהקריבו נפשם על קדושת השם! עמכם אני בצרה! — ובקראו כה קפץ כארי אל המקום אשר משם יצא הקול. הוא בית התפלה הגדול אשר בעיר, ובחזקה קרע את הדלת וכמשגע ממראה עיניו קפץ לאחור בראותו את ההמון הרב יושב על הארץ כאבלים על מת, רגליהם יחפות וראשיהם כפופים ועיניהם מקור דמעה וקולם מרגיז הרוח ויבעית

לבן הגרי ותרפינה ידיו כמעט ובמכאוב לב אין קץ קרא: אולם במי אתן נקמתי? הן כלם יחד סרי סוררים חברי גנבים ומרצחים ובאלה נפשם הפצה, ואם אניף ידי להשמיד את כלם מתחת השמים? אמנם כן הוא כלם יחד כן יחשבו ואלה מזמותיהם עלינו ואנחנו כצאן תעינו, וכצאן נהיה לגוזזים וכצאן נהיה לטבח . . . צדקתך אבי כשחר תעלה . . . עיניך ראו משוגתך ואנחנו הוספנו אולת ונשגה הרבה מאד. לא לנו הנקמה! לא לצאן טבחה לקום בפני הורגיהם, להן להסתר במסתרים או להכין צואר. גם אתה זר אתה לי, לצרנו אתה ולא לנו — קרא בשומו פניו אל קנה הרובים — או אולי תקום גם אתה בי? הן כלם סביב שתו עלינו ורעתך לא תהי רבה מרעת כל הקמים עלינו ומה מני יהלוך אם תקום בי? מה הנה תקות חיי כי אירא מות? . . . מות ומשכלת על כל מדרך כף רגלינו ומה לנו להספח על כל צוררינו? גם זאת לצרינו לשלוח יד באחרים או בנפשם, לא לנו אתה! — וישלך אותו הלאה ולקול מפלתו פרץ הכדור ברעם ורעש ויתקע בעץ, וכמו שלח ידו באיש חרמו ויכריעהו כן נבעת בן הגרי מפני הקול וימהר לברוח וירץ בכל כחו העירה מבלי הבט אחריו . . .

בלכתו שקוע במצולת מחשבותיו נעור פתאם כאיש אשר יעור משנתו לקול פרים ועזים אשר נער קטן נהג בם. הוא עדר העיר ובנשאו עיניו ראה הבחור הרועה מתגנב לברוח מן גן הירק ששם אבל כנפשו שבעו וגם בשקו נשא ברכה ופחד אפפהו בשמעו שריקת הנער אשר הזהירהו מפני האיש הבא לקראתו.

— מה ארחמך אמלל! — דבר בן הגרי לנפשו — הנה אתה נולדת וגדלת בעת אשר הגזלה והגנבה עוד אסורות היו ועוד טרם למדת לגזול לעין השמש ולשים מחסך כי אך חיל יהודים בלעת, הילדים בעת הזאת כי יגדלו יהיו מְאֻשָּׁרִים ממך, המה לא יְוָסְרוּ עוד לבלתי גנוב וגזול . . . אבל ה׳ ישמרך מכל רע ישמור את נפשך — הוסיף לדבר לנפשו בראותו כי הרועה נסה פעמים ושלש לקפוץ מעל הגדר ויפול אחור — לבל תגוף באבן או בעץ רגלך כי בגלל נטף אחד מדמך הטהור הן יקריבו אלפי אַחי לטבח . . . האם לא קרבו ימי חג המצות? — שאל את נפשו ויבט הנה והנה בעינים נבוכות — אחת היא, לנו נכון זבח פסח בכל יום וידים רבות נכונות ליום חגנו . . . פתאם הכים כה וכה כמו נבהל ממוצא שפתיו ולא ידע נכוחות מי הוא אשר דבר כזאת באזניו — האמנם פי הוא המדבר כאלה? החדלתי להיות חכם בעיני מכל משיבי טעם? הן דבש וחלב היה תמיד תחת לשוני ומי נסך עליה רעל ומרורת פתנים? אוי לכם קצרי עינים! הנה זה הוא פרי מעלליכם זדונים! כי תהפכו זרע השלום משרש ותזרעו ריב ומצה ואיבת עולם ונקמת־דם! את

במעוזי אבותיהם ולהיות מהיום הזה והלאה בנים נאמנים לעמם, וַיֵּהָפֵךְ האבל לשמחה ויום הצום והבכי ליום טוב לכל נשברי לב אלה, לאבות ובנים יחדו.

הנה אלה המה הימים הטובים לישראל; אחרי כי יֻרְדַּף כמוץ לפני רוח, אחרי אשר יהי כעפר לדוש ואחרי אשר יִשָּׁפֵךְ דמו ודמעו ולבו, אז ישוב וימצא נחמה וכח ואמץ לשאת ולסבול כל אשר יבא עליו אם אך יביט במכונו ויראה שקט . . .

כל הבנים הרבו להתודע ולנדור נדר לשוב בלב שלום לעמם ואפרים הגדיל, ופתאם לבשתו רוח נעלה ויקרא: חטאתי ואשגה הרבה מאד ועתה כשובי ובראותי עותתי אדור נדר להביא קרבן לעמי, קרבן לכפר על חטאתי — הנני ואעלה אל הארץ אשר היתה ערש ילדותנו ומשוש תקותנו עד עולם. ארחיק נדוד ואנוד לבתרי לבבי בין בתריה! —

— מה תדבר בני?! — קרא אביו אשר עמד דומם עד הנה בחלחלה.

— ודברי אקים! נקם אקח מצוררינו, לנקום נקם נשבעתי ונקם אקח. הנה הקדשתי חיי וכחי וישרי ותמתי לעם הארץ וכל חפצי ומגמת פני היו לאַחד אותנו עמהם באהבה ואחוה, לשכוח כל העבר ולשים עין ולב אך לעתיד אחד לכלנו. גם אנחנו קמנו להכרית שם ישראל אך באהבה ורצון והנה המה באו ויאמרו להכרית אותנו באכזריות חמה וברצח מרצחים כאשר הסכינו מאז. לכן כה יעשה להם: מהיום הזה כל עוד אשר נשמה באפי אקריב נפשי וכחי לקומם הריסות ציון, לתת נזר להעם האובד, לאמצו ולחזקו, וכל צרה וכל פגע לא יניעוני, וכל נדיב לב מבני הנעורים יחרה יחזיק עמי והיתה זאת נקמתנו כי נְחַיֶּה את אשר ימיתו ונקומם את אשר יפילו. מי לעמנו אלי, הנה דגל הנקמה אשר בו נדגול ירושלים שמו! לא בחיל ולא בכח, לא באגרוף רשע ולא בדם ורצח כי אם ברוח! נקם נחזה בצרינו, נקם הברית שנכרות מהיום הזה והלאה להיות איש לרעהו לעזר ואיש לאחיו יאמר חזק ונתחזק בעד עמנו וארץ אבותינו! — כנביא אלהים היה בדברו בעיני כל הנאספים וכמו המלאך הגואל חזו עיניהם בו כן הביטו אליו ונהרו ועשרה מבני הנעורים מלבשים בבגדי בתי הספר נתנו ידם לו באלה ובשבועה ללכת אחריו ולהתענות בכל אשר יתענה, וכמו כבר בא המלאך הגואל ויפדה אותם מכל צרותיהם ועל הר ציון כבר הכינו ביתם על עמודים בל ימוטו כן האירו פני כל הרואים והשומעים את דברי הנביא ביום ההוא ובימים הבאים . . .

הלב. רגע עמד על עמדו כמשגע ממראה עיניו כי לא הבין במחזה ויהי בעיניו כמשגע או כחולם חלום. וכמעט החל להשלות נפשו כי אך חלום רע ראה לבו ושוא ידבר. אבל פתאם כמו אחזה בו יד מסתתרת ותרימהו למעלה ותורהו עד עפר כן התנפל פתאם על הארץ וכחזקת היד הסיר במעוף עין את מנעליו מעל רגליו ויזרם הלאה ובשתי ידיו ספק על ראשו ויתן קול בכי אשר השביח רגע כל הקולות יחד, קול נתן בבכי אשר החריד כל לב וירעש עמודי הבית. והקול הזה היה כקול מפקד צבא מלחמה להרעים נפלאות כי אחריו הוסיפו כלם עצמה לילל ולהאנח עד אפס כח. סערת מְאֹת לבבות נשברים התבוללה את סערת לב האחד אשר נשבר מֻאָה ותהי לסופה מרעדת כל אשר תגע בו כעלה נדף. שועת בת יהודה הנרמסה ברגלים והבזויה כסחי עלתה עד לשמים, וכמו שאפו רוח חדש בהוציאם כל רוחם וכמו החליפו כח בחדשם דמעותיהם כן גברו חיל גם אחרי אשר החריש אפרים בן הגרי ולא הוסיף להשמיע קול. כי רק שתים שלש פעמים נתן בקולו ופתאם הושם מחנק לצוארו וישב לארץ ראשו בין כפות ידיו ויבט נכחו וידם. זמן כביר ישב כה ומשאון ושממה בבתי נפשו עד אשר נגע באזניו קול אחד הקוראים: איך יערב לי אכול ושתות בעת אחזה כי יסחבו הכלבים את כפיריך! הקול הזה נגע במיתרי לבבו וירעישום כי קול אביו היה אשר גם הוא בא ביום התשיעי באב הזה לבית ה' כאשר לא עשה זה שנים רבות. ועתה שם גם אפרים עיניו בספר ובהביעו בשפתיו דברי הקנה ציון הלא תשאלי החלו עיניו לפכות דמעות כמעיני מים ויבך ויוסף לבכות. ונחת מאין כמה חש בבכיו. כמו נקבר עד הנה חיים בערמות עפר אשר העיקו לבו כאבן מעמסה ופתאם הוסרו כל אלה בחזקת יד איש חש לרוחתו כן חש אבן אחר אבן נופל מעל לבו. וגם לבו אשר היה לאבן כמו גז חיש ויתר ממקומו ותחתיו בא לב בשר. ובקומו ממקומו בכלות התפלה הביט סביבו כמו עולם חדש תראינה עיניו עולם של אחדות ואהבה ואחוה. אבל בטרם עוד הספיק להביא חשבון מחשבותיו נגש אליו הזקן בהוד קומתו ובזיו תפארתו וירם ידו ויתן אותה על ראשו בקראו בקול רועד: אלהים יחנך אפרים בני! — פני הזקן המפיקים כבוד וישר, עיניו אשר בהן נוצצו כספירים אגלי דמע, זקנו הלבן והגדול היורד עד חזהו ועליו יתגלגלו דמעות כאגלי טל וקולו אשר כנחמה ותקוה וסליחה גם יחד נשמעו בו הפיצו הדרת קדש מסביב. ולא רק על לב אבי אפרים כי אם על כל העוטרים עליהם מסביב שפך רוח חן ותחנונים להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותיהם, וגם יתר בני הנעורים, אשר באו יחד את אבותיהם אל בית ה' ולבם בל עמם, בראותם את המחזה התרפסו וַיִּכָּנְעוּ וכלם יחד בקשו מחילה וסליחה וכפרה מאבותיהם וישבעו בלב תמים לשוב ולאחוז

ספר

חדר העליה

כולל

שני ספורים התוליים

ושירים שונים

מאת

טוביה כהן

בעל מחבר ס׳ עלית טוביה, וזכרון טוביה

ווארשא

בדפוס ר׳ חיים קעלטער ברחוב נאוואליפיע נומר 11

שנת תרנ״ב לפ״ק

СЕФЕРЪ ХАДАРЪ ГУЕЛЬЮВЪ

Заключающее два сатирическія разсказы и разные стихи

ТОБЯША КОНА

автора **Эльясъ Тобюшъ и Зикуронъ Летобюшъ**

ВАРШАВА.

Типо-Литографія Х. Кельтера, Новолипье № 11.

1892.

רק נפש אחת היתה בעיר אשר אך עתה באו צירים לה ותבך כאבל על היחיד, היא אם אפרים אשר בכתה בלי הפוגה אל חמיה ואל אישה ואל בנה כי גלה כבוד מהם ולא יוסיפו לשאת ראש בגוים . . . איך יערב לה אכול ושתות אם לא בני עם הארץ קרואי מועד? ואיך תשא פניה אם בנה יחידה היה לבן ממר לה ולהמאה התשע עשרה, וכן תבכה במסתרים ואין מנחם לה, כי גם אוהביה ורעיה מעם הארץ שמעו רעתה ששו ואף שר העיר שאל אותה בפגעו בה ברחוב העיר: למתי תלך לראות את פני בנה? . . . נפלה נפלה המאה התשע עשרה ואין מקימה!

תוכן

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ
Варшава, 4 Мая 1892 года.

חדר העליה

אל הקורא!

קורא יקר! הנה אנכי נותן לפניך היום את ספרי השלישי אשר הנני ה' להוציא לאור. ויען כי מספר העלים אשר יכלכל אך מעטים המה, אמרתי לצרפם אל ספרי „עלית טוביה" אשר זה כבר הוצאתיו לאור, ויהיה זה חלק ממנו כמו חדר להעליה, אשר לזה קראתיו בשם „חדר העליה". וכמו כן עושים גם בוני בתים לפי מתכנת הלבנים יבנו הבית, ואם אחר שנגמר הבית יובאו להם עוד לבנים, אשר אין מספרם מספיק לעשות מהם בית בפ"ע, אזי יחברו להבית העומד על תלו עוד חדר אחד מהלבנים אשר הובאו וקראו אותו חדר הבית.

ואם תשאלני קורא יקר! מדוע באמת לא הרביתי תוכן ספרי זה ולמה לא הוספתי כמותו? הנני להגיד לך קשט דברי אמת, כי גם המעט אשר הוצאתי עד היום לאור הוא ג"כ אך מחסד האל היה לי, כי אני לא פללתי כי יהיה לאל ידי לחבר אף ספר אחד, ואף כי בנעורי שקדתי על דלתי התורה והמדעים ולשוננו הקדושה היתה חמדת שעשועי, אבל לדאבון לבי בבקר נעורי אל בית מסחרי השלכתי, ושם ארבעים שנה מבחר שנותי כליתי, רחוק מכל מדע הלאה משדי הספרות ועטי היה מונח בקרן זוית. נרדמה היתה בת שירתי, בחיק התנומה שכבה, ביון מצולת החומרי טבעתי, חזיונות לא ראיתי, חלומות בהקיץ לא חלמתי, גבהי שמים בדמיוני לא

גמול כפויי טובה

איש אחד מדלת העם היה בעיר ושמו זמרי ויהי איש מצליח. בעודו צעיר לימים אך צאתו בתבל לעשות מלאכתו, שמש הצלחה זרחה עליו, השכיל והצליח בכל מעשיו, עשה חיל ויצבור כסף לרב. אבל בכל עשרו וגדולתו היה כילי אין כמוהו, את הכל שם אל כליו ולאחרים לא האציל מטובו. אותו ידעו גם כל עניי העיר ובלכתם לאגור לחמם על פתחי נדיבים, פסחו על פתחו, חלפו הלכו ולא באו אל תוך ביתו, בידעם כי שם שוא כל מבטם. תמיד היה למשל בפיו „לבנות ולא להוציא" לאסוף ולא לפזר" „לקבל ולא לתת" כה אמר וכה עשה, ויהי כמעין חתום יכלכל בקרבו מים רבים וצמאון צמאים לא ישבר. אשה ובנים לא היו לו לבל ימעט עשרו, גם בלי עבד ושפחה עשה הוא מלאכתו לבדו בלי עזר, מאכלו ומשתהו הכין הוא לו בעצמו ובכבודו, גם אכל פתו לבדו אין איש עמו. בחברת אנשים לא בא, עם רעים לא התרועע באמרו „רעים לוקחים אבל אינם נותנים מאומה". את משפחתו לא ידע וקרוביו לא הכיר. לבדד ישב בעליה קטנה וארבע קירות ביתו הם חברתו, בהם התעלם כי הם לא יבקשו ממנו דבר.

ויהי כי זקן זמרי בא בימים וזרועות ידיו רפו ורגליו בכבדות יהלכו, עמודיו רופפו וכחו עזבהו לא יכול לבדו שאת טרחו ומשאו, אך אז נפתחו עיניו וירא איך רע ומר גורלו, וישם אל לבו ויאמר, איך הסכלתי עשה כי כל ימי מבני אדם רחקתי, גבר אין

עליתי, הרים וגבעות לא דרכתי, על ערבים תליתי כנורי וכמו אסיר כלוא הייתי בלי צאת, ולעת זקנה כאשר נפתחו שערי הכלא לחפשי יצאתי. לזר נחשבו לי המדעים לא הכרתים עוד, ומרוב ימים עבש כנורי, גרונו נחר וקולו לא ישמע. אך מחסד האל מעט מעט שבתי אל חמדת נעורי ורוחי החל לפעם בקרבי ורעיונות ימי נעורי החלו לצאת ממחבואם. בת שירתי התעוררה בקרבי, מעל ערבים הסירותי כנורי, טהרתיו מכל חלאה ולשיר החלותי, אבל כח עלומים לא שב ואופני המליצה אך בכבדות יהלכו, לאט לאט יתנועעו מהר לכת לא יכלו, אם כן אפוא איך היה לאל ידי להרבות מספר העלים? גם להמתין זמן רב עד שיהיה ביכלתי להרבות מספרם לא אביתי, כי זקן אנכי וזמן פרעון שטר חובי כבר בא, רק מחסד האל הנושה ערן לא בא, אבל בכל עת יכול לבא לקחת אותי וישארו העלים מונחים בלי צאת לאור אשר זה נגד יעודם. כי כל דבר הנשפע לנו מאת הבורא החוב עלינו להשפיע לאחרים, כמו אם נשפע אלינו עשר, מחויבים אנחנו להעניק מטובנו לאחרים, כן אם נשפע עלינו חכמה, ג"כ מחויבים אנחנו להשפיע אותה לאחרים, ואין חילוק בין דברים חומריים או רוחניים, ורואים אנחנו זאת בכל הטבע כלו, ד"מ אנחנו נותנים הזרע אל תוך האדמה והיא תשפיע לנו כפלי כפלים.

תקותי חזקה, אשר המעט אשר אני נותן לך היום יעלה לך לרצון בנפש מוקירך

המחבר

ואך כמצחק היה זמרי בעיניהם והכרת פניהם ענתה בם כי לא האמינו לדברו, וכראות זמרי בפניהם ידע מחשבותם ויאמר אליהם: איך תחשבו עלי כי אך להתל בכם קראתי אתכם הנה הלא אנכי באמת ובתמים דובר אליכם היום, הואילו הגידו נא לי אם טוב בעיניכם אשר יעצתי, אז אף רגע לא אתמהמה להריק לכם כל בספי ורכושי. כשמוע קרוביו את דבריו ויראו כי באמת ובתם לבב ידבר וימהרו לגשת אליו, כתרוהו סבוהו כלם כדבורים, ויפלו על צואריו ויחבקוהו וינשקוהו לאמר טוב הדבר בעינינו; טובה עצתך מאד ענו כלם פה אחד „אלי תבא ואנכי אפנה לך מקום בביתי כיאות לכבודך ומחסורך ינתן לך", כן יאמר האחד, והשני אמר אלי תבא וינעם לך וכן כלם. זמרי כשמוע דבריהם ותחי רוחו והתפשהו רגש לא ידע מעולם, ויגל וישמח מאד כי ברגע קטן הנחיל לו רעים אהובים ונאמנים כאלה, ומרב שמחתו מהר לגשת אל הארון אשר עמד בפנת הבית ויפתחהו ויוציא מתוכו שק אחד מלא שקלי כסף, אחרי כן הוציא השני השלישי הרביעי החמישי והששי הון עצום אין מספר, ואחר הסיר קשרי השקים וירק מהם את שקלי הכסף אשר בתוכם על השלחן ויחלקם לחלקים שוים ויתן לכל אחד מקרוביו חלקם, לא העריף האחד ולא המעיט האחר, חלק כחלק לקחו. אין קץ לשמחתם בראותם השקים ריקים והשקלים סללו להם דרך אל כיסם ובחדות לב נתנו תודה אל זמרי על הברית אשר כרת עמהם ויבקשו ממנו אשר הוא לבדו יבחר לו בית מושב בבית אחד מהם וכאשר יבחר כן יקום. ויואל זמרי לבחור לו מושבו בבית אחד מהם אשר קבלהו בזרועות נטויות ובשמחה רבה וילכו כלם להושיב את זמרי בבית הנבחר. ויבואו שמה ויחנכו את מושבו החדש במשתה יין בתף ומחול, שתו ושכרו עמו עד אור הבקר. הבקר אור והאנשים הלכו כלם שמחים וטובי לב אל בתיהם וזמרי נשאר פה וכל מחסורו ינתן לו לא חסר דבר. ויגל וישמח מאד כי נפל חבלו בנעימים ולא יוסיף עוד לשבת

איל הייתי ובלי עזרה לא אוכל עמוד ומי יושיט לי היום את ידו להמכני, או מי יכין לי מאכלי אם ארעב ומי יעשה לי כל חפצי? מי יסעדני על ערש דוי ומי יהפוך משכבי? הלא היום יברחו כלם מפני כאשר ברחתי עד כה מהם, ומי יחמול עלי אם אני לאכזר הייתי לכלם ומנעתי מהם חסדי בהיות לאל ידי לעשות? המה ביטו יראו בי ולאידי ישמחו, ואני בכל עשרי והוני אמות ברעב אגוע בצמא וטוב ממני המתים שכבר מתו, כי הם במנוחה ישכבו לא ירעבו ולא יצמאו, ואני כמוהם בין חומות ביתי כבקבר אנוח אין רואה אותי ואני איני רואה איש, אבל בלי לחם ומים לא אוכל עמוד. נקטה נפשו בחייו ויחשוב מחשבות מה לעשות למען צאת מהמבוכה הזאת?

ובחשבו פתאום טהרו פניו סר יגונו והבא עצה בנפשו וימהר לקרוא לקרוביו ויאספם אל ביתו ויאמר אליהם: שמעו נא קרובי! כל הכסף אשר אספתי כל ימי חיי ואשר יש לי כן מגיע כפי וכן מאת אשר חשכתי מפי הלא אך למענכם אספתים ונחלתכם הם אחר מותי, אולם חפץ אנכי לחלקם ביניכם היום בעודני בחיים; אך אל תדמו בנפשכם כי לזאת אנכי נותן לכם כל רכושי והוני למען אותר אנכי בעוני ובחסר כל ולסבול חרפת רעב, לא זאת היא מטרתי, אולם חפץ נפשי היא לבא אתכם היום בברית, אנכי נותן לכם כל רכושי ואתם תקבלו עליכם לתת לי בית מושב בבית אחד מכם כיאות לכבודי ותכלכלו כל מחסורי בנפש חפצה בכבוד ויקר כל הימים אשר אשאר עוד בחיים, ועתה הגידו לי הטוב בעיניכם אם לא?

ויהי כאשר שמעו קרוביו את הדברים האלה יוצאים מפיו השתוממו איש אל אחיו, איך כילי כמוהו אשר כל ימי חייו לא הוציא אף אגורה אחת בלי חרדת לב, איך יהיה לאל ידו לחלק היום כל רכושו לקרוביו ולהותר בלי כל בלתי עם התקוה אשר הם יעשו עמו חסד.

לו, חשב מחשבות ודמעותיו נוטפות כמעין מים על לחייו, אולם בלכתו ויפגשהו יועץ העיר וירא כי סר וזעף הנהו ומר בכה. רחמיו נכמרו עליו וישאלהו, מדוע זה נפלו פניך ולמה זה תרבה בכי? זמרי לא יכול להתאפק ויתן בבכי קולו וישפיך את נפשו בחיק יועץ העיר ויספר לו את צרת נפשו אשר בגדו בו קרוביו ואשר תחת טובו רע גמלוהו. ויהי כשמוע היועץ את דבריו ואת שיחו וינחמהו ויאמר לו: הרגע נא אחי! אנכי איעצך את אשר תעשה וייטב לך, וילחש לו באזניו רגעים אחדים ותחי רוח זמרי ויחדל לבכות ופניו האירו ויתן תודה להיועץ בעד עצתו הנחמדה. אחרי כן נפרדו איש מעל אחיו וזמרי לא בכה עוד והמעותיו נמחו מעל פניו וילך בסתר ויקח לו שק גדול וימלא אותו כפתורים עגולים, תֹארם בשקלי כסף. ואחר מלאת אותו קשר את פיו בקשר אמיץ ויעמוס אותו על כתפיו וישאהו אל בית הקברות, ובבואו שמה הסיר השק מעל שכמו ויכרה שם בור עמוק וישם שם אל תוכו את השק עם הכפתורים, וישב ויסתום הבור בעפר וילך העירה. בלכתו שם פעמיו אל עבר בית קרובו אשר הוא גר שם תמול שלשום ובחלפו על בית הקרוב ויבקש מאת אחד מבני הבית לשאול לו מגרפה וכי לעת ערב ישיבנה לו וכאשר נתנו לו המגרפה לקחה וישב אל הבור אשר כרה על בית הקברות, אך צאתו מבית קרובו לפלא היה זאת בעיניהם ונפשם חשקה לדעת מה לו להמגרפה אשר לקח ומה יעשה בה? אין זאת כי אם יש לו עוד מטמון קבור באדמה וילך להוציאה משם, ויאספו כל קרוביו יחדו ללכת אחריו ממרחק לראות אל אן ישים פעמיו ומה יעשה עם המגרפה.

המה באו אל בית הקברות ויראו איך זמרי חופר בור ויוציא מתוכו שק גדול מלא שקלי כסף ויבהלו מאד וירימו קולם יחד ויקראו בקול: הה! יש לו עוד מטמון!

וזמרי שמע ויסב פניו אליהם ויאמר: אתם חשבתם כי אחר

בדר כמקדם ולבלות שנותיו ביגון ואנחה בלי אח ורע, ובלבו חשב לא אנחם לעולם כי נתתי להם את כל חילי כי בערו קניתי לי רעים אהובים וכל מחסורי עליהם. אולם „האדם חושב מחשבות וה׳ כונן הלבבות" יאמר משל הקדמוני, נהפך הגלגל, מהרו שכחו קרוביו החסד אשר עשה עמהם וברבות הימים קצה נפש בעל הבית בארח וכקוץ מכאיב היה בעיניו בראותו אוכל ושותה וטומן ידו בצלחת מבלי עשות כל מלאכת עבודה, ויאמר להכביד עליו אכפו וישימהו לעבד בביתו לצוות עליו „זמרי הבא מים" „זמרי הבא עצים" „זמרי תן מספוא לחמורים" „זמרי לך השדה לראות את שלום הצאן והביאם הביתה". כן השפיל כבודו מיום ליום, וזמרי משפלת רוחו נכנע לפניו ויעש כל פקודתו מבלי תלונה; אבל לבבו יתחמץ בבדו יתפלח מרב כעס וחמה, מאד ימר לו וירבה אנחותיו, יזכור ימי קדם ויספוק על ירך לאמר „צדקו משפטי אל אך כגמולי ישיב לי כי אשם אנכי מאד, כי בעשרי ובטוב לי אכלתי אנכי פתי לבדי בלי תת גם לעני חלקו. שמעה אוני בהתחנן האכד לפני להעניקהו כי רעב הנהו והיה לאל ידי לתת לו וחשכתי ממנו ופניתי לו ערף ושמתי לבי לאבן לבל יכמרו רחמי עליו אבן כאשר עשיתי כן ישלם לי, וברברו כן אל לבו חשב אולי יש עוד תקוה אנסה ואלך אל שאר הקרובים אולי יזכרו המה לי החסד אשר עשיתי עמהם ויחנוני ויקבלוני אל ביתם. ויבא אל הראשון וכראותו ממרחק סגר הדלת בערו לבל קרוב אליו, וכן השני וכן כלם. מאד חרה אפו ויצר לו ויאמר זה שכרי בעד הוני ורכושי אשר בזעת אפי רכשתי ונתתיו להם למען היות היום עבד להם לעבוד בפרך ולסבול עוד חרפת רעב, איך הסכלתי עשה! וינחם על הברית אשר כרת עמם ועל הכסף אשר נתן להם ומרב כעס לא שב עוד אל בית מושבו ויגמור בלבו לבלתי שוב שם עד עולם.

אך מה לעשות לבלתי ימות ברעב ומאין יבא לחמו לא ידע. שמים הביט אולי משם יבא עזרו, הלך הלוך ובכה ונפשו מרה

ושכרו עד אור הבקר, אחרי כן קמו ויברכו כלם את זמרי וילכו טובי לב אל בתיהם. ולזמרי נתן אהל רחב ידים וכל בני הבית שמו לבם למלאות רצונו וחפץ נפשו בכל עת ורגע וארוחתו נתנה לו בעתו, מטעמים ומעדנים למאכלו, ומשתהו שכר ויין, הלבישוהו מחלצות ולא חסר דבר, גם כבוד עשו לו ויקר היה בעיני כלם, כבדוהו וינשאוהו על כל. כאב היה לכלם, למשמעתו סרו ובלתי עצתו לא נעשה דבר. כן חלף ירח אחד, שנים, שלשה, ארבעה, חמשה, ששה ירחים חי זמרי חיים נעימים לא חסר כל, אולם לא לעולם יחיה האדם, יום פקודתו בא, חלה את חליו וימת, וימהרו כל קרוביו אל ביתו לספדו ולבכותו, ואם גם במדעם שמחו כי תאות נפשם נמלאה וכי עוד מעט ינחלו את השק הגדול מלא שקלי כסף, אולם לעין כל קודר הלכו וירבו בכי ויעשו לו אבל כבד שבעת ימים, וכסף לא נחשב למאומה למען כבד את זמרי אחרי מותו, ואחרי קברו אותו עשו משתה שתו ושכרו כיאות לאיש נכבד כזמרי.

ויהי אחרי כלות שבעת ימי אבל וימהרו כלם יחד אל בית יועץ העיר לפתוח את השק ולחלק הנחלה ביניהם, וטרם פתחו את השק צוה היועץ לכל אחד מכלם כי ישימו עין בקרת על חתימתם לראות אם שלמים הם כבתחלה. ויכירו כלם את חתימתם כי נכונים ושלמים הם, ואז נפתח השק לחלק השקלים אשר בתוכו, אולם רטט וזועה אחזה כלם בראותם תחת שקלים כפתורים ותחת נחלה מחלה.

בבוז וקלון הלכו אל בתיהם ויעשו עוד הפעם אבל כבד, אך לא על זמרי רק על שקלי הכסף כי אינם.

אשר נתתי לכם את הוני נשארתי ערום מבלי רכוש ובלתי חסדכם אמות מעוני וחסר כל, אולם שגיתם בראוה, בחסד האל לא אלך על פתחי נדיבים ולא אשאל מתנה ונדבה מאיש אף כי אתם עזבתם אותי, השק הגדול הזה יכלכל אותי עד בא חליפתי ולא אקוה לאיש. אולם למען הראות אתכם כי אני לא איש כמוכם גומלי רע בטוב וכגמולכם לא אגמלכם, עוד ידי נטויה להיטיב לכם ולהנחילכם גם את השק הזה בעודי בחיים, כי אני זקנתי ושבתי והכסף למה לי? ואני ידעתי כי לא אאריך עוד ימים רבים עלי תבל ואת כספי לא אקח אתי אל קברי גם לא ירד רכושי אחרי, היום או מחר לא יאחר מלבא לידכם כי נחלתכם הוא. אולם לבל תוסיפו לרמות אותי עוד הפעם ולבלתי התל בי כמקדם, גמרתי בלבי לבלי תת בידכם השק הזה, רק אתנהו לפקדון ליועץ העיר, ואך אז תנחלו אותו אחר מותי אם בעודי בחיים התנו לי כל מחסורי עד יומי האחרון ותכבדני ולא תשפילו עוד כבודי כאשר עשיתם.

ויהי כשמוע קרוביו את דבריו כלמה כסתה את פניהם ויאמרו, ידענו כי חטאנו נגדך אבל עתה כראותנו את טוב לבבך נדע להוקירך וכל אשר תשאל ממנו ינתן לך, גם כדברך כן יהיה לא נשאל ממך עתה מאומה והכסף ישאר לפקדון ביד יועץ העיר כאשר דברת ואלי תבא אל ביתי קראו כלם פה אחד, כל מחסורך עלי לא יבצר ממך דבר, את כל אשר תצוה עלינו נעשה ברצון.

אם כן אפוא ענה זמרי, חתמו כלכם השק בחותמיכם למען לא יקח האחד בלתי האחר ויהיה זאת לאות כי חלק כחלק אחר מותי תקחו ולא ירבה האחד ולא ימעט השני, וימהרו הקרובים להביא חתימותיהם ויחתמו כלם את השק וישאוהו לפקדון אל יועץ העיר וכלם כאחד חבקו וינשקו את זמרי וכל אחד בקש עוד הפעם „אלי תבא לגור", אך הוא בעצמו בחר לו אחד מכלם וזמרי בלוית כל קרוביו הלכו אל בית הנבחר ויחנכו את הבית; שתו

על כל עבר ופנה אולי ימצא מה לעשות חסד והנה לפניו עגלה טעונת שקים מלאים בר והמנהל פניו נכח הסוסים לא יראה כי מאחוריו שק אחד נעתק ממקומו ונופל ארצה. אלמוני ירים קולו ישאג ככפיר „עמוד מנהל והבט מאחריך", וברדת המנהל מהעגלה להרים שקו, הוא לא יעזבנו רק יעזור לו להרימהו ולהשיבו אל מקומו. אז בשמחה ובטוב לבב יפנה אל מקום אחר לעשות עוד חסד וצדקה, וישא את עיניו וירא והנה הרוח נשא את הכובע מעל ראש איש ההולך לנגדו וישאהו עד קצה הרחוב. אלמוני מרוב אהבת אדם ימהר לרדוף אחר הכובע ישיגהו וירימהו, מחלאה יטהרהו ישיבהו לבעליו וילך לו. עוד רחש לבו וידו נטויה לעשות עוד חסד, והנה לפניו אשה הולכת והמעטפה אשר עליה תצנח מעל כתפה ולנפול על הארץ חשבה. מהר כחץ אלמוני יקרב אליה ישתחוה נגדה ובנעם פנים ידבר אליה, סלחי נא אחותי אם אך רגעים אעצרך מהלוך הלאה, כי צר לי מאד לראות איך המעטפה היפה אשר עליך נפלת ארצה ומהבוססת ברפש וטיט, הואילי נא במובך להשיבה על כתפך. ובכלות דבריו יעזבנה ואל עבר אחר אחז דרכו, והנה שני אנשים נצים. חיש מהר כחץ אלמוני יעמוד בין שניהם, יוכיחם על פניהם ישקיט חרונם ויעשה שלום ביניהם והם בשמחת לב אחוזי יד ילכו אל בתיהם, והוא גם הוא מאד ישמח. אך עוד לא שקטה רוחו מאהבת אדם ועוד חפץ חסד הוא. בחלפו לפני שער בית אחד, שם בפתח השער שתי נשים מוכרות ירק עוכדות, והדברנה אשה אל רעותה בלי ראות, כי מאחריהם תצא עגלה בשני סוסים רתומה ואך כפתע בינם ובין המות. אלמוני אף רגע לא יאחר, יאחז בערפן ויעתיקן משם באמרו אליהן, הזהרנה לבל יעברו עליכן האופנים ולבל תהיינה למרמס סוסים, ועוד לא הרגיעו הנשים מחרדת לבן, אלמוני יעזוב מקומו וילך לו, ולעשות עוד חסד כל מעיניו. בבואו לפני בית אחד וישא עיניו וירא כי בעלית הבית החלון פתוח ורוח סער בחזק ינשב בו ואך רגע ישבר לרסיסים

הגומל חסד בחוץ לעין כל

רבים אומרים כבתה גחלת האהבה, לאבן נהפכו הלבבות, פסו אוהבי אדם, תמו גומלי חסד מן הארץ תמו ואינם, אולם אני לא כן עמדי, שקר הם דברו, כזב בפיהם, כי כל עוד אדם בתבל אוהבי אדם לא יחסרו, וגומלי חסד לא יתמו, ומלבד קוברי מתים רב עוד מספר אוהבי אדם, רק נסתרים הם מעינים כל קרוב אליהם, כי בין קירות ביתם הם נכלאים בחדר לפנים מחדר ודלתי ביתם סגורים ומסוגרים; בריחים יבריחום מקצה אל הקצה ושומרים עומדים סביב להם לשמור הבית מבוא אל תוכו, ואלהים הרואה ללבב רואה את לבם, וכאשר נזכה אנחנו לעלות שמים גם עינינו תחזינה בם ועד או נערך נא נפשנו. אכן לא על אלה אוהבי אדם השוכנים בהיכליהם נכלאים בין חומותם אשים דברתי, אלה אך ציורי אוהבי אדם המה, לגאון ולתפארת נועדו, למלאכת החסד לא יצלחו גם אין בם מועיל.

אולם אני מאוהבי אדם הגלוים לנו אדבר, מגומלי חסד בחוץ לעין כל אשר מרב עצלה ובטלה מרבים להיטיב לבני אדם בכל עת ואין קץ לחסדם, וכל היום אך גנון והציל מעשיהם, אשר שם אחד מהם אלמוני, וכל מלאכת עבודה זרה לו ורק גמול חסד מבקר עד ערב זה מעשהו, והבטלה היא תעודתו כי אוהב אדם וחפץ חסד הוא.

בבקר כאשר יקום אלמוני ויתהלך בחוץ, ראשית מלאכתו אל הנהר ימהר אשר שם בכל יום בבקר הנערות יוצאות לשאוב מים. הוא ישאב מים לכל אחת מהן, ישים כדו על שכמו וילך לדרכו לעשות עוד חסד. אל רחובות העיר ישים פעמיו, שם יפגשהו איש תועה בדרך בלי דעת אנה יפנה להימין או להשמאיל, חיש מהר יאחזהו אלמוני בידו ויוליכהו אל מקום חפצו, ובלי לחכות תודה מאת עמיתו בגלל חסדו ינוס מהר מפניו, ירחק נדוד ועיניו משוטטות

רודפות אחריה מבלי יכלת לתפשה. חיש מהר אלמוני יעביר אדרתו מעליו וישליכה על התרנגולת ותלכד, אחרי כן יוציא התרנגולת מתחת להאדרת ויתנה להאמה אשר עומדת שם.

אך בכל זאת עדן לא שקטה אש אהבת אדם בקרבו ותקותו כי עוד טרם יערוב היום עוד יאונה לידו להיות מלאך מושיע, והנה לפניו ילך איש ובתפות מעילו מגואלים בסיד. אלמוני יבא מאחוריו, בנחת יכה על כתפיו וינער הסיד מעליהם, באמור אליו, איך הלבינו בתפיך ארוני, ובלי פנות אל תודות האיש בעבור חסדו יעזבהו וילך לו. כן ילך מחיל אל חיל, מחסד אל חסד, לא ייעף ולא ייגע עד כי יערוב היום, ואם בכל היום אין קץ לחסדיו אשר יעשה לעין השמש, גם בלילה לאור הנר לא ינוח, ולאהבת בני אדם אין קץ, כי בשובו אל ביתו יעשה חסד לעוברים בברכו אותם. כי ינוחו בשלום ותערב למו שנתם, וגם הוא בבואו אל ביתו, ישכב בשלום ויישן, כי מתוקה שנת העובד.

בנפלו ארצה, חיש מהר יעלה במעלות העליה ובבואו על מפתן החדר ירים קולו „מהרו סגרו החלון לבל יהיה אסון". חרדה נפלה על אנשי הבית וימהרו לסגור החלון והוא ברדתו מהעליה בצאתו החוצה עוד הפעם נשא למרום עיניו וירא כי סגור החלון וישמח מאד כי הרים מכשול מעם. בטוב לב יאחז דרכו הלאה למצא עוד מה ובעברו לפני שער בית אחד וירא על דלתיו תלוי לוח, וכאשר סר לראות ויבן כי מודעה הוא לעוברים כי בבית זה יש לשכור בית מושב, אולם לדאבון לבו הפך הרוח את הלוח על פניו והמכתב לא יראה אל עין עובר. אלמוני לא ישקוט ולא ינוח עד כי מצא את ארוני הבית ובצחוק מלא פיו יגיד לו לאמר: לשוא אדוני תלית את הלוח על השער הלא אין קורא בו יען כי נהפך על פניו, ואך כלה לדבר ואיננו. אל פנת הבית יפנה, שם מודעות נדבקות ונער קטן עומד תחתם על בהונות רגליו וחפץ לקרות בם אך גבהו ממנו. אלמוני ברב חסדו יקרא אל הנער: הלא כבד ממך לקרות בהמודעות יען כי גבהו מאד, עמד נא בני ואקרא לך את כל אשר כתוב עליהן, ולא אחר אלמוני ויקרא לפניו המודעה מבית המשחק, מהכלב אשר אבד מאדונו, מגנבה אשר נגנבה, מרופא שנים אשר מחדש בא אל העיר, ומהמתים אשר מתו וקרוביהם יבקשו לבא ללותם ובהנה. „אחר כלותו לקרות עוד לבו הומה לעשות עוד חסד ואהבת אדם עוד בערה בו, והנה לנגדו כלב קטן, יפה מראה מאד, מתגולל לפניו וילקק את רגליו, יחפוץ זנבו ויריח בבגדיו. מאד ישמח אלמוני לקראתו, יראה כי נכון לפניו לעשות חסד, ובלב שמח ישים אל הכלב אמריו לאמר: בנתי לרעך, ידעתי את אשר תבקש, את ארונך אבדת, בא נא אתי ואראנו לך, ובדברו יקח הכלב על זרועותיו, יקרב אל בית המזג אשר שם אדונים לשתות יתאספו, יפתח הדלת ויקרא בקול: מי זה מהאדונים אשר אבד ממנו כלבו יבא הנה ויקחהו לו. אחרי כן יוריד הכלב מעל זרועותיו וסגר הדלת אחריו וילך לו. ובצאתו יראה ממרחק איך מבית אחד תרנגולת בורחת ואמהות רבות

אַךְ אִם בְּרֹגֶז וָרַעַם נֵצֵא לִקְרָאתוֹ
אָז גַּם הוּא עָלֵינוּ יָעִיר כָּל חֲמָתוֹ
יִתְנֵנוּ לָבוּז יַשְׁפִּיל לָאָרֶץ כְּבוֹדֵנוּ
אִם לְהַבְזוֹתוֹ לְהַבְאִישׁ רֵיחוֹ נָשִׂים לִבֵּנוּ

אֱהַב רֵעֲךָ אָז גַּם הוּא יֶאֱהָבֶךָ
כַּבְּדֵהוּ נַשְּׂאֵהוּ גַּם הוּא יְרוֹמְמֶךָ
אַךְ הִשָּׁמֶר לְךָ לְעוֹרֵר אִתּוֹ מְדָנִים
לְבַל יִנְטוֹר לְךָ אֵיבָה לְבָנִים וּבְנֵי בָנִים.

הָאַהֲבָה

הָאָבוֹת אֹהֲבִים הַבָּנִים
בְּכָל מְאֹדָם מִקֶּרֶב וָלֵב
לְהַקְרִיב נַפְשׁוֹתָם מוּכָנִים
לַחֲבֵשׁ מְזוֹרָם לְרַפֵּא הַכְּאֵב

בַּחֲלוֹתָם שַׂקִּים יִלְבָּשׁוּ
בְּצוֹם וּבְכִי יְעַנּוּ נַפְשׁוֹתָם
עַצְמוֹתָם כַּחֶרֶס יִיבָשׁוּ
מֵרֹב כַּעְסָם וְהַוּוֹתָם

בְּשִׁבְרוֹן לֵב לָאֵל יְשַׁוְּעוּ
שַׁוְעָתָם מֵתִים יְעוֹרֵרוּ
עֵינֵיהֶם דְּמָעוֹת מָלֵאוּ
תְּשׁוּעָה מִשַּׁדַּי יְשַׁבֵּרוּ

וּבְהֵרָפְאָם מְאֹד יִשְׂמָחוּ
תְּהִלָּה וָרֶנֶן לָאֵל יַשְׁמִיעוּ

מַרְאוֹת הַצְּבָאוֹת

בְּמַרְאוֹת הַצְּבָאוֹת כִּי תַבִּיט עֵינְךָ
תִּרְאֶה בֶּן אָדָם כִּדְמוּתְךָ וְצַלְמֶךָ
אִם בְּשֶׁטֶף אַף וָכַעַס תִּפְגָּעֵהוּ
בְּרֹגֶז יַעַנְךָ מָלֵא חֵמָה תִּרְאֵהוּ

וְאִם רָצוֹן חֶמְדַּת לְךָ תִּקְרוֹץ בְּעֵינֶיךָ
גַּם הוּא לָלוּץ כָּמוֹךָ יֵצֵא לְנֶגְדֶּךָ
יִלְעַג וְיִקְרֹץ עַיִן וְיַעֲקֹם שְׂפָתַיִם
אִם שְׂפָתֶיךָ תְּעַקֵּם וְתִקְרוֹץ עֵינַיִם

אוּלָם אִם בִּשְׂחוֹק וְנֹעַם פָּנִים תְּקַדְּמֵהוּ
אָז גַּם הוּא יִצְחַק וְרָצוֹן עַל פָּנָיהוּ
לְאוֹת גֹּדֶל אַהֲבָה יוֹשֵׁט לְךָ יָדַיִם
אִם אַתָּה לְחַבֵּק תִּפְרֹשׂ לוֹ כַּפַּיִם

אָכֵן כֵּן הוּא חֶלְקֵנוּ בְּחֶבְרַת אֲנָשִׁים
אֲשֶׁר יוֹם יוֹם אֲנַחְנוּ אֲלֵיהֶם נִגָּשִׁים
אִם בְּאַהֲבָה וְרָצוֹן נְקַבֵּל עֲמִיתֵנוּ
גַּם הוּא בְּטוּב לֵב בְּאַהֲבָה יְקַבְּלֵנוּ

וְאִם בַּצַּר לוֹ יֵצַר לָנוּ וְנִשָּׂא יַחַד
גַּם הוּא לְלָחוֹם בַּעֲדֵנוּ יֵצֵא בְּלִי פַחַד
נַחְנוּ נָשָׂאנוּ סֻבֳּלוֹ בְּשׁוּבָה וָנַחַת
בְּסָבְלֵנוּ גַּם הוּא שִׁכְמוֹ יֹאבֶה לָקַחַת

יִירָא אֶל בֵּיתוֹ לַהֲבִיאֵהוּ
לְבַל יִגָּרַע כַּסְפּוֹ וּמְאֹדוֹ

אוּלַי יִרְאֵהוּ נָגוּעַ
יֵרַךְ לִבּוֹ וַיַּעֲנִיקֵהוּ
יִרְאֶה כֻּתָּנְתּוֹ קָרוּעַ
יְרַחֵם עָלָיו וְיַלְבִּישֵׁהוּ

וְאֹהֵב עַצְמוֹ וּבְשָׂרוֹ
רַע חֶלְקוֹ וּמַר גּוֹרָלוֹ
הוּא בְּאַבּוֹ יָשׁוּב לַעֲפָרוֹ
שָׁמָּה יַעֲבוֹר כָּל קָרוֹב לְאָהֳלוֹ

רַעְיוֹן אֶחָד כָּל מְגַמָּתוֹ
יְהַלְלוּ אוֹתוֹ זָקֵן וָנַעַר
מִגֹּדֶל עָשְׁרוֹ וְרֹב חָכְמָתוֹ
יוֹסִיפוּ לְדַבֵּר בַּשַּׁעַר

וְאִם יַחֲטִיא זֹאת הַמַּטָּרָה
יִכְאַב לִבּוֹ כְּפִיו רַעַל
יִתְקַצֵּף וְאַפּוֹ בוֹ חָרָה
כִּי תִקְוָתוֹ נִשְׁאֲרָה מָעַל

יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא יָנוּחַ
נַפְשׁוֹ אַךְ לְכָבוֹד נִכְסָפָה
יֵמַר לוֹ וְלֹא קָמָה בוֹ רוּחַ
אִם חֶרְפָּה וְקָלוֹן לוֹ נִשְׁקָפָה

בְּלִבָּם אֵין כְּמוֹהֶם עֲלֵי אֶרֶץ
וְכָל בְּרִיָּה לְשָׁרְתָם נִבְרָאָה
יַעֲמֹד נָא לְפָנָיו אִישׁ בַּפֶּרֶץ
גָּדוֹל הָעַצְבוֹן חֲמָתוֹ נוֹרָאָה

סָר יְגוֹנָם דִמְעוֹת נִמְחוּ
תּוֹדָה וְזִמְרָה לָאֵל יַבִּיעוּ

וְאַהֲבַת בָּנִים אֶל אֲבוֹתָם
רַק לְמַעַן כַּסְפָּם וּזְהָבָם
יְכַבְּדוּ, לֹא אוֹתָם רַק רִבְבוֹתָם
לְמַעַן הַשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם יְהָבָם

בַּחֲלוֹתָם בְּקִרְבָּם יִשְׂמָחוּ
כִּי קָרוֹב יוֹם מְלֹאת תִּקְוָתָם
לְעֵין כֹּל קֹדֵר יִתְהַלָּכוּ
וּבְמַדָּעָם יְחַלְּקוּ נַחֲלָתָם

בְּהֵרָפְאָם יֵצַר לְנַפְשׁוֹתָם
שְׁחוֹרִים פְּנֵיהֶם כְּטִיט וָרֶפֶשׁ
בַּסֵּתֶר יִבְכּוּ רַבּוּ עַצְּבוֹתָם
כִּי תִקְוָתָם אַךְ מַפַּח נֶפֶשׁ

וְאַהֲבַת אָדָם לְרֵעֵהוּ
רַעְיוֹן הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ
אַךְ נָא יִגְדַּל עֲמִיתֵהוּ
הוּא יִרְתַּח כְּסִיר נָפוּחַ

קִנְאָה יַעְטֶה כַּבֶּגֶד
כַּעַס וְחֵמָה תְּאָכְלֵהוּ
וּבִרְאוֹת אָחִיו מִנֶּגֶד
נָכוֹן הוּא לַהֲמִיתֵהוּ

וְאִם יִקְטַן מִמֶּנּוּ רֵעֵהוּ
אָז לֹא יְחַד עִמּוֹ כְּבוֹדוֹ

אַךְ לַעֲבֹדָה נִבְרֵאתָ
לָשֵׂאת וְלִסְבּוֹל נִצְטַוֵּיתָ

רַק לְמַעַן הָשֵׁב רוּחֲךָ
לְהִמָּנוֹת חֶסְרוֹן כֹּחֲךָ
מֵרֹב עֲבֹדָה חָסַרְתָּ
אִם לֶאֱכוֹל אָמַרְתָּ

אָז אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ
כִּי שָׂכָר הוּא לְפָעָלְךָ
אֲבָל טֹמֵן יָדוֹ בַּצַּלַּחַת
הַלְאָה מְסִיר וְקַלַּחַת

לֶחֶם הוּא נַחֲלַת עֲמֵלִים
אֵין חֵלֶק בּוֹ לָהָעֲצֵלִים
לְשׁוֹכֵב וּמְחַבֵּק יָדַיִם
חֶלְקוֹ נִקְיוֹן שִׁנַּיִם

בְּלִי מְלָאכָה לֶחֶם לִשְׂבּוֹעַ
אוֹ רַק בְּקָצֵהוּ לִנְגּוֹעַ
עָוֶל הוּא לֹא יְאֻמַּן כִּי יְסֻפַּר
חַטַּאת מְרִי נֶצַח לֹא יְכֻפַּר.

רִגְשַׁת לֵב

אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם כִּי יִפָּתְחוּ בְּזַעַם
וְעָבֵי שְׁחָקִים גֶּשֶׁם שׁוֹטֵף יִפְרֹצוּ
מְטָרוֹת עֹז יִתְגָּעֲשׁוּ בְּרֹגֶז וָרַעַם

יְמֵיהֶם כַּעַס וּמַכְאֹבִים
מִבְּלִי יְכֹלֶת לְמַלְאוֹת תַּאֲוָתָם
לַעֲלוֹת מְרוֹם הָרִים הֵם קִוִּים
וְלַמְרוֹת רוּחָם הוּפְרָה עֲצָתָם

יִרְחֲקוּ מֵהֶם עֲמִיתֵיהֶם
גַּם לֹא יֵחַד אִתָּם כְּבוֹדָם
בִּרְאוֹתָם יָנוּסוּ מִפְּנֵיהֶם
וּבַל תָּבֹא נַפְשָׁם בְּסוֹדָם

זֶה גּוֹרַל הוֹלְכֵי בִגְדוֹלוֹת
בְּחַכָּם שׁוֹפָר גָּדְלָם יִתְקָעוּן
אַךְ רֶגַע יֶחְדְּלוּן הַקּוֹלוֹת
וְהֵם בְּחֶרְפָּה וְקָלוֹן יִגְוָעוּן.

אל העצל

בֶּן אָדָם בְּלִבְּךָ אָמַרְתָּ
אַךְ לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת נוֹצַרְתָּ
לְהִתְעַנֵּג בַּדֶּשֶׁן נַפְשֶׁךָ
וְשֶׁמֶן לֹא יֶחְסַר בְּבֵיתֶךָ

שְׁתֵּי יָדֶיךָ תָּשִׂים בַּצַּלַּחַת
וְתִלְחַם לַחְמְךָ בְּשׁוּבָה וָנַחַת
בְּלִי עֲשׂוֹת עֲבֹדָה וּמְלָאכָה
בְּלִי טֹרַח יָגוֹן וַאֲנָחָה

אוּלָם בָּרוֹאֶה שָׁגִיתָ
מִדֶּרֶךְ הַשֵּׂכֶל נָטִיתָ

הַמַּחֲזֶה

נָטוּ צִלְלֵי עֶרֶב, וְאָב נֶאֱמָן הַיָּרֵחַ
יָצֹא יֵצֵא וְאִתּוֹ בָּנָיו הַכּוֹכָבִים
הוּא יָאִיר לָהֶם הַדֶּרֶךְ בְּלֵב שָׂמֵחַ
וְהֵם סָבִיב לוֹ יִתְעַלְּסוּ בָּאֳהָבִים

מִמֶּרְחָק יִרְאוּ גַּן בַּגַּן נַחַל מַיִם
יִמְשְׁכֵם הַנַּחַל וְהֵם אֵלָיו יִקְרָבוּ
אֶל תּוֹכוֹ יָבֹאוּ מִגָּבְהֵי שָׁמַיִם
בְּמֵימָיו יִרְחֲצוּ מְאוֹרוֹתָם לֹא יִכְבּוּ

אֶל הַנָּהָר עֵינִי צוֹפִיָּה וְתִשְׂבַּע נַחַת
אֶרְאֶה בַבָּנִים אֵיךְ בַּגַּלִּים יִשְׂפָּקוּ
יְשַׁעַשְׁעוּ יְרַקְּדוּ יִשְׂמְחוּ בִּתְהוֹם מִתַּחַת
הַנָּהָר יִמְחָא כָף וְהֵם בּוֹ יִשְׂחָקוּ

הַבֹּקֶר אוֹר וְהַשֶּׁמֶשׁ אֵם הַבָּנִים
תֵּצֵא מִמַּחֲבוֹאָהּ לְבַקֵּר שְׁלוֹם בָּנֶיהָ
לֹא תִמְצָאֵם בַּנַּחַל שָׁם הֵם אַךְ לָבָנִים
בְּאוֹר בֹּקֶר חָלְפוּ הָלָכוּ נֶעֶלְמוּ מֵעֵינֶיהָ

כָּלְתָה נַפְשִׁי עוֹד הַפַּעַם לִרְאוֹת בַּבָּנִים
בִּמְצֻלוֹת אֲרַקֵּד בִּתְהוֹמוֹת אַרְקִיעַ
אַחֲזִיקָה בָּם אִם לָנוּס הֵם מוּכָנִים
לְמַעַן אֶתְעַנַּג וְעֵינַי בְּצַחְצָחוֹת תַּשְׂבִּיעַ.

אֲרָזִים יְשַׁבֵּרוּ סְלָעִים יִתֹּצוּ
אָז חִיל וּרְעָדָה יֹאחֵז כָּל נֶפֶשׁ וָלֵב
יִמַּס כָּל חַי תִּסַּמֵּר שַׂעֲרַת כָּל גֵּו

וְאִם נַהֲרֵי הָרִים חָקָם לֹא יִשְׁמֹרוּ
יַעֲלוּ עַל אֲפִיקָם בְּרַעַשׁ יִפּוֹלוּ
סוֹעָה וָסַעַר בְּזַעַף יַעֲבֹרוּ
צוּר יֶעְתַּק מִמְּקוֹמוֹ הָרִים יִבָּלוּ
חִיל וּרְעָדָה יֹאחֵז כָּל נֶפֶשׁ וָלֵב
יִמַּס כָּל חַי תִּסַּמֵּר שַׂעֲרַת כָּל גֵּו

וְאִם בְּלֵיל שׁוֹאָה וּמְשׁוֹאָה חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה
תֵּצֵא אֵשׁ מִתְלַקַּחַת וּמָצְאָה בַיִת
אוֹ אִם הַר שְׂרֵפָה לַהֲפוֹךְ כֹּל לְמַפֵּלָה
יִזְרוֹם אֵשׁ לְהַכְרִית מִקָּמָה עַד זַיִת
חִיל וּרְעָדָה יֹאחֵז כָּל נֶפֶשׁ וָלֵב
יִמַּס כָּל חַי תִּסַּמֵּר שַׂעֲרַת כָּל גֵּו

אֲבָל עַיִן כִּי תִפְרוֹץ בִּבְכִי וּדְמָעוֹת
בְּחֵיק אָדָם גַּלֵּי צָרוֹתָיו בְּעֹז יִסָּעֲרוּ
מִלִּבּוֹ יִזְרוֹם אֵשׁ יְבַעֲתוּהוּ בַּלָּהוֹת
בְּקִרְבּוֹ יֵקַד יְקוֹד לַהֲבוֹת אֵשׁ יִגָּבְרוּ
זֹאת יִרְאֶה אָדָם בְּאָדָם בְּלִי חֶרְדַת לֵב
אֵין חוֹלֶה עָלָיו אֵין מַרְגִּישׁ הַכְּאֵב

יַעֲקֹב לָבוּז מֵעֵינָיו יֵצֵא מְקוֹר מַיִם
בְּחֵיקוֹ תִּבְעַר אֵשׁ וּבִלְבָבוֹ לֶהָבָה
מֵרֹב צָרָה וְיָגוֹן לֹא יַאֲמִין בַּחַיִּים
מַר תִּבְכֶּה נַפְשׁוֹ כַּצֹּאן לַטֶּבַח נִצָּבָה
זֹאת יִרְאֶה הָאָדָם וְאֵין אִישׁ שָׂם עַל לֵב
אֵין חוֹלֶה עָלָיו גַּם אֵין מַרְגִּישׁ הַכְּאֵב.

מנוחת עולמים

זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים
לִמְנוּחַת עוֹלָמִים
נַפְשִׁי שׁוֹאֵפָה
לִמְקוֹם שֶׁקֶט וּדְמָמָה
שָׁם בְּחֵיק הָאֲדָמָה
נַפְשִׁי הַיְעֵפָה

שָׁם שֶׁקֶט וְשַׁאֲנָן
עַל קִבְרִי עֵץ רַעֲנָן
וּשְׁמִי חָרוּת עֲלֵי לוּחַ
אֶשְׁכַּב דּוּמִיָּה
בְּאֶרֶץ הַנְּשִׁיָּה
אַרְגִּיעָה וְאָנוּחַ

רַבּוֹת עֵינַי רָאוּ
גַּם אָזְנַי שָׁמָעוּ
וּשְׂפָתַי דִּבֵּרוּ
יְעֵפִים הֵם וִיגֵעִים
לִמְנוּחָה הֵם צְמֵאִים
לְמַרְגּוֹעַ יְשַׁבֵּרוּ

יְנַחֲמוּנִי שַׂרְעַפַּי
אִם אֶסְגּוֹר עַפְעַפַּי
יָפָתִי עוֹד בָּם תָּנוּחַ
כִּי הִיא בְּחֶשְׁכַת הַבּוֹר
תָּאִיר וְתָפִיץ לִי אוֹר
נָכוֹן לִבִּי בָּטוּחַ.

אל האהובה

תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ תְּשַׁלַּח הוֹד קַרְנֶיהָ
יַזְהִירוּ שְׁחָקִים אוֹר עֲלֵיהֶם נָטוּעַ
הֵאִירָה תֵבֵל כֻּלָּהּ וְכָל יוֹשְׁבֶיהָ
וְעַל פְּנֵי כָל הַכִּכָּר אוֹר זָרוּעַ

אַךְ בַּעֲדִי חשֶׁךְ אוֹר לֹא תַגִּיהַּ
בִּקַּשְׁתִּי הָאֲהוּבָה וְלֹא מְצָאתִיהָ
אִסְפִּי שֶׁמֶשׁ נָגְהֵךְ אַל נָא תוֹפִיעַ
לָמָּה לִי אוֹרֵךְ אִם לַשָּׁוְא חִפַּשְׂתִּיהָ

עֵינַי מֵרֹב תְּשׁוּקָה דְמָעוֹת מְלֵאָה
כַּמְּרוֹת רוּחִי אֲהוּבָה מֶנִּי נִסְתָּרָה
לֹא תִרְאֶה בַּדְּמָעוֹת וּבְנַפְשִׁי הַצְּמֵאָה
מַר לִבִּי לֹא תֵדַע וְרוּחִי הַנִּשְׁבָּרָה

וְלָמָּה אַתְּ עֵינִי לַשָּׁוְא מַר בּוֹכִיָּה
אִם הִיא לֹא תֵדַע לֹא תָבִין הַתְּלָאוֹת
כָּל רֶגֶשׁ מֵת רוּחָהּ לֹא יָקוּם לִתְחִיָּה
גַּם אִם תַּרְבִּי בֶּכִי תִשְׁפְּכִי רֹב דְּמָעוֹת

לִבִּי דַוָּי רוּחִי וְנַפְשִׁי תְּהִימֶנָּה
אַךְ הִיא לֹא תַרְגִּישׁ בְּאֶבִי וַאֲסוֹנִי
לֹא צַר לָהּ בְּעָנְיִי עֵינֶיהָ לֹא תִבְכֶּינָה
וְלָמָּה זֶה נִשְׁבַּר לִבִּי וְיִרְבֶּה יְגוֹנִי ?

וְשׁוֹשַׁנָּה עֲזוּבָה בְּסֶלַע נִצְמָדָה
בְּדוֹדָה וְנִלְמוּדָה כִּיתוֹמָה עֲנִיָּה
כַּף רַגְלָהּ לָכֵן לָעֵמֶק לֹא יָרָדָה
וְעֵין הַמְנַצֵּחַ שָׁוְא לַמָּרוֹם צוֹפִיָּה

עַד יָבְשָׁה שׁוֹשַׁנָּה וְעָלֶיהָ נָבָלוּ
נִתְּקוּ מוֹסְרוֹתֶיהָ מֵהַצּוּר יִתְפָּרָדוּ
חָפְשִׁים הֶעָלִים אֶל הָעֵמֶק יִפֹּלוּ
שָׁם אֶל קִבְרַת הַמְנַצֵּחַ יִצְמָדוּ.

תקופת השנה

עוֹד שָׁנָה אַחַת מָצְאָה קֶבֶר בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיָּה
תַּחְתֶּיהָ אַחֶרֶת כִּמְהַלֵּךְ הִנֵּה בָּאָה
עַל הָעֲצָמוֹת הַיְבֵשׁוֹת עֵינִי מַר בּוֹכִיָּה
גַּם הַהֹלֶכֶת תְּכַסֵּנִי פַּלָּצוּת וְזַוָּעָה

אֶבְכֶּה לַמֵּתָה גַּם אֲמָרֵר לַהַהֹלֶכֶת
הָאַחַת הִשְׁאִירָה לִי מַכְאֹבִים אַחֲרֶיהָ
וְהַהֹלֶכֶת גַּם הִיא אֵינֶנָּה מְבֹרֶכֶת
בְּחֵיקָהּ יָגוֹן נֶגַע וּמַכְאֹב בִּכְנָפֶיהָ

בְּרוּכִים אַתֶּם מַכְאֹבִים חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים
שְׁבוּ עִמָּדִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם בְּלֶחֶם וָמַיִם
אָשִׂים עֵינַי עֲלֵיכֶם כְּאָבוֹת עַל בָּנִים
בְּשַׂר לִבִּי תֹּאכֵלוּ תִּשְׁתּוּ דִּמְעוֹת עֵינָיִם

אִכְלוּ לָשֹׂבַע אַתֶּם מַכְאֹבִים הַיְשָׁנִים
הָשִׁיבוּ נַפְשְׁכֶם גַּם אַתֶּם מַכְאֹבִים חֲדָשִׁים

השושנה והמנצח

שָׁם בַּמָּרוֹם הַר נִשְׁפֶּה עֵינִי צוֹפִיָּה
עַל רֹאשׁ הָהָר אֵיתָן עוֹמֵד צוּר חַלָּמִישׁ
עַל הַצּוּר שׁוֹשַׁנָּה נְעִימָה פוֹרִיָּה
דָּבְקָה נַפְשִׁי אַחֲרֶיהָ עֵינִי לֹא אָמִישׁ

שׁוֹשַׁנָּה נֶחְמָדָה מְפִיצָה נֹגַהּ וָאוֹר
הוֹאִילִי נָא רְדִי אֵלַי לָעֵמֶק מִתַּחַת
שָׁם עֲצוּרָה אַתְּ בְּלִי חֹפֶשׁ וּדְרוֹר
פֹּה חָפְשָׁה תִּתְעַנְּגִי בְּשׁוּבָה וָנַחַת

פֹּה אַהֲבָה קְרָאָה לָךְ מִכָּל עֲבָרִים
וְשָׁם בַּמָּרוֹם עַל הַסֶּלַע אַתְּ גַּלְמוּדָה
פֹּה שָׁרִים יְחַכּוּ לָךְ בְּאֹמֶר וּדְבָרִים
וְשָׁם בֵּין סַלּוֹנִים אַתְּ יוֹשֶׁבֶת בְּדוּדָה

בּוֹאִי עָדַי הָשִׁיבִי נֶפֶשׁ וָרוּחַ
רְדִי מִמְּעוֹן סַלְעֵךְ שָׁם אַךְ מְקוֹם יַעֲנָה וְתַנִּים
תְּעוּדַת שׁוֹשַׁנִּים בֵּין בְּנֵי אָדָם לָנוּחַ
וְחֵפֶץ הָאָדָם לִשְׁכּוֹן בֵּין שׁוֹשַׁנִּים

צַר לִי לֹא אוּכַל בֹּא אֵלֶיךָ מְנַצֵּחַ
נִלְכְּדָה רַגְלִי בְּשָׁרָשֵׁי הַצּוּר יִשְׂתָּרְגוּ
הֵם יַחֲזִיקוּ בִּי לֹא יִתְּנוּנִי אוֹתְךָ לְשַׂמֵּחַ
אַף כִּי לִבִּי דַוָּי וּמֵיתָרַי יִתְמוֹגָגוּ

רֵיחַ נִיחוֹחַ אֶשְׁלַח לְךָ בְּעַד עֲנָנֵי שְׁחָקִים
וְאוֹר נֹגַהּ מֵעַל לֶהָרִים וּגְבָעוֹת
אֲזַכֶּרְךָ, וְרוּחִי תְּרַחֵף לְמַטָּה בָּעֲמָקִים
אוּלָם רַגְלַי בְּמַסְמְרוֹת לָאֶבֶן נְטוּעוֹת

אוּלָם מִתְחַפֵּשׂ כּוֹזֵב
אִישׁ שֶׁקֶר וּבְלִיַּעַל
דֶּרֶךְ מוּסָר עוֹזֵב
בְּנַפְשׁוֹ יִמְעֹל מָעַל

וְאִם אָסִיר הַמַּסֵּכָה
וַאֲגַלֶּה מַצְפּוּנוֹתַי
תְּהַלְמֵנִי אֵימָה חֲשֵׁכָה
פֶּן לֹא תִפְנֶה לְבִכְיוֹתַי

הַאִם אוֹחִיל וַאֲקַוֶּה
וְנַפְשִׁי תָּשׁוּב לִדְמָמָה
אוֹ לִפְעוֹל אֲצַוֶּה
וְתַחְבּוּלוֹת אֶרְקָמָה ?

וְאִם שָׁוְא כָּל תִּקְוֹתַי
הֶבֶל כָּל תּוֹחֶלֶת
אָמוּר נוֹאָשׁ לְאַהֲבָתִי
גַּם הוּא כֶּסֶל וְאִוֶּלֶת

אִם אַחֲרִישׁ אוֹ אֲדַבֵּר
אֲבַקֵּשׁ אוֹ אָסִיר מִלֵּב
אַהֲבָה עַצְמוֹתַי תְּשַׁבֵּר
וְאִתִּי יָלִין הַכְּאֵב.

אל עמי

עַמִּי! עַמִּי! אֵיךְ דַּרְכְּךָ שִׁחַתָּ
שִׁמְךָ בַּגּוֹיִם לְשִׁמְצָה נָתַתָּ

כִּי אַךְ אַתֶּם לְבַדְּכֶם הוֹתַרְתֶּם לִי נֶאֱמָנִים
מִכָּל רֵעַי בְּאַהֲבָה אֵלַי נִגָּשִׁים.

רגשת נפש

שָׁם בַּגַּן חֲזִיתִיהָ
בֵּין שׁוֹשַׁנִּים הָלָכָה
אַךְ אַחַת רְאִיתִיהָ
אֶת נַפְשִׁי לָקָחָה

אֶסָּתֵר מִפָּנֶיהָ?
אוֹ עַל מְקוֹמִי אֶשָּׁאֵר?
הַאֶרְדּוֹף אַחֲרֶיהָ?
אוֹ בְּמִפְלָט אֶתְפָּאֵר?

מַשְׁלִיךְ נַפְשׁוֹ בְּרֶשֶׁת
אַךְ מֻכֶּה בְּשִׁגָּעוֹן
בְּיוֹם קְרָב יָרֵא מִגֶּשֶׁת
לֵב רַגָּז וְתִמָּהוֹן

הַאֶפְתַּח פִּי וּשְׂפָתַי
וּלְשׁוֹנִי תַּרְבֶּה תְּדַבֵּר
לְהַגִּיד לָהּ רִגְשׁוֹתַי
אֶת צִמְאוֹנִי לְשַׁבֵּר?

אוֹ תִּדְבַּק לְשׁוֹנִי לְחִכִּי
כְּאִלֵּם כְּעָנִי וְנֶגַע
אַחֲרִישׁ וְאֶבְלַע רֻקִּי
וְקוֹלִי בַּל יִשָּׁמַע?

אל האבד

בֶּן אָדָם אִם רַבּוּ תְּלָאוֹתֶיךָ
אַל תֹּאבַד תִּקְוָה מִפָּנֶיךָ
שָׂא עֵינֶיךָ אֶל אֵל בַּשָּׁמָיִם
מִשָּׁם עֵזֶר שֶׁפַע מְלֹא חָפְנָיִם

רָאִיתִי אֹבֵד בְּבֵיתוֹ אֵין לֶחֶם
סַבּוּהוּ צָרוֹת אַךְ צֵאתוֹ מֵרֶחֶם
מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב יַעֲבֹד בְּלִי הֶרֶף
וְאֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת לְהָבִיא לְבֵיתוֹ טֶרֶף

עָרוֹם וְיָחֵף יֵלֵךְ אֵין כְּסוּת בַּקָּרָה
בְּכָל עֵת וָרֶגַע לְמָדוֹן יִתְגָּרֶה
אִם יִשְׁכַּב לִישֹׁן הָרָעָב יְעוֹרְרֵהוּ
וְגַם אִם יֵרָדֵם הַקָּרָה תְּקִיצֵהוּ

בְּעָנְיוֹ לָשׂוּם קֵץ לְחַיָּיו גָּמַר אֹמֶר
לֹא יָדַע כִּי לֹא יִישָׁן הַשּׁוֹמֵר
אֶל הַנַּחַל יִפְנֶה לְבַצַּע מַעֲשֵׂהוּ
וְלִפְנֵי אֵל הִתְנַפֵּל וַיְבַקְשֵׁהוּ

מַלְכִּי וַאדֹנִי שָׂא לִפְשָׁעַי הַפַּעַם
אַל תִּשְׁפּוֹךְ עָלַי חֲרוֹן אַף וָזַעַם
אִם לְמַעַן עֲשׂוֹת כָּעֵת קֵץ לַחַיִּים
אֶעֱבֹר הַיּוֹם בָּאֵשׁ אוֹ בַמַּיִם

בַּיּוֹלֵדָה יִפְעֶה יִנְהֹם כַּשַּׁחַל
יִשָּׂא רַגְלָיו וִימַהֵר אֶל הַנַּחַל
עַל שְׂפָתוֹ בָּא לְפָנָיו יֵרָאֶה תְּמוּנָה
בֶּן אָדָם כָּמוֹהוּ גַּם בְּפִיו תְּלוּנָה

„הֲזֶה הָעָם בָּחַר לוֹ יָהּ יֹאמֵרוּ,
וְזֶה נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר בּוֹ יִתְפָּאֵרוּ"

גּוֹי אֲשֶׁר בֶּעָנָן בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים
עֲלֵיהֶם הוֹפִיעַ אֵל מִשְּׁחָקִים
וַאֲשֶׁר בְּמַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים יִתְהַלֵּל
וְאֵיךְ טָהוֹר יְטַמֵּא כָּל קֹדֶשׁ יְחַלֵּל?

מִמָּרוֹם שְׁלַח עָם לְהָפִיץ אוֹרָה
לְלַמֵּד לְעַמִּים חֻקּוֹת הַתּוֹרָה
וְהֵם לְבַדָּם בְּדַרְכָּהּ לֹא הָלָכוּ
אָחוֹר נָזֹרוּ מִצְוֹתֶיהָ שָׁכָחוּ

מִבֶּטֶן הִקְדִּישְׁךָ אֵל לְעָבְדֵהוּ
בְּכָל עֵת תַּבִּיט עָלֶיךָ עֵינֵהוּ
נוֹתֵן לַחְמְךָ מַיִם לֹא חָסַרְתָּ
אֲהֵבְךָ וְהִרְבְּךָ בְּעֵינָיו נִתְיַקַּרְתָּ

וְאַתָּה עֲזַבְתִּיו מִפָּנָיו בָּרַחְתָּ
אַחַר שְׁרִירוּת לִבְּךָ בְגָאוֹן הָלַכְתָּ
גַּם לֹא הֲשֵׁבוֹתָ אֶל לְבָבֶךָ
כִּי נָקָם יָשִׁיב עַל מַעֲלָלֶיךָ

יִקְרְבוּ יָבֹאוּ יְמֵי חֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה
תִּשְׁתֶּה קֻבַּעַת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה
הֲלֹא אָז תִּפָּתַחְנָה עֵינֶיךָ
תִּרְאֶה גַּם תָּבִין מַה מְּנָת חֶלְקֶךָ.

אוֹרוּ עֵינֵי עוֹמֵד עַל הַיְאֹר
יַהֲפוֹךְ פָּנָיו וְיֶעְתַּק מֵהַבּוֹר
צָדַקְתָּ יְדִידִי צָדַקְתָּ בִּדְבָרֶיךָ
לֹא אֶתְמַהְמַהּ עוֹד אֶשְׁמַע לְקוֹלֶךָ

אַשְׂבִּיעַ רְעֵבִים גַּם אַשְׁקֶה צְמֵאִים
לֹא אֶקְפּוֹץ יָדִי וְאַרְבֶּה לִי רֵעִים
לֵב דַּוָּי אֶחְבּוֹשׁ אֲרַפֵּא כָּל שֶׁבֶר
בַּנְּעִימִים אֶחְיֶה וְלֹא אֲבַקֵּשׁ קֶבֶר

גַּם אַתָּה לֹא תָמוּת אֲנִי אֲכַלְכְּלֶךָ
תֹּאכַל וְתִשְׂבַּע עָלַי כָּל מַחְסוֹרֶךָ
כִּי הֲלֹא אַתָּה מִמָּוֶת הִצַּלְתָּנִי
נִחְיֶה יַחַד כִּי לְאָח לְךָ נְתַתָּנִי

אַחַר דְּבָרָם אֲחוּזֵי יָד הָלְכוּ שְׁנֵיהֶם
עָזְבוּ הַנַּחַל שָׁבוּ אֶל בָּתֵּיהֶם
רַבּוֹת פְּעָלוּ אוֹר לָהֶם הוֹפִיעַ
חַסְדָּם וַאֲמִתָּם כָּל פֶּה הִשְׁמִיעַ

לֹא הָיָה עוֹד לָהֶם לְמַשָּׂא חַיֵּיהֶם
כִּי בִּרְכַּת כָּל אֹבֵד בָּא עֲלֵיהֶם
בֵּרְכָם יְיָ נָפַל חֶבְלָם בַּנְּעִימִים
וְגוֹרָלָם גּוֹרַל יְשָׁרִים וּתְמִימִים.

מַה לִּי לְאוֹצָרוֹת אִם נַפְשִׁי אֲבֵלָה:
הֶבֶל עָשְׁרִי כְּבִיבֵי חשֶׁךְ וַאֲפֵלָה
רַבִּים יְקַנְאוּ בִּי וְלִבִּי מִי יוֹדֵעַ
לֹא אָח לֹא אָחוֹת לֹא יְדִיד וָרֵעַ

אַף גַּם אִם לָשׂבַע אֹכַל לֶחֶם
אַךְ בְּגוֹרָלִי אֵין לוֹקֵחַ שֶׁכֶם
מַחֲלָצוֹת לְבַשְׁתִּי וְרוּחִי נְכֵאָה
לֹא אֶחְסַר כֹּל וְנַפְשִׁי יָגוֹן מְלֵאָה:

עֲרִירִי אָנֹכִי הוֹלֵךְ מַה לִּי לַחַיִּים
בַּנַּחַל הַזֶּה אֲרַקֵּד אֶצְלֹל בַּמַּיִם
כִּי חַיִּים כָּאֵלֶּה יִמְאַס גָּבֶר
בַּגַּלִּים פֹּה טוֹב לִי לִמְצוֹא קָבֶר"

יִשְׁמַע הָאֹבֵד בְּבִגְדוֹ יִתְפַּשֵׂהוּ
לְהָפִיק זְמָמוֹ בְּחָזְקָה יַעַצְרֵהוּ
,לֹא לְךָ בֶּן אָדָם לְבַקֵּשׁ הַמָּוֶת
יֵשׁ לְךָ כֹּל גּוֹרָלְךָ פֹּה לָשֶׁבֶת

רֵעִים תְּבַקֵּשׁ פָּרֹס לָרָעֵב לַחְמֶךָ
דֵּי הַעֲנִיקֵם יֵשׁ כֶּסֶף בְּיָדֶךָ
רַק עָלַי הָהּ! חַיַּי לְמַשָּׂא וּלְעֹל
מֵת אָנֹכִי בָּרָעָב בְּיָדִי אֵין כֹּל"

לְחֶשְׁבַת לַיִל נֶהְפַּךְ לִי אוֹר הַיּוֹם
לֹא פֹּה מְקוֹמִי כִּי אִם בְּעִמְקֵי הַתְּהוֹם:
אֶטְבַּע בַּמַּיִם אֶמְצָא מַרְגּוֹעַ
לֹא אֶרְעַב עוֹד אִם אֶתַּם לִגְוֹעַ

שָׁם בִּמְקוֹם אֶרְאֶה הַשָּׁמַיִם
גַּם שָׁם תִּנָּךְ אַתְּ יְפִי עֵינַיִם

אֲרֻכָּה הָאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ
אַךְ לָאֹהֵב קָצְרוּ מִדּוֹתֶיהָ
כִּי אַךְ שָׁם בִּמְקוֹם מִשְׁכַּן יְדִידָתוֹ
שָׁם עוֹלָמוֹ וְגַם שָׁם אַדְמָתוֹ.

הֶגְיוֹנֵי לִבִּי

חֶלְקֵנוּ פֹּה אַךְ יָגוֹן וַאֲנָחָה
צָרוֹת וּתְלָאוֹת מַכְאֹב וָכַעַס
עָרְבָה כָּל שִׂמְחָה לְאֵבֶל נֶהְפָּכָה
מָה אַחֲרִיתִי נַפְשִׁי אִוְּתָה לָדַעַת

לֹא נֵדַע לֹא נָבִין מַה תְּעוּדָתֵנוּ
עֵת תַּעֲזֹב גְּוִיָּתֵנוּ הַנְּשָׁמָה
לְאָן תֵּלֵךְ לְאָן תִּפְנֶה נִשְׁמָתֵנוּ
עֵת תִּשְׁכּוֹן הַגְּוִיָּה בָּאֲדָמָה

יָדַעְתִּי קְבָרִים לִי אַחַר רֹב תְּלָאוֹת
אֶגְוַע וְאָמוּת מֵרֹב לַחַץ וְצָרָה
אַךְ מַה גְּמוּלִי כִּי שָׁפַכְתִּי דְמָעוֹת
וּמַה שָּׂכָר לְרוּחִי הַנִּשְׁבָּרָה?

הַאִם אֵין יִתְרוֹן לְחָכְמָה וָדֵעָה
וְלֹא טוֹב אָנֹכִי מֵחַיָּה וּבְהֵמָה

הדמעות

אֲגֻדַּת פְּרָחִים עוֹמֶדֶת בְּצַלַּחַת
אֲשֶׁר זֶה מִקָּרוֹב מַרְאֶהָ כְּפֹרַחַת
וּבְיִפְעַת אֲהוּבָה רָאוּ עֵינֶיהָ
עַתָּה נָבְלָה וְיָבְשָׁה נָדַמּוּ פָּנֶיהָ

גַּם בְּלִבִּי הַנִּכְאָה שׁוֹשַׁנָּה עוֹמֶדֶת
זֹהַר יָפְיָהּ וַהֲדָרָהּ כְּבְיוֹם הֻלֶּדֶת
אַךְ לְדַאֲבוֹן לִבִּי זֶה כַּבִּיר לֹא חֲזִיתִיהָ
נִסְתְּרָה מִמֶּנִּי אַף גַּם לֹא מְצָאתִיהָ

כְּמוֹ לְהַשְׁקוֹת הַפְּרָחִים לְמַעַן יִרְטָבוּ
לַבְּקָרִים מַיִם חַיִּים קָרִים יִשְׁאָבוּ
כֵּן גַּם הַתְּמוּנָה בְּתוֹךְ לִבִּי לַבְּקָרִים
בִּדְמָעוֹת אַשְׁקֶה תִּתְכַּסֶּה בְּמֵי מָרִים

אַךְ הַפְּרָחִים אֻמְלְלוּ נִדְמוּ וְנָבֵלוּ
אֲבָל הַתְּמוּנָה פָּנֶיהָ לֹא נָפָלוּ
כִּי גְדוֹלִים וְנִפְלָאִים מֵימֵי הַדְּמָעוֹת
הֵמָּה מִמְּקוֹר אַהֲבָה וִידִידוּת נוֹבָעוֹת.

האוהב

גַּם אִם הָלְאָה מִמֵּךְ אַרְחִיק נְדוֹד
בְּכָל זֹאת קָרוֹב אֲנִי אֵלַיִךְ מְאֹד

וְאִם בְּכָל עֵבֶר תְּלָאוֹת רָאִיתִי
אָמַרְתִּי הֶרְגָּעָה וְדֹם לְבָבִי
אַחַר חֶשְׁכַת לַיִל אוֹר יוֹפִיעַ.
אוּלָם לַשָּׁוְא תּוֹחַלְתִּי נִכְזָבָה
חָלְפוּ יָמִים בֹּקֶר לֹא הִגִּיעַ
פָּשְׂתָה הַבַּהֶרֶת וְגַם נִצָּבָה.

אֵלִי

רַבּוֹת סָבַלְתִּי
גָּלוּי וְיָדוּעַ
אַךְ לֹא שָׁאַלְתִּי
לָמָּה וּמַדּוּעַ

גַּם בְּרִית כָּרַתִּי
עִם פִּי וּשְׂפָתַי
וְלִבִּי לֹא נָתַתִּי
לִשְׁאוֹל עַד מָתַי

הֵיטֵב יָדַעְתִּי
צֶדֶק מִשְׁפָּטֶיהָ
בְּטִיט טָבַעְתִּי
אֵיךְ אֶטָּהֵר לְפָנֶיךָ.

וּכְמוֹהֶם גּוֹרָלִי רִמָּה וְתוֹלֵעָה
אָז אוֹי לְנַפְשִׁי וּלְרוּחִי הַשֹּׁמֵמָה

אַךְ מַדּוּעַ נִסְתְּרוּ מֶנּוּ תַּעֲלֻמוֹת
בַּחֹשֶׁךְ נֵלֵךְ אֵין אֹמֶר וּדְבָרִים
מְסִבָּה נְסוּכָה וְעֵינֵינוּ עֲצוּמוֹת
נִסְתְּמוּ הַחַלּוֹנוֹת וְסֻגְּרוּ הַשְּׁעָרִים

כַּעִוְרִים הִנֵּנוּ וּבַחֹשֶׁךְ נְמַשֵּׁשׁ
עֵינֵינוּ לִרְאוֹת לַשָּׁוְא עָמָלוּ
נַחְנוּ בְּאוֹר הַיּוֹם כְּמוֹ בָאֹפֶל נְגַשֵּׁשׁ
טָמוּן כָּל נֶעְלָם נִסְתָּרוֹת לֹא יִגָּלוּ

אוּלָם דּוּמִי נַפְשִׁי נֶעְלָם לֹא תְבַקֵּשׁ
אַךְ יַשֵּׁר דַּרְכְּךָ אֶל מִשְׁפָּט לֹא יְסַלֵּף
שְׁמוֹר אַתָּה רַגְלְךָ וְדַרְכְּךָ לֹא תְעַקֵּשׁ
פְּעֻלָּתְךָ יְשַׁלֵּם מַשְׂכֻּרְתְּךָ לֹא יַחֲלִף

עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה לֹא תֶחְדַּל מִיַּחֵל
וְטֶרֶם תָּמוּת בָּאֲדָמָה תִּקָּבֵר
הָכֵן תַּעֲמֹד תּוֹחֶלֶת כְּחוֹמָה וָחֵיל
וְגַם עַל שְׂפַת קִבְרְךָ תִּקְוָה לֹא תִשָּׁבֵר.

התקוה

מִיּוֹם הִוָּלְדִי קַוֹּה קִוִּיתִי
בְּצָרָה אָמַרְתִּי יֵיטִיב מַצָּבִי

בְּקֶבֶר אֲשֶׁר כָּרוּ לוֹ יִקְבְּרֻהוּ
וְעַל קִבְרוֹ יָרִימוּ אֶבֶן לְנֵס

אוּלָם הַגִּידוּ לִי אִם בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים
אַתֶּם מִתְאַבְּלִים וְרוּחֲכֶם נִשְׁבָּרָה
אִם מִקֶּרֶב לֵב אֵבֶל אַתֶּם שָׂמִים
כִּי הַיּוֹם לָכֶם יוֹם תּוֹכֵחָה וְצָרָה

וְלָמָּה לֹא חַסְתֶּם עָלָיו עוֹדוֹ בַּחַיִּים
לָתֵת לַחְמוֹ בְּעִתּוֹ וּלְהַעֲנִיקֵהוּ
אֵין אִישׁ בָּכֶם הוֹשִׁיט לוֹ יָדַיִם
לְתָמְכוֹ לְסַעֲדוֹ עַל רַגְלָיו לְהַעֲמִידֵהוּ

וַהֲלֹא הוּא מֵת בְּרָעָב גָּוַע בַּצָּמָא
מִמַּכְאֹב וְצָרָה וְחֹסֶר כֹּל
בִּדְמִי יָמָיו לֻקַּח אֶל הָאֲדָמָה
וְאֵין חוֹלֶה עָלָיו אֵין מֵרִים קוֹל

אַךְ אַתֶּם הֲסִבּוֹתֶם הָרָע כִּי מֵת
עָרֹם וְיָחֵף הָלַךְ אֵין מְכַסֵּהוּ
וּמִבְּלִי יְכֹלֶת קֹר וְקֶרַח לָשֵׂאת
נָפַל לְמִשְׁכָּב וּמֵחָלְיוֹ מֵת וְאֵינֶנּוּ

מַה לָּכֶם הַיּוֹם כִּי תִבְכּוּ בִדְמָעוֹת
לְהֵרָאוֹת לָעַמִּים כִּי אַתֶּם טוֹבֵי לֵב
וְלִבְּכֶם עָרֵל, לְרֶגֶשׁ אֵין תּוֹצָאוֹת
אַךְ לְמִחוּץ יְדַעְתֶּם לֹא לַחֲבוֹשׁ הַכְּאֵב

שׁוּבוּ אֶל בָּתֵּיכֶם לַשָּׁוְא תְּשַׁקֵּרוּ
תִּבְכּוּ אַךְ לְמַעַן הַשֵּׂג כָּבוֹד וּפְאֵר

מספד שוא (נדפס בגן פרחים)

יָלַל בָּעִיר מִמִּסְפֵּד קִרְיָה הוֹמִיָּה
כָּל נֶפֶשׁ נַעֲנָה כָּל לֵב קָרוּעַ
כָּל עַפְעַף יִדְמַע כָּל עַיִן בּוֹכִיָּה
עַל כָּל פָּנִים יָגוֹן אֵבֶל יָצוּעַ

עַם רַב אַחַר מִטָּה שְׁחוֹרָה יֵלֵכוּ
אֵלֶּה בָּרֶגֶל וְאֵלֶּה בְּמַרְכָּבוֹת
כַּף אֶל כַּף יִסְפְּקוּ בְּפִיהֶם יְשַׁבֵּחוּ
קִינָה וּנְהִי יִשְׂאוּ אַלְפֵי רְבָבוֹת

עַל הַמִּטָּה יָזוֹרוּ צִיצִים וּפְרָחִים
עֲטָרוֹת שׁוֹשַׁנִּים לְכָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת
אוֹי וַאֲבוֹי יִשָּׁמַע מַר נֶאֱנָחִים
נִגְדְּעָה קַרְנֵנוּ נָפְלָה הָעֲטֶרֶת

אִישׁ חָכָם וְנָבוֹן לְעַמּוֹ הָיָה לְנֵס
בִּדְמִי יָמָיו הָלַךְ וְשִׁמְשׁוֹ בָּאָה
נִדְעַךְ הַנֵּר שִׁבְרֵנוּ מִי יוּכַל שְׂאֵת
קֹדֶר נִתְהַלֵּךְ בְּקִרְבֵּנוּ אַךְ זְוָעָה

כֵּן יְמָרְרוּ הַנְּעָרִים וְיִבְכּוּ הַזְּקֵנִים
עַד כִּי בְּאֵימָה אֶל שְׂדֵה בוֹכִים יִקְרָבוּ
מְקוֹם בֵּית עוֹלָמִים שׁוֹכְנֵי עָפָר יְשֵׁנִים
שָׁם קָטֹן וְגָדוֹל בִּמְנוּחָה יִשְׁכָּבוּ

שָׁם אֵבֶל כָּבֵד יַעֲשׂוּ וַיִּנַּשְּׂאֵהוּ
וּמֵעַל הַמִּטָּה יוֹרִידוּ הַמֵּת

לָהּ נָאוָה תְהִלָּה נֵזֶר וַעֲטָרָה
כִּי אֱלֹהִים יְרֵאָה מִצְוֹתָיו שָׁמְרָה.

משאלת לב

עוֹף כָּנָף נִשְׁרֵי שָׁמַיִם
בֹּאוּ רְדוּ אֵלַי מִמַּעַל
תְּנוּ לִי אֵבֶר וּכְנָפַיִם
אִתְּכֶם מְרוֹם שָׁמַיִם אַעַל

שָׁם נִשְׂמְחָה יַחַד בָּעֲרָפֶל
יַחַד עִם בְּרָקִים וּרְעָמִים
מַה לִּי לִשְׁכּוֹן פֹּה בַּשָּׁפֶל
בִּתְלָאוֹת לְבַלּוֹת הַיָּמִים

פֹּה יִבְכּוּ אָבוֹת וּבָנִים
פֹּה אֵבֶל יִלְבַּשׁ כָּל רוּחַ
קִבְּצָה פָּארוּר כָּל פָּנִים
פֹּה אַף כְּבַקֶּבֶר נָנוּחַ

רְדוּ אֵלַי נִשְׁרֵי שָׁמַיִם
עַל גַּבֵּיכֶם שְׂאוּ הַנְּשָׁמָה
מַהֲרוּ פִּרְשׂוּ כְּנָפַיִם
שְׂאוּהָ שָׁמַיְמָה שָׁמָּה

שָׁם בֵּין רִבְבוֹת כּוֹכָבִים
יַחַד עִם שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ

אַךְ עֵינֵי אֲנָשִׁים לֹא תְנַקֵּרוּ
דִּמְעוֹתֵיכֶם לֹא דְמָעוֹת רַק מֵי בְאֵר

אִם לִסְפּוֹד עֲלֵיכֶם מִסְפֵּד הֵרִימוּ
עַל נַפְשְׁכֶם כִּי מָעֲלָה מַעַל שְׂאוּ קִינָה
אִישׁ הֲרַגְתֶּם לְלִבְּכֶם תָּשִׂימוּ
צָפַן לֵב מִשֶּׂכֶל וְאֵין לָכֶם בִּינָה

לְבִבְכֶם הָאֶבֶן הַצִּיבוּ מַצֵּבָה
כָּל יַחֲלוֹף עָלָיו יִדּוֹם יֹאחֲזֵהוּ רֶתֶת
יֵדְעוּ כֻלָּם כִּי נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה
וְהָיָה לָעֵד כִּי מִיֶּדְכֶם מֵת הַמֵּת.

על מצבת קברת אשתי היקרה נ"ע

פֹּה אֵשֶׁת חַיִל נְדִבַת לֵב תָּנוּחַ
בֵּיתָהּ בְּכָל עֵת לַדַּכִּים הָיָה פָּתוּחַ
לְהַעֲנִיקָם דֵּי שָׂבְעָם תָּמִיד מַחְשְׁבוֹתֶיהָ
צְדָקָה וָחֶסֶד עָשְׂתָה כָּל יְמֵי חַיֶּיהָ

אִם לְיָתוֹם וְאַלְמָנָה לְעִתּוֹת בַּצָּרָה
בְּצָרָתָם לָהּ צָר גַּם רוּחָהּ נִשְׁבָּרָה
לְהָחִישׁ לָהֶם עֶזְרָה תַּחְבּוּלוֹת חָשָׁבָה
לֹא שָׁקְטָה עַד כִּי נַפְשָׁם לִמְנוּחָה שָׁבָה

לָרָעֵב פֵּרְשָׂה לֶחֶם לְצָמֵא מָיִם
לֶעָרוֹם לְבוּשׁ נָתְנָה לְיָחֵף נַעֲלַיִם

כַּעַס וּמַכְאֹבִים רַבּוֹת שָׂבָעְתָּ
לִמְצוֹא שָׁלוֹם וּמְנוּחָה לַשָּׁוְא יָגָעְתָּ

בֹּא עֲדֵי לִמְקוֹם מְנוּחָה אֲבִיאֶךָ
שָׁם אֶל נְאוֹת שֶׁקֶט אֶל קִבְרַת אֲבוֹתֶיךָ
שָׁם בְּאֵין מַחֲרִיד תִּשְׁכּוֹן שֶׁקֶט וְשַׁאֲנָן
עַל קִבְרְךָ מַצֵּבָה סְבִיבָהּ עֵץ רַעֲנָן

שָׁם תִּשְׁכַּב וְתִישַׁן אֵין מַשְׂבִּית מְנוּחָתֶךָ
שָׁם שָׁבַת נֹגֵשׂ קֵץ כַּעַסְךָ וְהַוָּתֶךָ
תֶּעֱרַב לְךָ שְׁנָתְךָ עַתָּה עֵת לָנוּחַ
הָשֵׁב לֶעָפָר עֲפָרוֹ וְלָאֵל הָרוּחַ

מָלֵאתִי יָמַי לֹא אֵחַר לָלֶכֶת
בִּשְׁאוֹל אֶמְצָא מְנוּחָה שָׁם אֶרֶץ מְבֹרֶכֶת
יִצְעֲרוּ בָּנַי לֹא אֶשְׁמַע שַׁוְעָתָם
יֵרְעוּ יַשְׁחִיתוּ לֹא אָבִין מַשְׁחָתָם

לֹא יַחֲרִידֵנִי אַרְיֵה לֹא זְאֵב עֶרֶב
לֹא אֶפְחַד קֶשֶׁת גַּם לֹא חֲנִית וְחֶרֶב
לֹא סוּפָה וּסְעָרָה לֹא שִׁבֹּלֶת מַיִם
לֹא מַחֲלָה לֹא קֶטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם

לֹא יִכְאַב לִי כַּעַס בָּנַי וּבְנוֹתַי
עָפָר אֶהְיֶה אֵין רֶגֶשׁ בַּעֲצָמוֹתַי
לֹא אֶרְעַב לַלֶּחֶם לֹא אֶצְמָא לַמָּיִם
לֹא אִירָא קֹר גַּם שֶׁמֶשׁ בַּצָּהֳרָיִם

לֹא אֶכְסֹף לַכֶּסֶף כָּבוֹד לֹא אֶתְאַוֶּה
קִנְאָה לֹא אֵדַע שְׁחוֹק לִי פָּקִיד וּמְצַוֶּה

הַנְּעִימִים וְהַנֶּאֱהָבִים
לְאֵל שַׁדַּי נְרַנֵּן נְשַׁבֵּחַ

תּוֹדָה וּתְהִלָּה נַשְׁמִיעַ
בְּשִׁבְתֵּנוּ שְׁקֵטִים וְשַׁאֲנַנִּים
שִׁירֵי זִמְרָה בְּקוֹל נָרִיעַ
יַחַד עִם שְׂרָפִים וְאוֹפַנִּים

עָפָר וָאֵפֶר מָאַסְתִּי
שָׂנֵאתִי אֶרֶץ וְיוֹשְׁבֶיהָ
מִי יִתְּנֵנִי מֶנָּה נַסְתִּי
בְּלִי שׁוּב עַד עוֹלָם אֵלֶיהָ.

טוֹב מְאֹד זֶה הַמָּוֶת

זֶה כַּבִּיר שָׁמַעְתִּי גַּם נַפְשִׁי יוֹדַעַת
כִּי לֹא תוֹעִיל תְּבוּנָה לֹא חָכְמָה וָדַעַת
בְּבֹא יוֹם פְּקֻדָּה אֶל מְקוֹמוֹ יָשׁוּב הָרוּחַ
וְעָפָר אֶל עָפָר יָשׁוּב בְּקֶבֶר יָנוּחַ

צְבָא לֶאֱנוֹשׁ לֹא יִחְיֶה לְעוֹלָמִים
כֹּחוֹ יַעַזְבֶנּוּ כִּי יָבֹא בַיָּמִים
אָז יִגְוַע וְיָמוּת בָּאֲדָמָה יִקָּבֵר
וְכָל תּוֹחֶלֶת וְתִקְוָה כָּעֵץ תִּשָּׁבֵר

גַּם אֵלַי מִמַּחֲבֹאָיו קוֹרֵא הַמָּוֶת
זָקַנְתָּ וְשַׁבְתָּ רַב לְךָ פֹּה לָשֶׁבֶת

לְהוֹכִיחַ בֶּן אָדָם בְּזַעַם אַפּוֹ
עַל פְּשָׁעָיו כִּי רַבּוּ וְעַל אָוֶן בְּכַפּוֹ

וּבְקוּם לַמִּשְׁפָּט אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
יִרְעֲשׁוּ הֶהָרִים יֶחֶרְדוּ הַגְּבָעוֹת
יִרְעַם הַיָּם הַגַּלִּים יִסְעָרוּ
יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת מֵימֵיהֶם יֶחְמָרוּ

צִבְאוֹת מַלְאָכִים בְּשׁוֹפָר יִתְקָעוּ
„מֵתִים הָקִיצוּ בְּקוֹל רַעַם יִקְרָאוּ
עוּרוּ יְשֵׁנִים הָקִיצוּ נִרְדָּמִים
מִבֶּטֶן אֶרֶץ צְאוּ הָעֲצָמִים"

מְאוֹרוֹת הַשָּׁמַיִם שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ
אֵשׁ יָפִיצוּ רָקִיעַ מִתְלַקֵּחַ
הַכּוֹכָבִים נַחֲלֵי אֵשׁ יִשְׁפֹּכוּ
אֵשׁ וְגָפְרִית מֵאוֹצָרָם יִדְרֹכוּ

וְרוּחַ אֱלֹהִים בְּחֹזֶק בָּם יָפִיחַ
לַהֲפוֹךְ תֵּבֵל לְאֵפֶר וָפִיחַ
כָּל הָאָרֶץ גַּחֶלֶת אַחַת בֹּעֵרָה
חָשׁ אֵל עֲתִידוֹת לְיוֹשְׁבֶיהָ מְהֵרָה

תִּרְגַּז הָאָרֶץ יִרְעֲשׁוּ הֶהָרִים
נִשְׁבְּרוּ מַצֵּבוֹת וְיִבָּקְעוּ הַקְּבָרִים
עֲצָמוֹת יְבֵשׁוֹת מֵעָפָר יִנָּעֲרוּ
מֵתִים אַלְפֵי רְבָבוֹת לָקוּם יְמַהֲרוּ

יְשֵׁנֵי עָפָר מִקִּבְרָם יֵצְאוּ
יִרְגְּזוּ יָחִילוּ פַּחַד מָלֵאוּ

לֹא אֵדַע כַּעַס עֶצֶב וּמַכְאוֹבִים
אַחַת לִי נְשִׁיקוֹת אוֹהֵב וּפִצְעֵי אוֹיְבִים

יִשְׂאוּ עָלַי קִינָה עַל כִּי אֲנִי מֵת
וַאֲנִי עֲלֵיהֶם כִּי עוֹדָם חַיִּים כָּעֵת
כִּי הֵם בְּהֵיכְלֵיהֶם חֶלְקָם בְּכִי וּדְמָעוֹת
וַאֲנִי בְּקִבְרִי שָׁלֵו לֹא אֵדַע תְּלָאוֹת

גַּם נִשְׁמָתִי מֵעָפָר כִּי תִתְנַעֵר
מִכָּל טֻמְאָה תִּטַּהֵר כָּל חֶלְאָה תְּבַעֵר
עַל כַּנְפֵי רוּחַ תָּעוּף תַּעֲלֶה שָׁמַיִם
עַל יְיָ תִּתְעַנַּג תֵּאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים

בֵּין כְּרוּבִים וּשְׂרָפִים בְּצֵל אֵל תִּתְלוֹנָן
שָׁם תִּרְאֶה נִפְלָאוֹת מַעֲשָׂיו תִּתְבּוֹנָן
יִגָּלוּ לָהּ תַּעֲלֻמוֹת פֹּה לֹא יָדָעָה
תִּשְׂמַח וְתָגֵל כִּי מִבֵּית כֶּלֶא יָצָאָה.

רחמי אל

עַל כֵּס אֵל בְּהֵיכַל קָדְשׁוֹ בִּמְעוֹנוֹ
יָשַׁב אֱלֹקִים בַּהֲדַר גְּאוֹנוֹ
כּוֹכְבֵי אוֹר נוֹצְצִים לְרֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת
וְסָבִיב עַל מִצְחוֹ שֶׁמֶשׁ זֵר תִּפְאֶרֶת

אֶל מַעֲלוֹת הַכִּסֵּא מֵאֵשׁ לֶהָבוֹת
לְמִשְׁפָּט יִקְרָא תֵבֵל בֹּחֵן לְבָבוֹת

כַּטּוֹב כַּחוֹטֵא בָּנַי הֵם שְׁנֵיהֶם,
כְּאָב עַל בָּנִים אֲרַחֵם עֲלֵיהֶם

אִם יִנָּחֲמוּ וְיָשׁוּבוּ מֵחַטָּאתָם
אֶפְנֶה אֲלֵיהֶם אֶשְׁמַע שַׁוְעָתָם
אֶזְכֹּר אֲבוֹתָם וּבְרִיתִי לֹא תֻפָר
אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וְחַטָּאתָם תְּכֻפָּר

בְּבֹא עִתָּם עַל בִּרְכַּי לָנוּחַ
תַּחַת כְּנָפַי כִּי יִשָּׂאֵם הָרוּחַ
לֹא אוֹסִיף לְהוֹכִיחָם עַל חַטָּאתָם
כִּי אֲהַבְתִּים וִיקָרָה לִי אַהֲבָתָם

אַחַר כֵּן בְּנַחַת וּבְנֹעַם פָּנִים
יַבִּיט אֵל עַל בְּרוּאָיו כְּאָב עַל בָּנִים
אֲשֶׁר בְּצַלְמוֹ וּדְמוּתוֹ נִבְרָאוּ
וִיצַוֶּה לְמַלְאָכָיו לִמְנוּחָה יוּבָאוּ

וְכֵן תַּם הַמִּשְׁפָּט וְנִשְׁלְמָה הַמְּלָאכָה
יִבְכּוּ הַמַּלְאָכִים וְהֵם יִשְׂאוּ בְרָכָה
כִּי אִם יוֹדֶה אָדָם עַל פְּשָׁעָיו יְרֻחָם
נִסְלַח לַעֲוֹנוֹ אִם יָשׁוּב וְנִחָם.

אל העשיר

מַה תִּתְגָּאֶה בֶּן אָדָם בְּעָשְׁרְךָ
הֲלֹא רֶגַע וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדֶךָ
תְּשַׁעֲשַׁע עִמּוֹ אַךְ יוֹם אוֹ יוֹמַיִם
יִתְהַלְּכוּ לָמוֹ יִמַּסּוּ כְּמוֹ מַיִם

אֲחוּזֵי יָד יֵלְכוּ לַמִּשְׁפָּט יִקְרָבוּ
כְּאַחִים וְרֵעִים אִישׁ אֶל אָחִיו יִקָּווּ;

שָׁוִים הֵם בְּעֶרְכָּם אֵין גָּדוֹל בֵּינֵיהֶם
לֹא רִקְמָה לֹא אַרְגָּמָן לִבוּשֵׁיהֶם
אֵין נוֹשֵׂא נֵזֶר עַל רֹאשׁוֹ עֲטָרָה
לֹא אוֹת כָּבוֹד עַל לִבּוֹ לְתִפְאָרָה

לֹא יֵרָאֶה זָקֵן לֹא רַךְ בַּשָּׁנִים
לֹא טוֹב מַרְאֶה לֹא רַע פָּנִים
לֹא אֲמְתַּחַת מְלֵאָה לֹא מְבֻלָּקָה
יַבְדִּיל אַךְ חַטָּאת בֵּין חֶסֶד וּצְדָקָה

חִיל וּרְעָדָה יֹאחֵזוּן כֻּלָּם יַחַד
אֵל כֵּם אֶל יִקְרָבוּ בְּאֵימָה וָפַחַד
לַמִּשְׁפָּט יִגְּשׁוּ פְּנֵיהֶם יֶחֱוָרוּ
אֵין נָקִי בָּהֶם מֵחַטֹּאתָם יְחַפָּרוּ

עַל פְּנֵיהֶם יִפְּלוּ בֶּרֶךְ יִכְרָעוּ
נִשְׁבַּר לִבָּם שׁוּב מִדַּרְכָּם נִשְׁבָּעוּ
יִרְבּוּ מִסְפֵּד וִילֵל אֵין קֵץ לִיגוֹנָם
עַל יָרֵךְ יִסְפְּקוּ יִנָּחֲמוּ עַל עֲוֹנָם

אָנָּא אֵל שַׁדַּי שׁוֹכֵן שָׁמַיִם
רַב סְלִיחוֹת אַתָּה אֶרֶךְ אַפַּיִם
סְלַח לְשָׁבֵי פֶשַׁע בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים
כַּפֵּר פְּשָׁעֵינוּ וְלֹא נֵצֵא נִכְלָמִים.

מִמְּרוֹם שֶׁבֶת אֵל רַחוּם יוֹצֵר כֹּל
קוֹל יִשָּׁמַע דְּמָמָה דַקָּה הַקּוֹל

אַךְ מַאֲכָל לְתוֹלַעַת
גַּם רָקָב בַּעֲצָמוֹתָי.

הנחמה

מָה רַבּוּ תְלָאוֹתַי
אֵין עֶזְרָה בַּצָּרָה
מְאֹד גָּדְלוּ מְצוּקוֹתַי
גַּם רוּחִי נִשְׁבָּרָה

רֶצַח בְּעַצְמוֹתַי
בְּקִרְבִּי אֵשׁ לֶהָבוֹת
הוֹי גַּלֵּי צָרוֹתַי
כְּמוֹ נֵד נִצָּבוֹת

גַּם בְּחֵיק אָח וָרֵעַ
לֹא אֶמְצָא הָרְוָחָה
שַׁאֲנָתִי שׁוֹמֵעַ
וְלֹא יַשְׁקִיט אֲנָחָה

עַל קִבְרַת הוֹרָתִי
אֶפּוֹל וְאַצִּיעַ
הִיא תִּשְׁמַע שַׁוְעָתִי
תְּפִלָּה לָאֵל תַּבִּיעַ

יִשְׁמַע יְיָ צְבָאוֹת
וְיָסִיר עִצְּבוֹנִי
יַעַבְרוּ הַתְּלָאוֹת
לְשָׂשׂוֹן יֵהָפֵךְ יְגוֹנִי

וְגַם אִם יִשָּׁאֲרוּ לָךְ וְיַאֲרִכוּ יְמֵיהֶם
מַה תּוֹעִיל בָּם מַה יִּתְרוֹן עַל יְדֵיהֶם
הֲלֹא תַעַזְבֵם כִּי תוּבַל לְבֵית עוֹלָמִים
תָּמוּת וְתִקָּבֵר אִם בָּאתָ בַּיָּמִים·

אֶל רֵעַ הוֹלֵךְ לִגְמוֹר לִמּוּדֵי חָכְמָה

עֲלֵה לְךָ רֵעִי הַר מְרוֹם הָרִים
אֶל הַר חָכְמָה הִסְתַּפֵּחַ
מִשָּׁם תִּלְעַג לְרוֹזְנִים וְשָׂרִים
פֶּרְיְךָ תִקְצוֹר בְּלֵב שָׂמֵחַ.

גּוֹרַל הָאָדָם

הוֹי חֶלְקִי וְגוֹרָלִי
אַךְ כַּעַס וְחֵמָה
וְאַחַר כָּל עֲמָלִי
לֹא טוֹב אֲנִי מִבְּהֵמָה

שָׁוְא כָּל חֲלוֹמוֹתַי
כָּל תִּקְוָה תִּשָּׁבֵר
אֶשְׁכַּב אֶל אֲבוֹתַי
וּבַקֶּבֶר אֶקָּבֵר

וְאַחַר עָמָל וָכַעַס
וְאַחַר כָּל עַצְבוֹתַי

הַתּוֹדָה

בַּצַּר לִי אֱלֹהִים כִּי נִשְׁבַּר הַלֵּב
גַּם אֲנוּשָׁה מַכָּתִי נֶעְכַּר הַכְּאֵב
פֶּצַע וְחַבּוּרָה מְלֵאתִי אֵין בִּי מְתוֹם
חָשַׁךְ שִׁמְשִׁי לְלַיְלָה נֶהְפַּךְ אוֹר הַיּוֹם

הִרְבֵּיתִי יְלֵל הַרְבֵּה בָּכֹה בָּכִיתִי
וְלַשָּׁוְא עֵזֶר וָיֶשַׁע מִמְּךָ קִוִּיתִי
כִּי רַבּוּ חֲטָאַי הִרְבֵּיתִי לִפְשׁוֹעַ
לָכֵן לְקוֹלִי לֹא אָבִיתָ לִשְׁמוֹעַ

שַׁבְתִּי מִדַּרְכִּי עַל יָרֵךְ סָפַקְתִּי
נִחַמְתִּי וּבְעֵדוֹתֶיךָ דָּבַקְתִּי
אַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ וּבְרֹב חֲסָדֶיךָ
בְּטוּבְךָ הֱשִׁיבוֹתָ מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ

מֵרַע נִמְלַטְתִּי מֵחֳלָיִי הִצַּלְתָּנִי
תַּם כָּל מַכְאֹב מִצָּרָה חִלַּצְתָּנִי
עַתָּה אֲנִי בְּכָל לֵב בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים
אוֹדֶה שִׁמְךָ לָנֶצַח וּלְעוֹלָמִים.

הַצִּפּוֹר

רְאֵה שָׁם מֵחֲרַכֵּי הָעֳפָאִים
מֵצִיץ צִפּוֹר מְאֹד נֶחְמָד וְנָעִים
עַל כָּל בְּנֵי אָדָם יָשִׂים עֵינֵהוּ
עַל כָּל עֲבֹדָתוֹ וְעַל כָּל מַעֲשֵׂהוּ

עוד אָשׁוּב לַאֲחוֹרַי
הָיִיתִי צָעִיר לְיָמִים
אֶחֱלוֹם חֲלוֹמוֹת נְעוּרַי
וְיִוָּתְרוּ לְעוֹלָמִים

אֶחֱזֶה תֵבֵל בַּהֲדָרָה
כְּמִקֶּדֶם רְאִיתִיהָ
בְּיָפְיָהּ וְזָהֳרָהּ
כְּמוֹ מֵאָז חֲזִיתִיהָ

רִגְשׁוֹת יְמֵי נְעוּרִים
זֶה כַּמָּה נִרְדָּמוּ
יֵצְאוּ מִבֵּית אֲסוּרִים
יָקִיצוּ מִשְּׁנָתָם נָמוּ

גַּם כִּנּוֹר וָנֵבֶל
יֵרְדוּ מֵעַל עֲרָבִים
יִתַּמּוּ יְמֵי אֵבֶל
וְיִתְפַּזְּרוּ הֶעָבִים .

האדם (בא סבל וילך)

בָּא בִּבְכִי שָׁפַךְ רֹב דְּמָעוֹת
בִּהְיוֹתוֹ סָבַל רֹב תְּלָאוֹת
שָׂבֵעַ כַּעַס רֹגֶז וְיָמִים
הָלַךְ לִמְנוּחַת עוֹלָמִים
בְּהָלְכוֹ לִשְׁכַּב עִם אֲבוֹתָיו
סָפוּ תַמּוּ כָּל עַצְּבוֹתָיו .

תִּדְבַּק לְשׁוֹנְךָ לְחִכְּךָ נָחָשׁ אַכְזָרִי
לָמָּה תַּשְׁקֵנִי רַעַל תֹּאכַל חֲצִי בְשָׂרִי ?

לֹא יָבִין תֵּבֵל לֹא יִשְׁמַע קוֹלְךָ
שִׁגָּעוֹן הַיּוֹם לֶכֶת בְּעִקְּבוֹתֶיךָ
אֶת כָּל מַרְבֶּה רֶגֶשׁ יָבוּזוּ בַּשַּׁעַר
מְשֻׁגָּע אִישׁ הָרוּחַ אַךְ כְּסִיל וָבַעַר

נָחָשׁ אַכְזָרִי ! מַדּוּעַ מֵאֵשׁ זֹאת
בּוֹעֶרֶת כַּתַּנּוּר וּכְאֵשׁ לֶהָבוֹת
מַדּוּעַ לֹא אוּכַל לְהַצִּית דַּבְּרוֹת אֵשׁ
לְהַטִּים כְּחוֹחַ וְקוֹץ וּכְעֵץ יָבֵשׁ ?

וּלְהַשְׁלִיכָם כְּמוֹ חֲזִיזֵי אֵשׁ וּרְעָמִים
תְּבִינֵם תֵּבֵל וּתְקַבְּלֵם בְּלֵב תָּמִים ?
אַךְ לֹא ! בִּדְמָמָה אֲכַלְכֵּל הַתּוֹלַעַת
וְאֵיךְ כַּפַּטִּישׁ תַּכֶּה אָזְנִי שׁוֹמַעַת

מִי יִתֵּן וְיָכֹלְתִּי מֵחֵיקִי לְהַסִּיעֵךְ
וְעַל רָעָתֵךְ בְּמִשְׁפָּט לַהֲבִיאֵךְ
עַל כִּי הִשְׁקִיתַנִי כּוֹס הַתַּרְעֵלָה
ואוֹר יוֹם הָפַכְתְּ לִי לְחֹשֶׁךְ וַאֲפֵלָה

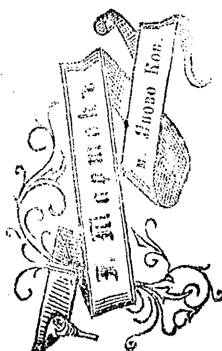
אַךְ לֹא אֲכַחֵד כִּי גַם צָרַי הִשְׁקִיתַנִי
מְחַצְתַּנִי אַךְ גַּם מִפְּצָעַי רְפָאתַנִי
קוֹץ מַכְאֹב הָיִתְ לִי גָּלוּי וְיָדוּעַ
אַךְ לֹא נֶעְלַם לְעִתִּים מַלְאָךְ מוֹשִׁיעַ .

לֹא יָבִין אֶת זֹאת וּמְאֹד יִשְׁתּוֹמֵם
כִּי הָאָדָם כָּל הַיּוֹם מַחֲשָׁבוֹת זוֹמֵם
וְלֹא מָצָא אַף הֶחָכָם מִכֻּלָּם
לַעֲלוֹת אֶל הָאֹשֶׁר אַיֵּה הַסֻּלָּם

בִּמְקוֹם לֹא הָיְתָה מְבַקֵּשׁ הַהַצְלָחָה
וַיְחַפְּשׂוּהָ בִּמְקוֹם רַגְלָהּ לֹא דָרְכָה
אֲבָל לֹא יָדַע כִּי הִיא בְּלֵב תָּנוּחַ
שָׁם מוֹשָׁבָהּ שָׁם חֲרוּתָה עֲלֵי לוּחַ

לַשָּׁוְא כָּל הַיּוֹם יַעֲבֹד בְּזֵעַת אַפּוֹ
כִּי הֶבֶל וָרִיק כָּל יְגִיעַ כַּפּוֹ
יְבַלֶּה יָמָיו אַךְ בְּיָגוֹן וַאֲנָחָה
וְלֹא זוֹ הַדֶּרֶךְ מוֹבִילָה אֶל הַצְלָחָה
:

בְּמַצָּה וְרִיב חֶלְקַת אֲחֵיהֶם יוֹצִיאוּ
בְּעָרְמָה בְּשֹׁד וְחָמָס לַחְמָם הֵבִיאוּ
יְעֵפִים וִיגֵעִים בְּיָגוֹן יֵרְדוּ שְׁאוֹל
יִישְׁנוּ שְׁנָתָם וּשְׁמָם יְקֻלַּל מִכֹּל

אָכֵן מֵחֲרַכֵּי הֶעֳפָאִים
צִפּוֹר יַשְׁמִיעַ זֶמֶר מְאֹד נְעִים
וְיוֹכִיחַ לָאָדָם בְּשׁוּבָה וָנַחַת
אַךְ מוּסָר מִי יֹאבֶה הַיּוֹם לָקַחַת ?

דום לבי

דֹּם לִבִּי דֹּם אַתְּ תּוֹלַעַת מְמָאֶרֶת
עֲמֹד מֵהִתְנוֹעֵעַ לַשָּׁוְא לְשׁוֹנְךָ מְדַבֶּרֶת

רָאָה נִפְלָאוֹת אֲבוֹתָיו לֹא רָאוּם
מַעֲשִׂים גְּדוֹלִים וְנִפְלָאִים כֹּל יְדָעוּם
אֲבָל אֶל שְׁמֵי אַרְצוֹ נַפְשׁוֹ נִכְסָפָה
אֶל עֵבֶר אַדְמָתוֹ עֵינוֹ נִשְׁקָפָה
אֲשֶׁר מִמִּבְחַר קִבְרוֹת אֲבוֹתָיו שָׁמָּה
לָקַח עִמּוֹ הַמְּלֹא כַּף אֲדָמָה

וְכַאֲשֶׁר נִתְּקוּ חוּטֵי חַיֵּי הַהֵלֶךְ
לָקַח נִשְׁמָתוֹ הַמָּוֶת וַיֵּלֶךְ
וְתַם כָּל מַכְאוֹב נָס יָגוֹן וַאֲנָחָה
וְאַדְמַת נֵכָר בְּחֵיקָהּ אוֹתוֹ לָקָחָה
קָבְרוּ אוֹתוֹ שָׁם בֵּין הָאֶזְרָחִים
בָּכוּ עָלָיו כֻּלָּם מַר נֶאֱנָחִים
אַךְ מֵאַרְצוֹ מִבֵּיתוֹ אֵין אִישׁ שָׁמָּה
בִּלְתִּי אֲשֶׁר הֵבִיא מְלֹא כַף אֲדָמָה.

בלחם

שָׁם בֶּהָרִים כֹּה הָיָה דְּבָרִי
הַאִם לֹא יֵצַר לְךָ הֲרָרִי
לָכֶת לַעֲזוֹב בֵּית אֲבוֹתֶיךָ
אֶת מְקוֹם שַׁעֲשׁוּעֵי יַלְדוּתֶךָ

מְקוֹם נְאוֹת דֶּשֶׁא יְעָרוֹת נוֹרָאוֹת
נַחֲלֵי מַיִם הָרִים וּגְבָעוֹת
אֲנִי אֶשְׁאָלְךָ הָשֵׁב עַל דְּבָרִי
הַאִם לֹא יֵצַר לְךָ הֲרָרִי?

מְלֹא כַף אדמה

הוּא יַעֲזֹב אַרְצוֹ אֶרֶץ מוֹלֶדֶת
אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת יְמַהֵר לָרֶדֶת
בֵּין עַם נָכְרִי לִסְבּוֹל צָרוֹת נוֹרָאוֹת
לְהָבִיא בְּרֶזֶל נַפְשׁוֹ בַּרְזֶל הַתְּלָאוֹת
יַשְׁלִיךְ הוֹרָיו אוֹהֵב בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים
יַשְׁלִיךְ כָּל חֵילוֹ גַּם שָׂדוֹת וּכְרָמִים
יַעֲזֹב נְאוֹת דֶּשֶׁא גַּם גָּדִישׁ וְקָמָה
יִקַּח עִמּוֹ רַק מְלֹא כַף אֲדָמָה

בְּלֶכְתּוֹ לְהִפָּרֵד מִבֵּית אֲבוֹתָיו
מַר יִבְכֶּה כְּמַעְיָן יִזְּלוּ דִמְעוֹתָיו
וַיִּשָּׂא עַיִן אֶל אֵל מְרַחֵם עַל בְּרוּאָיו
כִּי יֵצֶר לוֹ לַעֲזוֹב חֶמְדַּת שַׁעֲשׁוּעָיו
לְעָזְבֵם לָלֶכֶת אֶל אֶרֶץ נָכְרִיָּה
יָפֶג לִבּוֹ · בְּקִרְבּוֹ שַׁמָּה וּשְׁאִיָּה .
אוּלָם אַךְ בְּאַחַת נַפְשׁוֹ נִחָמָה
כִּי לָקַח עִמּוֹ מְלֹא כַף אֲדָמָה

סוּעָה וָסַעַר עַל רֹאשׁוֹ חָלָפוּ
רְגָשׁוֹת חֲדָשׁוֹת בְּנַפְשׁוֹ בָּאוּ וְעָפוּ
וּבְרֹב שַׂרְעַפָּיו מְאֹד נִשְׁבַּר הַלֵּב
יֶהֱמוּ כִלְיוֹתָיו כִּי גָדוֹל הַכְּאֵב ,
וְאִם לְעִתִּים הֵאִירוּ עֶשְׁתֹּנוֹתָיו
זָרְחָה שֶׁמֶשׁ תִּקְוָה סָרוּ יְלָלוֹתָיו
אַךְ כְּאֶבֶן וּכְנֵטֶל חוֹל בְּחֵיקוֹ שָׁמָּה
יִכְבַּד עָלָיו הַמְּלֹא כַף אֲדָמָה

עָבַר בַּנְּהָרוֹת עָבַר בַּיַּמִּים
הָלַךְ בַּיַּבָּשָׁה עָבַר בָּאֲגַמִּים

הֶרְרִי אֶת רֹאשׁוֹ יָנִיעַ
הוֹי חֶלְקִי וְגוֹרָלִי יַבִּיעַ,
צַר לִי הוֹרִי צַר לִי הָעַלְמָה
אַךְ מַה לַּעֲשׂוֹת בְּלִי לְבוּשׁ וְשַׂלְמָה?

בְּרָעָב נָמוּת כֻּלָּנוּ יַחַד
לֹא יִשָּׁאֵר מִמֶּנּוּ אַף אֶחָד
לָכֵן נִלְחָץ אֲנִי לָלֶכֶת
בַּלֶּחֶם אֶל אֶרֶץ מְבֹרֶכֶת

הוֹי אֵיךְ תְּסַמֵּר שַׂעֲרַת בְּשָׂרִי
בִּרְאוֹתִי כִּי הוֹלֵךְ הֶרְרִי
וְאַךְ אַחַת יַבִּיט יָמִין וּשְׂמֹאל
וּבִלְתִּי הַחֶרְמֵשׁ בְּיָדוֹ אֵין כֹּל

הוֹי צַר לִי עָלֶיךָ הֶרְרִי
צַר לִי תְּסַמֵּר שַׂעֲרַת בְּשָׂרִי.

לַמְנַצֵּחַ עַל מוּת

לָמָּה אֲנַחְנוּ עֲמֵלִים כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ
הֲלֹא רַק לִרְדּוֹף וְלֹא לְהַשִּׂיג חֶלְקֵנוּ
מִבֹּקֶר עַד עֶרֶב אָנוּ נִכְסָפִים
וְטֶרֶם נְקַבֵּל הֲלֹא אָנוּ נֶאֱסָפִים

כָּל הַיּוֹם לִבֵּנוּ חוֹרֵשׁ מַחֲשָׁבוֹת
אֲבָל אֱלֹהִים לְחֶפְצוֹ יַטֶּה הַלְּבָבוֹת
נַחְנוּ נַמְתִּיק סוֹד עֵצָה בְּלִבֵּנוּ
וַעֲצַת אֵל תָּקוּם וְתוּפַר עֲצָתֵנוּ

הַהֲדָרִי יֵלֵךְ לְמַסָּעוֹת
בִּכְנַף בִּגְדוֹ יִמְחֶה דְמָעוֹת
„נִלְחַץ אָנֹכִי לָלֶכֶת
בַּלֶּחֶם אֶל אֶרֶץ מְבֹרֶכֶת״

הֲדָרִי ! שׁוּב נָא לְאָהֳלֶךָ
הֲלֹא שָׁם נִשְׁאֲרוּ זְקֵנֶיךָ
תַּעַזְבֵם ? כֶּסֶף אֵין בְּכִיסָם
וּמִי יוֹדֵעַ מָה אַחֲרִיתָם

הֲדָרִי בִּבְכִי יִתֵּן קוֹלוֹ
נִשְׁקָף עַל יְמִינוֹ וּשְׂמֹאלוֹ
הָאָח ! מִי יוֹדֵעַ מְנָת כּוֹסָם
וְאוּלַי לֹא אָשׁוּב עוֹד לִרְאוֹתָם

וְאוּלַי בְּאֵין לֶחֶם וָמַיִם
יָמוּתוּ מִנִּקְיוֹן שִׁנַּיִם ,
אַךְ נִלְחָץ אָנֹכִי לָלֶכֶת
בַּלֶּחֶם אֶל אֶרֶץ מְבֹרֶכֶת

שִׂים נָא אֶל לִבְּךָ הֲדָרִי
הַעִידוֹתִי בְךָ שְׁמַע דְּבָרִי
שָׁם בַּגִּבְעָה עֵינְךָ צוֹפִיָּה
אֵיךְ הָעַלְמָה מַר בּוֹכִיָּה

עָגְמָה נַפְשָׁהּ לְךָ נִכְסָפָה
תַּעַזְבֶנָּה ? רַע לָהּ נִשְׁקָפָה
לָכֵן אִתָּנוּ פֹּה הִשָּׁאֵר
תִּשְׂמְחֶנָּה וּפָנֶיהָ תְּאֵר

פִּתְאֹום קוֹל דּוֹפֵק אָזְנִי שׁוֹמַעַת
מַה זֶּה הַקּוֹל נַפְשִׁי אוֹתָהּ לָדַעַת
מִי זֶה יָבֹא מִמְּקוֹמִי לְהַרְגִּיזֵנִי
לְהַשְׁבִּית מְנוּחָתִי וּלְהַחֲרִידֵנִי

עַל צִירָהּ תִּסֹּב הַדֶּלֶת בְּרַעַם
וְהִנֵּה הַמָּוֶת בְּיָדוֹ כְּלֵי זַעַם
מֵעֵינָיו שְׁבִיבֵי אֵשׁ נוֹרָא מַרְאֵהוּ
הָלְאָה יִדְרֹךְ רוֹם נָשָׂא יָדֵהוּ

מְחָרֶדֶת לֵב כֹּה דִּבַּרְתִּי דְּבָרַי
„מַה לְּךָ מָוֶת מַה לְּךָ פֹּה אַכְזָרִי
הֲלֹא אַךְ רֶגַע לְהִתְעַנֵּג הֶחְלוֹתִי
וּמַדּוּעַ זֶה תְּמַהֵר לְהַשְׁבִּית אוֹתִי ?

אַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עָשִׂיתִי מְלַאכְתִּי
גַּם בַּלַּיְלָה גַּם בַּיּוֹם לֹא נַחְתִּי
מַדּוּעַ מִמְּנוּחָתִי תַּפְרִיעֵנִי
וְרֶגַע אֶחָד לְהִתְעַנֵּג בַּל תִּתְּנֵנִי"

„אֶת אֵשֶׁת חֵיקֵךְ אֲנִי בָא לָקַחַת
אֶת נָוֶה אִשָּׁה אֶל שְׁאוֹל מִתַּחַת
וְנִשְׁמָתָהּ אֶל אֵל שָׁמַיִם תַּעַל
כֵּן צִוָּה לִי אֵלִי אֵל מִמַּעַל"

לָאֵל הִתְחַנַּנְתִּי בִּלְתִּי תֵת בָּהּ לִנְגּוֹעַ
אַךְ לַשָּׁוְא קוֹלִי לֹא אָבָה שְׁמוֹעַ
לְקָחָהּ הַמָּוֶת וַיֵּלֶךְ לְמַסָּעוֹת
וְלִי הִשְׁאִיר מַכְאֹב צָרוֹת נוֹרָאוֹת.

כְּמוֹ הַנּוֹסְעִים אֶל אַרְצוֹת מֶרְחַקִּים
לָבֹא אֶל הַמַּטָּרָה הֵם מְחַכִּים
יַאֲרִיכוּ נַפְשָׁם יִשְׂאוּ עֹל סִבְלָם
בְּבֹאָם שָׁמָּה וְהִנֵּה הֶבֶל עֲמָלָם

כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ הַתִּקְוָה תְּתַעֲנוּ
נְקַוֶּה תָּמִיד כִּי יֵיטִיב מַצָּבֵנוּ
בְּבֹא יְמֵי זִקְנָה נָבִין הָאִוֶּלֶת
כִּי שָׁוְא כָּל תִּקְוָה שָׁוְא כָּל תּוֹחֶלֶת

גַּם אֲנִי בִּנְעוּרַי לַקְּרָב עָמַדְתִּי
שָׂרִיתִי כַּאֲרִיֵה פַּחַד לֹא פָּחַדְתִּי
רַבּוֹת עָבְרוּ עָלַי צָרוֹת וּתְלָאוֹת
מִבְּשָׂרִי נָזַל דָּם מֵעֵינַי דְּמָעוֹת

גַּם גָּדְלוּ עַצְּבוֹתַי מְאֹד נַעֲנֵיתִי
מֵרֹב עֲבֹדָה שַׁחוֹתִי וְנַעֲוֵיתִי
לֹא הֲלִינוֹתִי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתִי
אִם לֹא עַתָּה אֲבָל לְעֵת זִקְנָתִי

וְהִנֵּה נָא זָקַנְתִּי בָּאתִי בַיָּמִים
אָמַרְתִּי הִנֵּה שָׁלְמוּ יְמֵי הַדָּמִים
בְּשַׁלְוָה אֶשְׁכּוֹן וְאֶתְעַנַּג בִּמְעוֹנָתִי
שֶׁגַּל לִימִינִי אֵין מַשְׂבִּית מְנוּחָתִי

קֵץ כָּל הַתְּלָאוֹת קֵץ כָּל עַצֶּבֶת
אַחֲרֵי בִּלְתִּי עֵת בִּמְנוּחָה לָשֶׁבֶת
לִשְׂמוֹחַ אֶת אִשְׁתִּי חֵלֶק לָקָחָה
בְּכָל מִלְחָמוֹת בְּכָל יָגוֹן וַאֲנָחָה

בְּשִׂמְחָתִי וִיגוֹנִי לֹא תִקְחִי שֶׁכֶם
וְלֹא תֵשְׁבִי עוֹד אִתִּי לֶאֱכָל לֶחֶם
בָּדָד אֵשֵׁב פִּתִּי אֶטְבּוֹל בִּדְמָעוֹת
וְרַעֲבוֹנִי אַשְׁקִיט בְּצָרוֹת וּתְלָאוֹת

כְּקוֹל מַיִם רַבִּים יִרְעַשׁ תְּהוֹם לְבָבִי
תִּדַּד שְׁנָתִי בַּלַּיְלָה עַל מִשְׁכָּבִי
רַעֲיוֹנוֹת מַבְהִילוֹת יַחֲרִידוּנִי
אַף רֶגַע אֶחָד לִישׁוֹן בַּל יִתְּנוּנִי

וְאִם לִרְגָעִים אֶסְגּוֹר עַפְעַפֵּי עֵינַי
תְּמוּנַת אֲהוּבָתִי אֶרְאֶה וּתְשַׂמְּחֵנִי
אוֹשִׁיט כַּפַּי אֵלֶיהָ וְאֵינֶנָּה
מִקִּבְרָהּ לֹא תֵצֵא לֹא אֶמְצָאֶנָּה

אַחַת אֲהוּבָתִי לִמְנוּחָה הָלָכָה
לֹא תָשׁוּב עוֹד, שִׂמְחָה לְאֵבֶל נֶהְפָּכָה
אוֹתִי עָזְבָה בְּחֵיק אֲדָמָה שׁוֹכֶבֶת
וַאֲנִי בָּדָד כְּצִפּוֹר עַל גַּג יוֹשֶׁבֶת

רָחֲפוּ עַצְמוֹתַי אֵלֵךְ בְּלֹא כֹחַ
סָר מַרְגּוֹעַ לֹא אֶמְצָא מָנוֹחַ
רַע וּמַר גּוֹרָלִי וּמְנָת כּוֹסִי
נָקְמָה נַפְשִׁי בְּחַיַּי טוֹב לִי מוֹתִי

נִגְדְּעָה קַרְנִי נָפְלָה הָעֲטֶרֶת
פָּנָה הוֹדִי הָלְכָה הַתִּפְאֶרֶת
שִׁמְשִׁי בָּאָה וַאֲפֵלָה בְּאֳהָלִי
לִסְפּוֹד חֶלְקִי וְלִבְכּוֹת פָּעֳלִי

שָׁבְתָה מְנוּחָתִי לֹא אֵדַע מַרְגּוֹעַ
מֵאֵין הֲפוּגוֹת עֵינִי תִּדְמַע דָּמוֹעַ
נְהִי וִילֵל אַשְׁמִיעַ אֶסְפּוֹק כַּפַּיִם
קֹדֵר אֶתְהַלֵּךְ שַׂק עַל מָתְנַיִם

בְּלִבִּי תִּבְעַר אֵשׁ לֶהָבָה בְּעַצְמוֹתַי
וְעַפְעַפַּי יִזְּלוּ דְּמָעוֹת כָּל יְמוֹתַי
לֹא יְכַבּוּ דְמָעוֹת הָאֵשׁ לֶהָבָה
וְלֹא יַהֲפוֹךְ הָאֵשׁ הַדְּמָעוֹת לֶחָרָבָה

אֵשׁ כַּפִּיד תּוּקַד בְּלִי הֶרֶף בִּלְבָבִי
לְקוֹל בּוֹכִים נֶהְפַּךְ כִּנּוֹרִי וְעוּגָבִי
מֵעֵינַי מֵאֵין הֲפוּגוֹת יִזְּלוּ דְמָעוֹת
וּמִשַּׁאֲגָתִי יֶחֶרְדוּ הָרִים וּגְבָעוֹת

בָּדָד אֵשֵׁב אֵין אִתִּי רַעְיָתִי
גַּלְמוּד נִשְׁאַרְתִּי הָלְכָה אֲהוּבָתִי
בְּבֵיתִי חֹשֶׁךְ אָהֳלִי שַׁמָּה וּשְׁמָמָה
כִּי אֲהוּבַת נַפְשִׁי תִּשְׁכּוֹן בָּאֲדָמָה

אֲנוּשָׁה מַכָּתִי גָּדוֹל כַּיָּם שִׁבְרִי
אָפְסָה תוֹחֶלֶת תִּקְוָתִי וְשִׂבְרִי
רַעְיָתִי אֵינֶנָּה אֶת מִי אַמְתִּיק סוֹד
מִי יִשָּׂא בְּשִׂיחִי אִם אַתְּ אֵינֵךְ עוֹד ?

עַל עֶרֶשׂ דְּוָי מִי יִסְעָדֵנִי
יִמְעֲדוּ קַרְסֻלַּי מִי יְקִימֵנִי
מִי יָבִין צִירַי מִי יַהֲפוֹךְ מִשְׁכָּבִי
אִם לֻקְּחָה מִמֶּנִּי חֶדְוַת לְבָבִי ?

עָפָר עַל רֹאשִׁי בְּלִבִּי עַצֶּבֶת
וְעֵינַי נְשׂוּאוֹת אֶל מְגַבִּיהִי לָשָׁבֶת
לָמָּה זֶה הֲרֵעֹתָ לִּי כָּכָה
וְאַיֵּה בְּרִיתְךָ וְאַיֵּה הַהַבְטָחָה ?

הֲלֹא בְּכָל נַפְשָׁהּ מִצְוֹתֶיךָ שָׁמָרָה
לֹא אֵחֲרָה לְשַׁלֵּם אֲשֶׁר נָדָרָה
אֵם הָיְתָה לְיָתוֹם אָחוֹת לְאַלְמָנָה
לְחוֹנֵן דַּלִּים בְּכָל רֶגַע מוּכָנָה

וּמַדּוּעַ מֵאֶרֶץ חַיִּים נִדָּחָה
וּבְלֹא עִתָּהּ לַקֶּבֶר הָלָכָה
לוּ חָיְתָה עוֹד, מִתֵּבֵל לֹא נֶעְתָּקָה
וְעָשְׂתָה עוֹד הַיּוֹם חֶסֶד וּצְדָקָה

מִשְׁפָּטִים לֹא אֲדַבֵּר כִּי צָדַקְתָּ
אַךְ הֲלֹא בְּסֵפֶר קָדְשְׁךָ חָקַקְתָּ
כִּי עוֹבְדֶיךָ יָחֹקּוּ לְחַיִּים וּבְרָכָה
וְהִיא הֶחֱזִיקָה בָּךְ בְּדַרְכְּךָ הָלָכָה

יָדַעְתִּי כִּי צֶדֶק מִשְׁפָּטֶיךָ
צַדִּיק אַתָּה מִי יִצְדַּק לְפָנֶיךָ
לָכֵן לְמַכּוֹתְךָ נָתַתִּי אֶת גֵּוִי
אַךְ יֹשֶׁר הַמִּשְׁפָּט לֹא יַקְטִין כְּאֵבִי

סִפְדוּ אִתִּי דַּלִּים יְתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת
הַשְׁמִיעוּ קוֹל צְעָקָה בָּנִים וּבָנוֹת
קוֹנְנוּ וְהֵילִילוּ כִּי מֵתָה אִמְּכֶם
אִם תִּפְּלוּ הַיּוֹם מִי יְקִימְכֶם

בַּבֹּקֶר אֵילִיל בָּעֶרֶב אַרְבֶּה בֶּכִי
אֶחְשׁוֹב מַחֲשָׁבוֹת אוּלַי עוֹד תֶּחִי
אַךְ אַבִּיט מִסָּבִיב אָבִין מְשׁוּגָתִי
וְכִי לְעוֹלָם לֹא תָשׁוּב אֲהוּבָתִי

אֵין מִסְפָּר לְמַכְאוֹבַי אֵין קֵץ לְדַוָּתִי
אַךְ לָשֵׂאת וְלִסְבּוֹל בַּתֵּבֵל בָּאתִי
לִרְווֹת מַמְרוֹרִים וְלִשְׂבּוֹעַ תְּלָאוֹת
לִהְיוֹת מַאֲכָלֵי כַּעַס וְשִׁקּוּי דְּמָעוֹת

לֶעָפָר אֵשֵׁב וּבֶעָפָר אֶתְפַּלֵּשׁ
אֶת יְלָלוֹתַי אֶשְׁנֶה וַאֲשַׁלֵּשׁ
עָרְבָה שִׂמְחָה תַּחְתֶּיהָ יָגוֹן וְתוּגָה
לִסְפּוֹד חֶלְקִי וְלִבְכּוֹת מֵאֵין הֲפוּגָה

מֵעֵת הָלְכָה רַעְיָתִי בַּתֵּבֵל מָאַסְתִּי
כָּל מְגַמָּתִי מִי יִתֵּן מָנָה נַסְתִּי
מֵחַיִּים כָּאֵלֶּה טוֹב לִי הַמָּוֶת
וְלִהְיוֹת שָׁם בִּמְקוֹם אִשְׁתִּי שׁוֹכֶבֶת

אֶזְכּוֹר יְמֵי קֶדֶם לִימִינִי יָשָׁבָה
בְּעֵין כָּל רֹאֶיהָ כְּעֵץ שָׁתוּל נֶחְשָׁבָה
כִּי עַל שֻׁלְחָנִי סָבִיב לָהּ בָּנֶיהָ
וַתְּהִי כָּעֵץ תְּשַׁלַּח יוֹנְקוֹתֶיהָ

הֲלֹא אָז לֹא עָלָה לִי עַל הַדַּעַת
כִּי תִהְיֶה מַאֲכָל רִמָּה וְתוֹלַעַת
וְכִי יִפּוֹל הָעֵץ שָׁרְשׁוֹ יַסִּיעַ
וְהִיא בַּקֶּבֶר עַל הָאָרֶץ תַּצִּיעַ

בְּעֶצְבוֹן רוּחוֹ זֶמֶר נָעִים יַשְׁמִיעַ
אַךְ אֵין מֵבִין דְּבָרוֹ בְּזֶמֶר יַבִּיעַ
יָשִׁיר יִפְעַת הַגַּיְא וִיקְרַת הַצְּלָלִים
נֹעַם הַדְּשָׁאִים וְיֹפִי הַשִּׁבֳּלִים

אֲשֶׁר שָׁם רָאָה אוֹר אִמּוֹ יְלָדַתְהוּ
שָׁם עַל בְּרֵכָה גָּדַל וְשָׁם גְּמָלַתְהוּ
שָׁם לַהֲקוֹת צִפֳּרִים שָׁרוּ שִׁירוֹתָם
מִבֵּין הָעֳפָאִים הִשְׁמִיעוּ מַנְגִּינוֹתָם

יָשִׁיר שִׁירַת הַשֶּׁמֶשׁ וְהַכּוֹכָבִים
תְּכֵלֶת הַשָּׁמַיִם וּמְרוּצַת הֶעָבִים
נֹגַהּ הַיָּרֵחַ שָׁם בַּשָּׁמַיִם
יִפְעַת הָאֲגַמִּים וְנַחֲלֵי מָיִם

גַּם יָשִׁיר מִשּׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים
מִקּוֹל רְעָמִים חֲזִיזִים וּבְרָקִים
מִזֵּיתִים וּכְרָמִים מְפִיצֵי אוֹרָה
וּמֵאַהֲבָתָהּ הַזַּכָּה וְהַטְּהוֹרָה

מֵעֹמֶק לֵב תְּאֻנַּח דַּרְכָּה נִסְתָּרָה
לֹא מִשִּׂמְחָה תָּשִׁיר רַק מִיָּגוֹן וְצָרָה
כִּי שָׁוְא עֵזֶר וְתִקְוָה מִבְּנֵי אָדָם
אֲשֶׁר לִבָּם לֵב אֶבֶן וְרַק רַע בְּיָדָם

לַשָּׁוְא עַל אַרְבַּע קִירוֹת בֵּית הַסֹּהַר
לַבְּקָרִים יִתְלוּ פְּרָחִים לִפְאֵר וָזֹהַר
הֲלֹא אַף כֹּל מַאֲכָל אֲשֶׁר לָהּ יָבִיאוּ
לֹא תֹאכַל וְיָשָׁן מִפְּנֵי חָדָשׁ יוֹצִיאוּ

מַר נְקוֹנֵן יַחַד כִּי גָדוֹל הַשֶּׁבֶר
אֵשֶׁת חַיִל כִּי תִרְבַּץ בַּקֶּבֶר
יָד פֵּרְשָׂה לְעֲנִי אַשְׁפַּתּוֹת תְּחַבֵּק
וְיִקְרַת רוּחַ בֶּעָפָר וָאֵפֶר תִּתְאַבֵּק

אַל תָּאִיצוּ לְנַחֲמֵנִי אַחַי וְרֵעַי
מְאֹד נִשְׁבַּר לִבִּי וְיֶהֱמוּ מֵעַי
נִדְעַךְ נֵרִי וְאוֹרִי שִׁמְשִׁי בָּאָה
נָפְלָה עֲטֶרֶת קַרְנִי נִגְדָּעָה

זָקַנְתִּי וְשַׂבְתִּי יָמַי מִלֵּאתִי
מִצָּרוֹת וּתְלָאוֹת עֵדֶן לֹא נִקִּיתִי
זֶה גּוֹרַל הָאָדָם מִשְׁפַּט גָּבֶר
לָשֵׂאת וְלִסְבּוֹל עַד כִּי יֵרֵד קָבֶר

הַצִּפּוֹר בַּכְּלוּב

צִפּוֹר מַנְעִים זְמִירוֹת בַּכְּלוּב יוֹשֶׁבֶת
צַר לָהּ הַמָּקוֹם וְחֹשֶׁךְ כְּבְשַׁעֲרֵי מָוֶת
בְּרֹאשָׁהּ רִבְבוֹת חֶזְיוֹנוֹת יַעֲבוֹרוּ
רְגָשׁוֹת נִרְדָּמוֹת מִשְּׁנָתָם יֵעוֹרוּ

תִּזְכּוֹר יְמֵי קֶדֶם יְמֵי חֹפֶשׁ וּדְרוֹר
לֹא הָיְתָה כְּלוּאָה בַּחֹשֶׁךְ סְבִיבָהּ אוֹר
וּבְקוֹל זִמְרָה אֲשֶׁר כָּל לֵב יְשַׂמֵּחַ
רִקְּמַת כְּאֶבוֹ יֶאֱרוֹג הַמְנַצֵּחַ

לְבָדָד יֵשֵׁב אֵין אִישׁ עִמּוֹ לֹא אָח לֹא אָחוֹת
לֹא אִשָּׁה וְלֹא בָּנִים לֹא עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת
לִפְנֵי שֵׁשׁ שָׁנִים בְּנוֹ יְחִידִי הוּא יַעַזְרֵהוּ
אַךְ פִּתְאוֹם נֶעֱלַם מִמֶּנּוּ וְלֹא נוֹדַע אַיֵּהוּ

רָפוּ יָדָיו אַךְ עוֹד עוֹמֵד הוּא עַל מִשְׁמַרְתּוֹ
הַבֹּקֶר אוֹר יֵצֵא לָצוּד דָּגִים בְּמִכְמַרְתּוֹ
רָאָה אֱלֹהִים אֶת עָנְיוֹ וַיְשַׁלַּח לוֹ בִּרְכָתוֹ
אֲבָל לִשְׂבֹּעַ לַחְמוֹ וְהוֹתִיר עוֹד מֵאֲרוּחָתוֹ

וַיּוּכַל בְּיוֹם הַשַּׁבָּת לִשְׁבֹּת בִּמְנוּחָה
כִּי עוֹד בְּיוֹם אֶתְמוֹל הֵכִין לוֹ הָאֲרוּחָה
שָׂמַח בְּחֶלְקוֹ יוֹדֶה לָאֵל בְּצֵאתוֹ וּבְשׁוּבוֹ
עַל כִּי רַבּוּ נִפְלְאוֹתָיו וְגֹדֶל חַסְדּוֹ וְטוּבוֹ

אַךְ פִּתְאוֹם כָּל שִׂמְחָתוֹ לְאֵבֶל נֶהְפָּכָה
וְתַחַת שָׂשׂוֹן אָסוֹן וְתַחַת חֶדְוָה אֲנָחָה
יָצָא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו וַיִּסְעַר בְּרֹגֶז וָרַעַם
כָּמוֹהוּ לֹא רָאָה הַדַּיָּג בִּלְתִּי הַפַּעַם

מֵימֵי הַיָּם יִרְעֲשׁוּ יִסְעֲרוּ קֶצֶף עַל פְּנֵיהֶם
הַתְּהוֹמוֹת יִתְגָּעֲשׁוּ בְּשָׁאוֹן יֶהֱמוּ גַּלֵּיהֶם
גֶּשֶׁם נִתַּךְ אַרְצָה יַבְרִקוּ בְּרָקִים וּרְעָמִים
חוּצָה לָצֵאת לֹא יָכוֹל הַזָּקֵן שִׁבְעַת יָמִים

אֶפֶס כָּל אֹכֶל מִבֵּיתוֹ כָּלוּ הַדָּגִים
רֵיקִים כָּל הַכֵּלִים בְּאֵין מַאֲכָל מוּצָנִים
שְׁנֵי יָמִים וְלֵילוֹת יִרְעַב הַזָּקֵן בְּלִי לֶחֶם
וַיְקַלֵּל יוֹם הִוָּלְדוֹ יוֹם צֵאתוֹ מֵרֶחֶם

בְּכָל עֵת וָרֶגַע תִּבְכֶּה עַל גּוֹרָלָהּ
תַּרְבֶּה יְלֵל עַל שִׁבְרָהּ וְעַל עֲמָלָהּ
וְהָאֲנָשִׁים שׁוֹמְעִים נְעִים זְמִירוֹתֶיהָ
וְאֵין מֵבִין הַשֶּׁבֶר טָמוּן בְּשִׁירוֹתֶיהָ

יְהַלְלוּ הַשִּׁירִים וַעֲלֵיהֶם יִתְפַּלָּאוּ
וּבְהַשֶּׁקֶט וּמְנוּחָה יִרְבּוּ יִשְׁמָעוּ
וְהֵם לֹא יָבִינוּ נַפְשָׁהּ הָעֲצֶבֶת
וְכִי בְנַחֲלֵי שִׁירוֹתֶיהָ שׁוֹחֶה הַמָּוֶת

וְכִי לֹא תַעֲצֹר כֹּחַ צִפּוֹר שָׁמַיִם
בְּחָשְׁכַת הַכֶּלֶא לְהִשָּׁאֵר בַּחַיִּים
וְכֵן בִּכְלוֹתָהּ לָשִׁיר יְפֵי שִׁירֶיהָ
כֹּחָהּ עֲזָבָהּ וַתָּמָת בַּחֲבָלֶיהָ.

הדיג

לִפְנֵי רַבּוֹת בַּשָּׁנִים חַי דַּיָּג זָקֵן וָדָל
לֹא יָרַד לוֹ הַמָּן בַּלַּיְלָה בְּרֶדֶת הַטָּל
מֵעוֹנִי וְחֹסֶר כֹּל עֵינוֹ לַמָּרוֹם צוֹפִיָּה
כִּי בְיָדוֹ אֵין כֹּל בִּלְתִּי מִכְמֹרֶת וָאֳנִיָּה

וּבִלְעָדָם הָיָה מֵת בָּרָעָב וּבַצָּמָא
כִּי מוֹשָׁבוֹ אֶרֶץ תַּלְאוּבֹת מִדְבַּר שְׁמָמָה
שָׁם עַל חוֹף הַיָּם מוֹשָׁבוֹ שָׁם נָטַע אָהֳלוֹ
לְהַשְׁלִיךְ בַּיָּם מִכְמַרְתּוֹ זֶה חֶלְקוֹ וְגוֹרָלוֹ

אַל יֵצַר לְךָ וְאַל תֹּאבַד תִּקְוָה מִפָּנֶיךָ
הַבֵּט עַל הַזְּבוּב הַקָּטֹן כִּכְפִיר לְנֶגְדֶּךָ
בָּאֶבֶן מוֹשָׁבוֹ קַרְנֵי שֶׁמֶשׁ שָׁם לֹא יֶחְדָּרוּ
שָׁם לֶחֶם אַיִן וּמַיִם לִשְׁתּוֹת יֶחְסָרוּ

בְּכָל זֹאת לֹא יֶחְסַר כֹּל וְשָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ בַּחַיִּים
לַחְמוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ מֵאֵל שׁוֹכֵן שָׁמַיִם
לָכֵן בְּטַח גַּם אַתָּה עָלָיו וְלֹא יַעַזְבֶךָּ
שְׁפֹךְ שִׂיחַ לְפָנָיו בִּתְפִלָּה וְהוּא יִשְׁמָעֶךָּ

כְּכַלּוֹתוֹ לְדַבֵּר שָׁב אֶל אֵל רָם עַל כָּל רָמִים
מַר נֶאֱנַח הַזָּקֵן וְהִרְבָּה תְּפִלָּה בְּלֵב תָּמִים
בָּכֹה רַב בָּכִי וַיַּקְשֵׁב יְיָ אֶת קוֹל דְּבָרוֹ
בְּבֹאוֹ אֶל בֵּיתוֹ בְּנוֹ יְחִידוֹ נוֹפֵל עַל צַוָּארוֹ.

האמת נעדרת

כֹּזֵב כָּל אָדָם בְּלֵב וָלֵב יְדַבֵּרוּ
אַךְ שֶׁקֶר בְּפִיהֶם יְכַחֲשׁוּ וִישַׁקֵּרוּ
הַשֶּׁקֶר לְרֹאשָׁם עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת
בְּעִקְּבוֹתָיו יֵלֵכוּ וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִישׁ אָחִיו יוֹנֶה בְּמִשְׁקָל וּמֹאזְנַיִם
כַּסְפָּם סִיגִים סָבְאָם מָהוּל בַּמַּיִם
אֵיפָתָם רָזוֹן מִדָּתָם עֹבֶרֶת
אֵין אֱמוּנָה כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אוּלָם אַחַר גֶּשֶׁם שֶׁמֶשׁ בְּיָפְיָהּ תּוֹפִיעַ
וְאַחַר הָרַעַשׁ שֶׁקֶט וּדְמָמָה תַּצִּיעַ
מְעַט מְעַט הַשָּׁאוֹן יִשְׁבּוֹת שָׁקְטָה הַסְּעָרָה
יִסָּכְרוּ הַמַּעְיָנוֹת וְהַמְּהוּמָה עָבָרָה

עַתָּה אֵין מַעֲצוֹר לָלֶכֶת אֶל חוֹף הַיָּם
אֶל מְקוֹם מִכְמֹרֶת הַדַּיָּג וָאֳנִיָּה שָׁם
אַךְ בְּבוֹאוֹ אֶל הַחוֹף רוּחוֹ וְנַפְשׁוֹ תְּהִימֶנָּה
כִּי לַשָּׁוְא תִּקְוָתוֹ הָאֳנִיָּה אֵינֶנָּה

מֵאַיִן יָבֹא לַחְמוֹ מַר יִבְכֶּה, לְנֶגְדּוֹ מָוֶת
כַּף אֶל כַּף יִסְפּוֹק מֵרֹב יָגוֹן וְעַצֶּבֶת
אוֹי לִי יִקְרָא אוֹי לַאֲסוֹנִי לְשִׁבְרִי וּלְפִידִי
כֹּחִי עֲזָבַנִי לַחְמִי לֻקַּח וְאֵין בְּנִי יְחִידִי

נִשְׁאַר לִי רַק שִׁבְרוֹן לִבִּי וְרוּחִי הַנִּכְאָה
אַךְ יָגוֹן וְצָרָה וְנַפְשִׁי הָרְעֵבָה וְהַצְּמֵאָה
לֻקַּח מֶנִּי כֹּל בִּלְתִּי נַפְשִׁי הָעֲצֶבֶת
נִשְׁאֲרָה אַךְ הַתִּקְוָה כִּי לֹא יְאַחֵר הַמָּוֶת

תָּפוּשׂ בִּמְצוּלוֹת רַעְיוֹנוֹת יַבִּיט יָמִין וּשְׂמֹאל
יִרְאֶה מִמֶּרְחָק אֶבֶן קְטַנָּה מְאֹד טְמוּנָה בְּחוֹל
בְּלִי רְצוֹנוֹ יִדְחַק אֶל מְקוֹמָהּ וִירִימֶהָ
וְרַק אַךְ אַחַת יִתְהַפֶּכֶנָּה בְּיָדוֹ הָלְאָה יִזְרְקֶהָ

וּבְנָפְלָהּ עַל הָאָרֶץ תִּבָּקַע לִשְׁנַיִם
וּמִתּוֹכָהּ יֵצֵא זְבוּב קָטָן בַּעַל כְּנָפַיִם
סָר לִרְאוֹת וּמַלְאַךְ אֱלֹהִים לְנֶגְדּוֹ הוֹפִיעַ
בְּקוֹל עָרֵב וְנָעִים כֹּה דְּבָרוֹ אֵלָיו יַבִּיעַ

אִשָּׁה לָקַחְתָּ בִּלְבָבְךָ תְּאַהֲבֶהָ
אָמַרְתָּ לְאַחֵר לֹא תִתֵּן דּוֹדֶיהָ
לִשְׁלֹשָׁה יְרָחִים יָלְדָה בֵּן הַסּוֹרֶרֶת
בֹּגֵדָה הִיא כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

שָׁם בַּעַל אִשָּׁה אֵשֶׁת רֵעוֹ מְחַבֵּק
בּוֹעֵר הוּא כְּתַנּוּר בַּעֲפָרָה מִתְאַבֵּק
אָחוֹת הִיא יְדַבֵּר כֵּן גַּם הִיא אוֹמֶרֶת
שָׁוְא יְדַבֵּרוּ כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִשָּׁה לָקַחְתָּ לְמַעַן כַּסְפָּהּ וּזְהָבָהּ
לֹא דָרַשְׁתָּ הֵיטֵב מַה בִּלְבָבָהּ
פִּתְאוֹם נוֹדַעְתָּ כִּי הִיא עוֹכֶרֶת
בְּיָדָהּ אֵין כֹּל וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִשָּׁה תִקַּח אַהּ לְמַעַן רְכוּשׁ הוֹרֶיהָ
שֶׁקֶר לְךָ הַחֵן הֶבֶל יְפִי עֵינֶיהָ
וְאֵיךְ תִּשָּׁבַע לָהּ כִּי לֹא תֶאֱהַב אַחֶרֶת
וַהֲלֹא שֶׁקֶר בְּפִיךָ וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תִּפְגֹּשׁ בַּדַּל יִבְכֶּה בְּבֵיתוֹ אֵין לֶחֶם
עָרוֹם וְיָחֵף הוּא כְּמוֹ צֵאתוֹ מֵרֶחֶם
בְּמוֹתוֹ תִמְצָא בְּבֵיתוֹ זָהָב בַּמַּחְתֶּרֶת
וְהוּא אַךְ רִמָּךְ וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

וְאֶבְיוֹנֵי עַמְּךָ כִּי יָבֹאוּ לְבַקֶּשְׁךָ
לַעֲשׂוֹת חֶסֶד לִפְרוֹס לָהֶם לַחְמֶךָ
„אֵין אִישִׁי בְּבֵיתוֹ" תַּגִּיד הַגְּבֶרֶת
שֶׁקֶר בְּפִיהָ וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִישׁ מִרְמָה יָפִיחַ כְּזָבִים דּוֹבֵר שְׁקָרִים
יַגְבִּיהַּ עוּף יַעֲלֶה אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים
תַּשְׂכִּיל וְתַצְלִיחַ אַךְ נֶפֶשׁ עוֹכֶרֶת
אַךְ הִיא תְּרוֹמֵם כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

לְהוֹלְכֵי תֹם לְיָשָׁר הוֹלֵךְ מוֹרָה הָרֶשֶׁת
גַּם לִתְמִימֵי דֶרֶךְ נְכוֹנָה הַקֶּשֶׁת
וְרִשְׁעֵי אֶרֶץ יִפְרְחוּ כְּגֶפֶן אַדֶּרֶת
וַיַּעֲשׂוּ חַיִל כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אַךְ מַגִּיד מֵישָׁרִים יֻשְׁפַּל לָאָרֶץ
אֲבָל לְשׁוֹן מִרְמָה תָּרוּם וְתִפְרֹץ פָּרֶץ
תֻּשְׁפַּל הַצְּדָקָה הָרִשְׁעָה גֹּבֶרֶת
יִגְדַּל הַשֶּׁקֶר וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִם תִּפְגַּע בַּעֲמִיתְךָ וְתִשְׁאָלֵהוּ
אֵי מְקוֹם פְּלוֹנִי וְהוּא יָדַעְתִּי יְדָעֵהוּ
שׁוֹלָל יוֹלִיכְךָ לְשׁוֹנוֹ שָׁוְא מְדַבֶּרֶת
כָּזָב בְּפִיו כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תֹּעִים בַּדֶּרֶךְ אִם יִפְגָּשׁוּךָ
אִם לְהֵימִין אוֹ לְהַשְׂמִיל יִשְׁאָלוּךָ
וְאַתָּה מַשְׁגֶּה הָעִוֵּר וְהָעִוֶּרֶת
הַגֵּד אִם לֹא כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

מְנוֹרַת כֶּסֶף תִּקְנֶה אֵצֶל הַצּוֹרֵף
כֶּסֶף מָלֵא תְּשַׁלֵּם וְתִפְנֶה לוֹ עֹרֶף
תָּבֹא אֶל בֵּיתְךָ וְהִנֵּה בְּדִיל וְעוֹפֶרֶת
הוֹנָה אוֹתְךָ כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִישׁ יָשָׁר אַתָּה תִּתְהַלֵּל לִפְנֵי כֹּל
וְכַנָּחָשׁ תַּשִּׁיךְ לְהַרְבּוֹת כֶּסֶף כַּחוֹל
תִּמְחַץ וְתַכְאִב כְּצָרַעַת מַמְאֶרֶת
הַגֵּד אִם לֹא כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִם אִשְׁתְּךָ מֵתָה בִּדְמִי יָמֶיהָ
מַר תִּבְכֶּה מִבְּלִי לְהִנָּחֵם עָלֶיהָ
וְאַךְ יַחְלְפוּ יְמֵי אֵבֶל תִּקַּח אַחֶרֶת
הַגֵּד אִם לֹא כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תִּמְכּוֹר לְרֵעֲ דְּבָרִים יִמַּדּוּ בַּמִּדָּה
בְּבוֹאוֹ לְבֵיתוֹ יִשְׁתּוֹמֵם וְהִיא לוֹ לְחִידָה
בִּרְאוֹתוֹ כִּי לְכָל אַמָּה תֶּחְסַר זֶרֶת
עָכַרְתָּ אוֹתוֹ וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תְּכַבֵּד אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת בְּשֶׁבַח וְהַלֵּל
וּבַעֲבוֹדָה וּמְלָאכָה אוֹתוֹ תְּחַלֵּל
וְאִם לָבַשְׁתָּ בּוֹ כַּחֲלָצוֹת וְאַדֶּרֶת
שַׁבָּת חִלַּלְתָּ וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

בְּרֵעֲךָ כְּנַפְשְׁךָ אַתָּה בּוֹטֵחַ
לְשַׁלֵּם נִשְׁיְךָ כֶּסֶף אַתָּה שׁוֹלֵחַ
וְהוּא יַעַנְךָ אֲקַיֵּם דִּבְרֵי הָאִגֶּרֶת
וְיָשִׂים אֶל כֶּלְיוֹ, וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִם עֵדָה תוֹכִיחַ עַל רֹב פְּשָׁעֶיהָ
הִיא לֹא תִתְוַדֶּה עַל רוֹעַ מַעֲלָלֶיהָ
נֶגְדְּךָ עוֹד פִּיהָ לִבְלִי חֹק פּוֹעֶרֶת
וּתְחַסֶּדְךָ, כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

בְּגַאֲוָה יִתְהַלֵּךְ אִישׁ לָבוּשׁ מַחֲלָצוֹת
עַל אֶצְבְּעוֹתָיו טַבָּעוֹת מִכָּל אֲרָצוֹת
יְקַנְאוּ בוֹ אֶחָיו הַקִּנְאָה בֹּעֶרֶת
וְהוּא אַךְ דַּל הוּא וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תִּבְנֶה בַּיִת לְמַעַן הַרְאוֹת עָשְׁרֶךָ
וְלָמָּה זֶה נוֹשִׁים בָּאִים אֶל בֵּיתֶךָ
וְאִם כֶּסֶף תִּלְוֶה אַיֵּה הַתִּפְאֶרֶת
אַךְ אֶבְיוֹן אַתָּה וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אֶל בֵּית אֱלֹהִים תֵּלֵךְ לִשְׁפּוֹךְ שִׂיחַ
תִּתְכַּסֶּה בְּצִיצִת תְּפִלִּין תָּנִיחַ
וְלָמָּה תִתְבּוֹנֵן עַל בְּתוּלָה עוֹבֶרֶת
תּוֹעֵבָה הִיא וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תַּעֲבֹד לָאֵל אִם יִמָּצֵא אֲסָמֶיךָ
סוּר מֶנִּי תֹּאמַר אִם תֹּאבַד הוֹנֶךָ
תָּמִיד כְּבוֹדוֹ תִּבְחַר אֱמוּנָה אַחֶרֶת
שׁוֹלָל תֵּלֵךְ כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תַּגִּיד לְאָחִיךָ אֲהַבְתּוֹ כְּנַפְשֶׁךָ
אַךְ לֹא בֶאֱמֶת תַּחְשׁוֹב כֵּן בְּמַדָּעֶךָ
יִשְׁאַל נָא מִפִּיךָ אַךְ הַנּוֹתֶרֶת
תְּגָרְשֵׁהוּ, כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תִּתְחַסֵּד וְלַצַּדִּיק תָּשִׂים פְּעָמֶיךָ
אַךְ מִי זֹאת הָאִשָּׁה תִּרְדֹּף אַחֲרֶיךָ
אֲשֶׁר לְקַבֵּל מִמְּךָ שְׂכָרָהּ שׁוֹמֶרֶת
אַךְ עִוֵּר אַתָּה וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

תַּאֲמִין בְּרֶגַע, נֶאֱמָן הוּא בְּבֵיתֶךָ
לֹא תַחְשֹׂךְ מֶנּוּ כֹּל בִּלְתִּי אִשְׁתֶּךָ
וְאִשְׁתְּךָ רָאָה עִמּוֹ בְּחֶדֶר מְסֻגֶּרֶת
כִּי אֵין אֱמוּנָה וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

וּמִי יַחְפּוֹץ הַיּוֹם הָאֱמֶת לִשְׁמוֹעַ
אַךְ כְּדָוָה נֶחְשָׁבָה לְדַל וְשׁוֹעַ
כִּכְלִי אֵין חֵפֶץ כְּצָרַעַת מַמְאֶרֶת
הַשֶּׁקֶר יִמְשׁוֹל וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

הַגֵּד נָא לְאָדָם הַיּוֹם חַטָּאתוֹ
מְהֵרָה יָעִיר עָלֶיךָ אַפּוֹ וַחֲמָתוֹ
קִנְאָתוֹ עָלֶיךָ כָּאֵשׁ בּוֹעֶרֶת
יְכַחֵשׁ פְּשָׁעָיו כִּי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אַךְ אִם בְּחֵלֶק שְׂפָתֶיךָ תַּחֲנִיפֶנּוּ
פִּשְׁעוֹ תְּכַסֶּה וּבְפִיךָ תְּהַלְלֶנּוּ
כָּבוֹד יַנְחִילְךָ עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת
כִּי שֶׁקֶר מְבַקְשִׁים וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת.

הָאָסִיר

עָנִי אֲנִי וְנֶגַע בַּבּוֹר שָׂמוּנִי
בְּכַבְלֵי בַרְזֶל וּבְזִקִּים אֲסָרוּנִי
מִכֹּבֶד הַמַּשָּׂא רַגְלַי בְּצָקָה
הָלוֹךְ לֹא אוּכַל רַגְלִי לָאָרֶץ דָּבֵקָה

לְמַעַן יֹשֶׁר לְבָבְךָ וְצִדְקוֹתֶיךָ
סְלִיחָה תְּבַקֵּשׁ בְּעַד עַמְּךָ וְנַחֲלָתֶךָ
הֲזֹאת יָשְׁרְךָ כִּי מְצָאוּךָ בַּמַּחְתֶּרֶת ?
תְּעַוֵּר עֵינַיִם וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אַחַר עֲבֹדָה וּמְלָאכָה עֵת לָנוּחַ
תַּגִּיד לְאִשְׁתְּךָ אֵצֵא אַךְ לִשְׁאוֹף רוּחַ
בַּשּׁוּק תִּרְדֹּף אַחַר אִשָּׁה עוֹבֶרֶת
אִשְׁתְּךָ רִמִּיתָ וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִישׁ כִּי יֶחֱטָא וְשָׂמוּהוּ בְּבֵית הַסֹּהַר
אִם עָשִׁיר הוּא יַרְבֶּה מַתָּן וּמֹהַר
נִרְפָּא הַנֶּגַע טְהוֹרָה הַבַּהֶרֶת
הַכֶּסֶף יַעֲנֶה וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

רְאֵה שָׁם אִשָּׁה כְּסִיל רֹדֵף אַחֲרֶיהָ
לְחָיֶיהָ בַּשָּׂשַׁר בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ
לֹא תֹאַר לֹא הָדָר לָהּ מְכֹעֶרֶת
לְרֶמוּת חָפְצָה וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

אִם תִּקְנֶה יַיִן הַחֲצִי בּוֹ מַיִם
וּכְשֵׁכָר עוֹד כִּפְלֵי כִפְלַיִם
אוֹמְרִים לְךָ מַשְׁקֶה נְקִיָּה מְשַׁכֶּרֶת
שֶׁקֶר בְּפִיהֶם וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

בְּהִתְפַּלֵּל תָּרִים קוֹל עַד לֵב שָׁמַיִם
תְּמוֹלֵל בְּרַגְלֶךָ וְתִסְפּוֹק כַּפַּיִם
וְרָכִיל תֵּלֵךְ לְשׁוֹנְךָ דִּבָּה מְדַבֶּרֶת
הֲפַכְפַּךְ אַתָּה וְהָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת

כָּלוּא וְלֹא אֵצֵא לֹא אֶרְאֶה בַּבָּנִים
בֵּינִי וּבֵין אִשְׁתִּי חוֹמַת אֲבָנִים
נַפְשִׁי תֶּאֱבַל עַד אָשׁוּב כַּעֲפָרִי
וַיָּשִׂים קֵץ לְמַכְאֹבִי מָוֶת אַכְזָרִי

לָמָּה זֶה אַחַי מֵרָחוֹק תַּעֲמֹדוּ
רְאוֹת בְּלִי רַחֵם אֵיךְ עַל נַפְשִׁי יָגוּדוּ
הוֹצִיאוּנִי מִבּוֹר וְשִׁמְעוּ דִבְרָתִי
יָדַעְתִּי כִּי לָאוֹר תֵּצֵא צִדְקָתִי

מַחֲשֶׁבֶת הַמִּשְׁמָר הוֹצִיאוּנִי לָאוֹר
בְּחַסְדְּכֶם הָשִׁיבוּ לִי חֹפֶשׁ וּדְרוֹר
כִּי חַף אָנֹכִי מִפֶּשַׁע וְחַטָּאָה
לֹא לְפִי חֲטָאַי תּוֹכָחָה הַנּוֹרָאָה

שִׁמְעוּ נָא הָעָוֶל אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
לֶחֶם אָזַל מִכְּלֵי כֶּסֶף מִכִּיסִי
אִשְׁתִּי הָעֲנֻגָּה וּבָנַי הָרַכִּים
לֶחֶם לֶאֱכֹל שָׁאֲלוּ לַלֶּחֶם צוֹעֲקִים

גַּם אֲנִי זַלְעֲפוֹת רָעָב סָבַלְתִּי
כִּי זֶה יוֹמַיִם לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי
מֵרֹב צָרָה וְצוּקָה חוּצָה בָּרַחְתִּי
אֶל אֲשֶׁר יִשָּׂאוּנִי רַגְלַי שָׁם הָלַכְתִּי

מָלֵא סָפֵק מַה לַּעֲשׂוֹת לֹא יָדַעְתִּי
בְּיָוֵן מְצֻלוֹת מַחֲשָׁבוֹת טָבַעְתִּי
וְלִבִּי חָלַל כְּאִשָּׁה כֹּרְעָה לָלֶדֶת
רְאֵה! רַגְלִי לִפְנֵי בֵּית אוֹפֶה עוֹמֶדֶת

עוֹדִי בַּחַיִּים כַּמֵּת נֶחְשַׁבְתִּי
מִבֵּיתִי רֻחַקְתִּי אָהֳלִי עָזַבְתִּי
מִשְׁכָּבִי עַל הָאָרֶץ חֶלְאָה מְלֵאָה
וּבְשָׂרִי תֹּאכַל רִמָּה וְתוֹלֵעָה

סְבִיבַי דְּמָמַת מָוֶת כִּבְחֵיק הָאֲדָמָה
חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת שַׁמָּה וּשְׁמָמָה
אֵינֶנִּי רֹאֶה אִישׁ אֵין רֹאֵנִי
אֵין בּוֹכֶה עַל שִׁבְרִי אֵין מְנַחֲמֵנִי

חֲמַת זוֹחֲלֵי עָפָר חֶלְקִי לַיְלָה וָיוֹם
בְּכָל פֶּה יֹאכְלוּנִי עַד כִּי אֵין בִּי מְתוֹם
שֵׁנָה יְגָרְשׁוּ מֵעֵינַי תְּנוּמָה מֵעַפְעַפָּי
וַאֲנִי חַף מִפֶּשַׁע אֵין עָוֶל בְּכַפָּי

בְּעַד אֶשְׁנַבֵּי בַרְזֶל אָצִיץ מֵחֲרַכִּים
שָׁמַיִם הִתְקַדְּרוּ חָגְרוּ שַׂקִּים
שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ וְכָל הַכּוֹכָבִים
כִּסּוּ פְּנֵיהֶם עֲלֵיהֶם יִשְׁכְּנוּ עָבִים

יִרְאוּ בִּי עֵינַי מִכַּעַס עָשֵׁשׁוּ
מַר עָלַי יִבְכּוּ אֵבֶל יִלְבָּשׁוּ
יִסְפְּדוּ וְיֵילִילוּ יִשְׁפְּכוּ רֹב דְּמָעוֹת
עַל שֶׁבֶר קָרְבָּנִי וְעַל רֹב הַתְּלָאוֹת

בְּבֶטֶן הַבּוֹר אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב
עַל מַעֲמָדִי וּמַצָּבִי אֲנִי חֹשֵׁב
מְאֹד רַע וּמַר גּוֹרָלִי וּמְנָת כּוֹסִי
מֵרֹב צָרָה וְיָגוֹן נַעֲוֵיתִי שַׁחוֹתִי

אַךְ לַעֲנִיִּים מִשְׁמָר וּנְחֻשְׁתַּיִם
אַךְ עֲלֵיהֶם נִרְאָה טֻמְאָה עַל שׁוּלַיִם
וְהָעֲשִׁירִים אַף כִּי פְּלִילִיָּה פָּקוּ
יָבִיאוּ עֲדֵיהֶם כֶּסֶף וְיִצְדָּקוּ ׃

אל המקבר

לְךָ מְקַבֵּר אָשִׂים מִלָּתִי
הוֹאֵל בְּטוּבְךָ שְׁמַע אִמְרָתִי
לְהִמָּלֵט מִיָּגוֹן וְצָרוֹת
עֲשֵׂה לִי בַּיִת שָׁם בַּקְּבָרוֹת

כִּי פֹּה בְּמִשְׁכַּן הֵיכָלֵנוּ
מְאֹד רַע וּמַר גּוֹרָלֵנוּ
בְּכָל רֶגַע יְבַעֲתוּנִי חֲלוֹמוֹת
וְשָׁם שֶׁקֶט וְשַׁלְוָה בֵּין הַחוֹמוֹת

בַּיִת מַעֲשֵׂה אֶצְבְּעוֹתֶיךָ
אֲשֶׁר לַמְעֻנִּי תְּכוֹנֵן יָדֶךָ
בּוֹ אֵין אֵימָה פַּחַד מְאוּמָה
מְתוּקָה שֵׁנָה עֲרֵבָה תְּנוּמָה

וְשִׂים פְּנֵי הַבַּיִת נֶגֶד הָעִיר
וְהָיָה הַשַּׁחַר כִּי יָאִיר
יָבִיא חֲדָשׁוֹת מִמִּשְׁפַּחְתִּי
וּמִילָדַי אֲשֶׁר טִפַּחְתִּי

שָׁם רָאִיתִי כִּכָּרוֹת; לֶחֶם מְתוּקִים
הֵם לְמֵאוֹת עַל הַשֻּׁלְחָן עֲרוּכִים
שָׁם אֵין רוֹאֶה כִּכָּר אֶחָד לָקַחְתִּי
וּמַהֵר כְּחֵץ אֶל בֵּיתִי בָּרַחְתִּי

וְהִנֵּה פִּתְאוֹם בְּרַעַשׁ אַחֲרַי רָדָפוּ
לְאָכְלֵנִי בְּכָל פֶּה כֻּלָּם נֶאֱסָפוּ
הִשִּׂיגוּנִי וַיִּשְׁפְּכוּ כָּל חֲמָתָם
הִכּוּנִי פְּצָעוּנִי וַיִּקְחוּ נִקְמָתָם

נֶגֶד עָנִי כָּמוֹנִי עֹז לָבָשׁוּ
יָדַי וְרַגְלַי לִנְחֻשְׁתַּיִם הִגִּישׁוּ
כְּלָאוּנִי בַּחֹשֶׁךְ לְבַל אֶרְאֶה אוֹר
וּבְעַד כִּכַּר לֶחֶם שָׂמוּנִי בַּבּוֹר

וְאֵלֶּה אֲשֶׁר יִצְבְּרוּ הוֹן לֹא בְיֹשֶׁר
גָּנְבוּ גָּזְלוּ כִּחֲשׁוּ אַךְ לַעֲשׂוֹת עֹשֶׁר
הֵם לֹא בַּבּוֹר בְּהֵיכְלֵי עֹנֶג מְעוֹנָתָם
אַף אֵין מַגִּיד לָהֶם פִּשְׁעָם וְחַטָּאתָם

עֹשְׁקִים דַּלִּים גּוֹזְלִים עוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם
בִּמְנוּחָה וְשַׁלְוָה יֵשְׁבוּ בְּאַרְמְנוֹתֵיהֶם
יִבְנוּ בָּתִּים יִטְעוּ כְּרָמִים וְזֵיתִים
אַף כִּי עַל יָדָם יִרְבֶּה מִסְפַּר מֵתִים

הֵמָּה הוֹנָם וְעָשְׁרָם יָסֵף עֲלֵיהֶם
אֵין רָע אִם חֲלָלִים יִפְּלוּ עַל יְדֵיהֶם
חֹק וּמִשְׁפָּט לָהֶם אַךְ לַעַג וּשְׂחוֹק
וְאַךְ לַעֲנִיִּים חֵטְא יֵחָשֵׁב לַעֲבֹר חֹק

עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת עַל יְצוּעַי
אֶשְׁאַל אַיֵּה שְׁנוֹתַי חֶמְדַּת שַׁעֲשׁוּעַי
אֵיךְ מַהֵר כְּחֵץ עָבְרוּ בְּלִי שׁוּב עוֹד
בָּרְחוּ נָסוּ כַּצֵּל הִרְחִיקוּ נְדוֹד

אַיֵּה הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר אָז חָלַמְתִּי
הָעֵצוֹת שׁוֹנוֹת אֲשֶׁר בְּלִבִּי שַׂמְתִּי
אַיֵּה הָאַרְמוֹנוֹת אֲשֶׁר בָּנִיתִי
הַזֵּיתִים וְהַכְּרָמִים אֲשֶׁר חָזִיתִי

אַיֵּה יִפְעַת לְחָיַי הָאֲדַמְדָּמִים
חֶלְקַת מִצְחִי בְּעוֹדִי צָעִיר לְיָמִים
אַיֵּה קְוֻצּוֹתַי תַּלְתַּלִּים הַשְּׁחוֹרוֹת
שְׁתֵּי עֵינַי מְאִירוֹת כִּשְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת

אַיֵּה רַגְלַי רָצוֹת כָּאַיָּלוֹת
זְרוֹעוֹת יָדַי מְקַרְקְרֵי קִיר וּמִגְדָּלוֹת
כֻּלָּם חָלְפוּ הָלְכוּ לָמוֹ וְאֵינָם
מְאֹד רַב הַמֶּרְחָק בֵּינִי וּבֵינָם

מֵאָז פָּנוּ מִמֶּנִּי שִׂמְחָה נִשְׁכָּחָה
כָּל שָׂשׂוֹן וְחֶדְוָה לְאֵבֶל נֶהְפָּכָה
חָשְׁכָה לִי הַשֶּׁמֶשׁ חָשְׁכוּ הַכּוֹכָבִים
כִּבְעַד עֲרָפֶל אֶחֱזֶה אֶרְאֶה כִּבְעַד הֶעָבִים

עַתָּה הִנֵּה גֶּבֶר אֵין אֱיָל הָיִיתִי
כֹּחִי עֲזָבַנִי זִקְנָה עָטִיתִי
מָטוּ רַגְלַי בִּכְבֵדוּת תֵּלַכְנָה
מֵעַי חֳמַרְמָרוּ יִשְׁפַּל קוֹל הַטַּחֲנָה

וְעוֹד אַחַת אֶשְׁאָלְךָ שְׁאֵלָה
עַל הַבַּיִת נָטַע לִי אֵלָה
לְמַעַן שָׁם מִבֵּין הֶעֳפָאיִם
יָשִׁיר צִפּוֹר זֶמֶר נְעִים

וְהֵלֵךְ מְאֹד עָיֵף וְיָגֵעַ
מִמֶּרְחָק קוֹל צִפּוֹר שׁוֹמֵעַ
יָסוּר תַּחַת עֵץ לָנוּחַ
בְּצִלּוֹ יִתְלוֹנֵן וְיִשְׁאַף רוּחַ

אַךְ רְאֵה בְּכָל עִתִּים וּזְמַנִּים
זְרַע לִי שָׁם פְּרָחִים וְשׁוֹשַׁנִּים
וְיִשְׁכַּח כָּל נַעֲנָה פֹּה אֲנָחָה
וְיֹאמַר אַךְ זֶה מְעוֹן הַצְלָחָה

וְאַל תֹּאמַר צָעִיר אֲנִי לְיָמִים
לָלֶכֶת אֶל בֵּית עוֹלָמִים
כִּי הֲלֹא אַחַת אָבֹא שָׁמָּה
מַה לִּי לִסְבּוֹל עַל הָאֲדָמָה.

לעת זקנה

אַחַר מְלֹאת שְׁנוֹתַי אַבִּיט מֵאַחֲרַי
אַיֵּה מֵיטַב יָמַי מִבְחַר יְמֵי נְעוּרַי
אַךְ כַּחֲלוֹם עָפוּ חָלְפוּ כָמוֹ וְאֵינָם
וּמְאֹד רַב הַמֶּרְחָק בֵּינִי וּבֵינָם

מַהֵר בְּרַח לְךָ מִקִּבְרֵי מֵתִים שְׁטֵה וַעֲבוֹר
שָׂא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִזְרַח אוֹר
שָׁם יֵשׁ אֵל בּוֹרֵא כֹּל מַגְבִּיהִי לָשָׁבֶת
יַכְאִיב וְיַחֲבֹשׁ בְּיָדוֹ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת

רַק אֵלָיו קְרָא לְפָנָיו לִבְּךָ יִשָּׁפֵךְ
יִשְׁמַע שַׁוְעָתְךָ וְחֹשֶׁךְ לְאוֹר יֵהָפֵךְ
פְּנֵי רַב לְהוֹשִׁיעַ אֲשֶׁר לוֹ הָעֹז וְהַכֹּחַ
תִּכּוֹן תְּפִלָּתְךָ קְטֹרֶת רֵיחַ נִיחוֹחַ.

האמונה והאהבה

אֲנִי מַאֲמִין בְּךָ אֵלִי בֶּאֱמֶת וְתָמִים
עַזָּה אַהֲבָתִי לְךָ רָם עַל כָּל רָמִים
אַךְ מִי יִתֵּן תִּגְדַּל עוֹד אֱמוּנָתִי
תִּרְבֶּה וְתִפְרֹץ בְּקִרְבִּי אַהֲבָתִי
כְּמוֹ בְּאֵלֶּה שׁוֹכְנֵי בִּשְׁמֵי מְעוֹנֶךָ
חוֹסִים בְּצִלְּךָ תַּחַת סִתְרֵי כְּנָפֶיךָ

לְךָ הָעֹז גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ
אַהֲבָה וֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בִּי לִנְטוֹעַ
תְּנָה אוֹתָם לִי אֶתְחַנֵּן לְפָנֶיךָ
אַחֲזִיק בְּךָ בְּכָל לֵב אַחַת אֲבַקְשֶׁךָ
עַל בִּרְכַּי אֶפְּלָה שְׁמַע אִמְרָתִי
הַשְׁלֵם לְךָ אַהֲבָתִי הַשְׁלֵם אֱמוּנָתִי

אָזְנַי חֵרְשׁוֹת כֵּהוֹת הָעֵינַיִם
קָמַט מִצְחִי צָמְקוּ הַלְּחָיַיִם
שַׂעֲרַת רֹאשִׁי כַּשֶּׁלֶג הִלְבִּינוּ
גַּם לְחִי פִּי וְחִכִּי טַעַם לֹא יָבִינוּ

לַשָּׁוְא אֶל עֵת זִקְנָה קִוִּיתִי
מִשָּׁם עֵזֶר מְתְלָאוֹת רָאִיתִי
בָּאָה הַזִּקְנָה וְתוֹחֶלֶת תִּשָּׁבֵר
כְּמוֹת נְעוּרַי אָמוּת בְּקִבְרָהּ אֶקָּבֵר.

בעד החיים אל המתים?

בְּצַר לְךָ עַל קִבְרַת אִם תָּשִׂים פְּעָמֶיךָ
אוֹ עַל קִבְרַת אַנְשֵׁי שֵׁם תְּמַהֵר רַגְלֶךָ
שָׁם תִּכְרַע בֶּרֶךְ תִּפּוֹל אַרְצָה אַפַּיִם
וְתָרִים קוֹלְךָ קוֹל אַרְיֵה עַד לֵב שָׁמַיִם

מִמֵּתִים עֵזֶר תְּבַקֵּשׁ וְתוֹחִיל תְּשׁוּעָה
לְמַכּוֹתְךָ אֲרוּכָה לְמַחֲלָתְךָ רְפוּאָה
וְהֵם עָפָר מִן הָאֲדָמָה לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה
וַהֲלֹא תַּחַת חֶסֶד תַּעֲלֶה עָלֶיךָ חֵמָה

יַבִּיט עָלֶיךָ אֵל מִגָּבְהֵי שָׁמַיִם
יוֹסִיף לְיַסֶּרְךָ וּלְהוֹכִיחֲךָ כִּפְלַיִם
עַל כִּי עֲזַבְתִּיו וְעַל קִבְרַת אָדָם תַּצִּיעַ
תִּתְפַּלֵּל לְמֵתִים אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לְהוֹשִׁיעַ

עַל מַצֶּבֶת קְבוּרַת אָבִי הַמָּנוֹחַ ז״ל

פֹּה טָמוּן אִישׁ זָקֵן וּשְׂבַע יָמִים
כָּל פְּעֻלּוֹתָיו הָיוּ בֶּאֱמֶת וְתָמִים
כָּל יְמֵי חַיָּיו עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה
אָהַב הָאֱמֶת וְשֶׁקֶר לוֹ תוֹעֵבָה

נֵר לְרַגְלוֹ הָיָה הַצֶּדֶק וְהַיֹּשֶׁר
וְאַף בְּמִשְׁפָּט אָסַף לוֹ הוֹן וָעֹשֶׁר
מִטּוּבוֹ הֶאֱצִיל לְדַלִּים וְאֶבְיוֹנִים
חִזֵּק יָדָם וְהִרְבָּה עָצְמָה לְאֵין אוֹנִים

גִּדֵּל בָּנָיו בְּתוֹרָה וְיִרְאַת שָׁמַיִם
גָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ כָּעֵץ עַל פַּלְגֵי מַיִם
לְכָל יוֹדְעָיו וּמַכִּירָיו הָיָה לְנֵס
כִּי לֹא שָׁקַט מֵעֲשׂוֹת צְדָקָה בְּכָל עֵת.

עַל מַצֶּבֶת קְבוּרַת אִמִּי ז״ל

פֹּה טְמוּנָה

אִשָּׁה יִשְׁרַת לֵב לְשֵׁם וְלִתְהִלָּה נוֹדָעָה
כָּל פֶּה יַגִּיד לְמַעַן עֲשׂוֹת צְדָקָה נִבְרָאָה
רַבִּים חִלְּצָה מִצָּרָה מִמֵּצַר הוֹצִיאָה
מִכַּסְפָּהּ יְתוֹמוֹת לַאֲנָשִׁים הִשִּׂיאָה

כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לִי אוֹדֶה בְּיִרְאָה וְאֵימָה
מִמְּךָ נְתוּנִים לִי, כֻּלָּם מִמְּךָ הֵמָּה
בְּכָל מַעֲשַׂי אֶרְאֶה יָדְךָ הַחֲזָקָה
גַּם זְרוֹעֲךָ בַּעֲשׂוֹתִי חֶסֶד וּצְדָקָה
וְאוֹדְךָ בְּכָל לִבִּי וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ
עַל גֹּדֶל חַסְדְּךָ וְרֹב טוּבוֹתֶיךָ

אַךְ עוֹד כֵּהוֹת עֵינַי אַתָּה הֲבִינֵנִי
נָא גַּל עֵינַי נִפְלָאוֹת הַרְאֵנִי
תְּנָה לִי לֵב לְהָבִין עִמְקֵי סוֹדוֹתֶיךָ
אַכִּיר בֶּאֱמֶת גָּדְלְךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ
בְּכָל לֵב אֶתְפַּלֵּל לְךָ שְׁמַע אִמְרָתִי
הַשְׁלֵם לְךָ אַהֲבָתִי הַשְׁלֵם אֱמוּנָתִי

נַפְשִׁי תַּגְבִּיהַּ עוּף מָרוֹם תַּעֲלֵנִי
קָרְבֵנִי אֵלֶיךָ בְּצִדְּךָ הַעֲמִידֵנִי
וְאַף רֶגַע נֹגַהּ זַרְחֲךָ עָלַי הָאִירָה
אֲשֶׁר בְּכֶתֶם וְכָל סְגֻלּוֹת לֹא אָמִירָה
אָז כָּל מוֹסְרוֹת פֹּה יַאַסְרוּנִי אֲנַדֵּעַ
אֶעֱזוֹב הוֹרִים גַּם כָּל אָח וָרֵעַ

גֵּוִי מֵנִּי אַפִּיל אֶעֱזוֹב אֶרֶץ חַיִּים
אַשְׁלִיךְ חֶמְדַּת תֵּבֵל אָעוּף שָׁמַיִם
לְמַעַן אֶל הוֹד כִּסְאֲךָ לִמְצוֹא הַדֶּרֶךְ
שָׁמָּה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְךָ וְלִכְרוֹעַ בֶּרֶךְ
שָׁם אָבִין גָּדְלְךָ וְתִרְבֶּה לְךָ אַהֲבָתִי
אֶרְאֶה נִפְלָאוֹת וְתִפְרֹץ אֱמוּנָתִי.

וְאִם טוֹב לוֹ כִּי שָׁכַב אֶל אֲבוֹתָיו
כִּי סָפוּ תַמּוּ כָּלוּ כָּל עַצְבוֹתָיו
אַךְ בְּלֵב אֹהֲבָיו יִבְעַר הַפֶּצַע כְּמוֹ אֵשׁ
וְנַפְשׁוֹת יוֹדְעָו לְעוֹלָם לֹא תִנָּפֵשׁ.

עַל מַצֶּבֶת קְבוּרַת......

פ"ט

גֶּבֶר כִּשְׁאָר אֶחָיו לֻקַּח מֵאֲדָמָה
וְנָפַח בְּאַפָּיו רוּחַ חַיִּים וּנְשָׁמָה
כְּמוֹהֶם נוֹלַד בְּחֶסְרוֹן וְיִתְרוֹן
וּכְמוֹהֶם חַיָּיו כַּחֲלוֹם בְּלִי פִתְרוֹן

לְעִתִּים שָׂבַע כַּעַס וּמַכְאֹבִים
וּלְעִתִּים רָאָה עֹנֶג וְיָמִים טוֹבִים
עָרֹם כַּאֲשֶׁר בָּא כֵּן הָלַךְ לִתְנוּמָה
הִשְׁאִיר אַחֲרָיו כֹּל, לֹא לָקַח מְאוּמָה

רַבּוֹת הָיוּ תִקְוֹתָיו בְּאֶרֶץ חַיִּים
אַךְ כֻּלָּם תָּמְּם הָלְכוּ כְּמוֹ מַיִם
אַחַת נִשְׁאֲרָה לוֹ תִקְוָה וְנֶחָמָה
יֵיטִיב מַצָּבוֹ בַּשָּׁמַיִם שָׁמָּה

הִרְבִּתָה לַעֲשׂוֹת חֶסֶד גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיהָ
לֹא לְמַעַן כָּבוֹד וּפְאֵר מַחְשְׁבוֹתֶיהָ
רַק בִּרְאוֹתָהּ אֻמְלָל רַחֲמֶיהָ נִכְמָרוּ
בְּאָמְרָהּ, „גַּם אוֹתוֹ יְדֵי אֵל יָצָרוּ

מַדּוּעַ אָנֹכִי שְׂבֵעָה וְהוּא רָעֵב
וְלָמָּה אַךְ אָנֹכִי שְׂמֵחָה וְהוּא סַר וְזָעֵף
וּמַה פִּשְׁעוֹ וְחַטָּאתוֹ כִּי יָדוֹ מָטָה?"
וְאַךְ בְּהַעֲנִיקָהּ לוֹ אָז רוּחָהּ שָׁקָטָה

מַעֲשֶׂיהָ וּפְעֻלּוֹתֶיהָ לַכֹּל נוֹדָעִים
מִכָּל פֶּה תּוֹדוֹת אֶלֶף לָהּ מוּבָאִים
יְתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת יְתַנּוּ צִדְקוֹתֶיהָ
שֶׁבַח וְהַלֵּל יִתְּנוּ לָהּ כָּל מַכִּירֶיהָ.

עַל מַצֶּבֶת קְבוּרַת אָחִי הַמָּנוֹחַ ז"ל

פֹּה טָמוּן

אִישׁ נוֹלַד בִּבְכִי שָׁפַךְ רֹב דְּמָעוֹת
בִּהְיוֹתוֹ בַּתֵּבֵל סָבַל רֹב תְּלָאוֹת
מֵרֹב צָרָה וְיָגוֹן מֵת בִּדְמִי יָמִים
וּלְדַאֲבוֹן לֵב אֹהֲבָיו עֲזָבָם לְעוֹלָמִים

הוּא יָגַע וְטָרַח בְּכָל עֹז וָכֹחַ
הִצְלִיחַ בִּמְלַאכְתּוֹ הֵחֵל לִפְרֹחַ
אַךְ מִבְּלִי יְכֹלֶת צָרָה וְיָגוֹן לָשֵׂאת
כֹּחוֹ עֲזָבוֹ גָּוַע וְהָלַךְ בְּלֹא עֵת

לוח הטעות

עמוד	שורה	טעות	תקון
16	22	כדו	כדן
—	—	שכמו	שכמן
17	22	מאחריהם	מאחריהן
18	21	יחפוץ	יחפוו
32	1	הותרתם	נותרתם
73	2	ככפיר	ככפור

שָׂמַח לִבּוֹ לִקְרַאת יוֹם פְּקֻדָּתוֹ
וְלֹא יֵצַר לוֹ מֵאֶחָיו פְּרִידָתוֹ
שׁוּב עֲדֵי כְּהַשְׁמִיעַ אֵל קוֹל דְּבָרוֹ
הָרוּחַ שָׁב אֶל אֵל וְעָפָר אֶל עֲפָרוֹ.

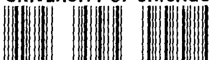

м. Яново Ков.

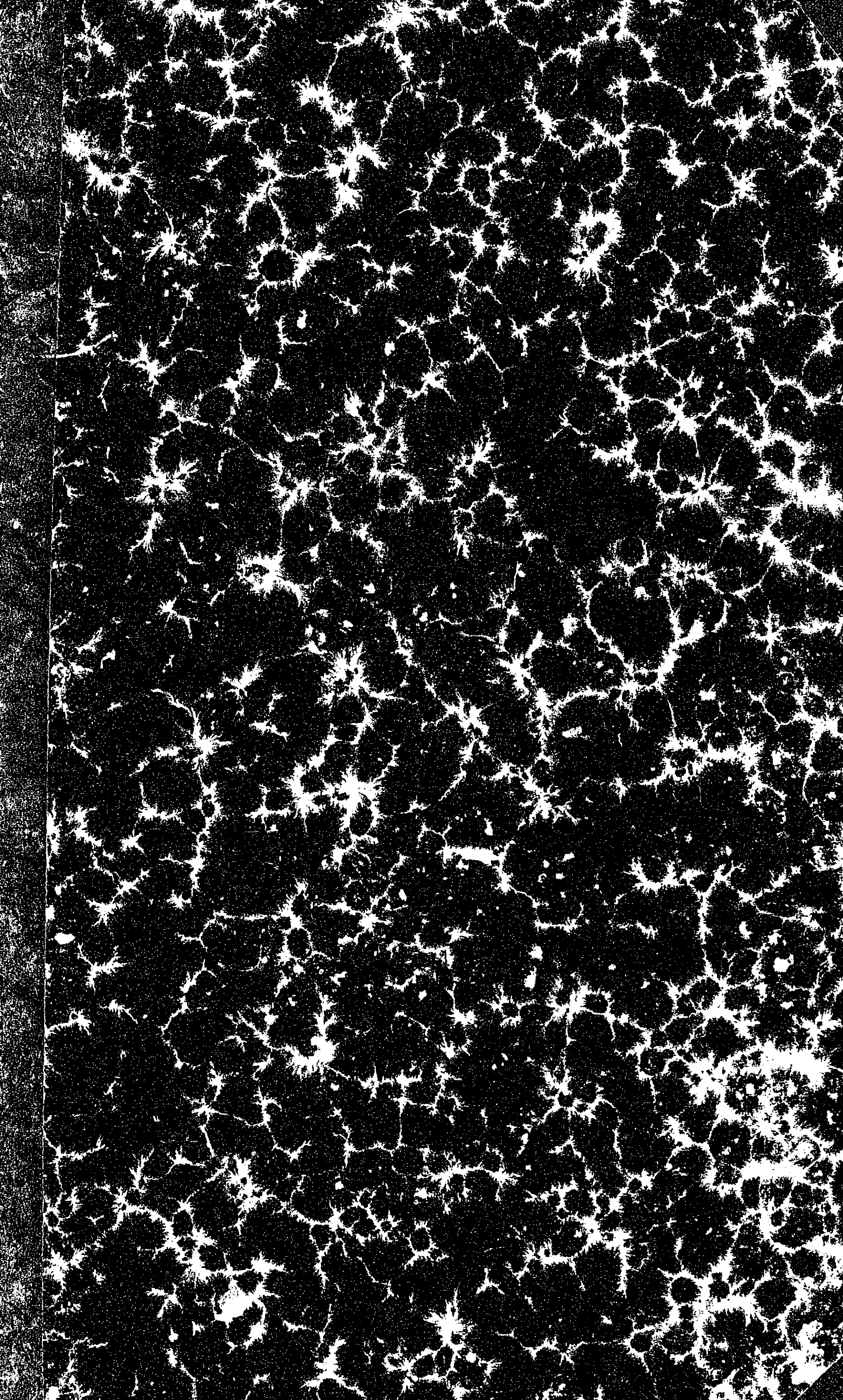

UNIVERSITY OF CHICAGO

54 677 888

F REEL

REWIND